

Izhaja v prostih
rokih.
Stane na leto
32 K. Uredništvo
in upravišstvo
Celje, Stross-
majerjeva ul. 1.
Rokopisi se ne
vračajo. — Na-
ročnina se po-
šilja »Zadružni
Zvezi« v Celju.

ZADRUŽNA

LIŠTA ZA ZADRUŽNIŠTVO IN KMETIJSTVO
LAST IN GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V CELJU

Cene inseratom
po dogovoru. —
Interurb. telefon
štev. 3. Poštno-
hranilnični ra-
čun štev. 10.415.
Ponatisi so do-
voljeni le, ako
se navede vir.
— Reklamacije
glede lista so
poštne proste.

VABILO

na

REDNI OBČNI ZBOR ZADRUŽNE ZVEZE V CELJU

registrovane zadruga z omejeno zavezo

v nedeljo, dne 25. junija 1922 ob 9. uri dopoldne
v mali dvorani Narodnega doma v Celju.

⊙ ⊙

DNEVNI RED:

1. Pozdrav predsednika.
2. Čitanje in odobrenje zapisnika zadnjega občnega zbora.
3. Poročilo načelstva in nadzorstva o poslovanju v letu 1921.
4. Čitanje revizijskega poročila.
5. Sklepanje o računskem zaključku za leto 1921 in o uporabi čistega dobička.
6. Določitev prispevkov za revizijo in v pomožni sklad.
7. Volitev načelstva in nadzorstva.
8. Sprememba pravil.
9. Razni predlogi in nasveti.

Opozarjamo na določbo § 29. zadružnih pravil, ki se glasi: »Vsak zadružnik ima pravico glasovati pri občnem zboru o vseh v § 28. navedenih točkah; vsak delež ima en glas; vendar ne sme imeti noben posamezni udeleženec občnega zbora več kakor sto glasov. Zadrugo zastopa pri občnem zboru njen načelnik ali kak drug pooblaščenec, ki mora biti član dotične zadruga. Vsak pooblaščenec, bodisi načelnik, bodisi kak drug, se mora legitimirati s tozadevnim, v seji načelstva sklenjenim pravilnim pooblastilom ali pa z dotično deležno listino.«

CELJE, dne 1. junija 1922.

Zadružna Zveza v Celju,

registrovana zadruga z omejeno zavezo.

Dr. Ernest Kalan
član načelstva.

Dr. Anton Božič
predsednik.

Zadružništvo - gospodarska in socijalna rešitev človeštva.*

1.

Gospoda, ne vem, če se mi bode posrečilo v okviru kratkega predavanja rešiti današnjo svojo nalogo tako, kakor predmet, ki ga obravnavam, zasluži. Kajti zadružništvo je danes nedvomno največje gospodarsko in socijalno gibanje človeštva. Največje in najmogočnejše ne samo z ozirom na raznovrstne njegove gospodarske funkcije, ne samo z ozirom na njegovo etično, нравstveno silo, ki jo moremo sporejati samo s silo verskih idej in pokretov, temveč že z ozirom na suhe, statistične številke. V Jugoslaviji, kjer smo v splošnem takorekoč še le z zadružništvom začeli, imamo danes že nad 3000 zadrug s preko 600.000 člani; v bratski Čehoslovaški je bilo koncem l. 1919 10.058 zadrug s preko 1.787.000 člani; v Nemčiji je bilo koncem leta 1921 44.307 zadrug z nad 6.000.000 čl.; visoke številke izkazujejo Italija, Švica, Francoska, Anglija, skandinavske države, Rusija, Indija, Japan, Zedinjene države severnoameriške. Gre za pokret, ki obsega cel svet in vse narode. Poskusimo si tedaj predočiti njegova načela, njegov postanek, njegovo praktično udejstvovanje in njegove naloge v sedanjosti in bodočnosti.

2.

Kaj je zadruga? Kaka so njena načela?

Ako vozite po slabi cesti težak tovor, ki ga ne zmorete sami, si pokličete na pomoč enega ali dva tovariša. Česar niste zmogli sami, zmorete z lahkoto vsi trije. Česar ni zmogla delavna sila enega samega, to zmore lahko delovna sila treh. Da zvožijo omenjeni težak tovor, so se trije delavci združili v delovno enoto, v delovno skupnost. In že imamo v tem primeru bistvo zadružništva: več malih, vsaka za se preslabih sil se združi v delovno skupnost za dosego gotovega cilja.

Ali drug primer: Kmet Peter nosi v mesto na prodaj mleko. Nosita ga

vsak dan tudi Janez in Miha. Pa reče neki dan Janez sosedu Petru: Čuj sosed, jaz danes nimam časa iti v mesto in tudi Miha ne. Bodi tako dober in nesi danes za mene in Miha mleko v mesto. Jutri ga ponesem jaz za vse tri, pojutrišnjem Miha. In že zopet imamo bistvene znake zadrug: trije kmetje se združijo za skupno prodajo mleka. To, kar bi morali opravljati vsi trije in vsi trije gubiti čas in trgati škornje, opravlja eden za vse. Mi vidimo iz gornjega in tega primera, da zadruga pomenja tudi medsebojno pomoč. Da, rekel bi, da je ideja medsebojne pomoči, praktične ljubezni do bližnjega najvišji zaklad in največja privlačna sila zadružništva. V takem udejstvovanju vidimo nekaj višjega, nekaj idealnega. Ni se zategadelj čuditi, da dela, lahko rečem, na stotisoče ljudi po zadrugah brezplačno, da, celo z gmotnimi žrtvami samo iz prepričanja, da služijo enemu od najvišjih idealov človeštva.

Ali vzamimo še en primer: V nekem kraju stanuje bogat kmet, sosedje so pa mali posestniki brez denarja ali pa nekateri celo že zadolženi. Ti mali in zadolženi ljudje potrebujejo denar za nakup orodja, deloma živine, živeža, obleke. Ker ga največkrat nimajo, si ga pri gori omenjenemu bogatašu izposodijo. Zgodi se, da ga ne morejo ob dogovorjenem roku vrniti; pa mu dajo kravo, dajo kos zemlje. Kmečki oderuh se bogati, celo selo pa leze gospodarski navzdol, narod strada ali pa gre po svetu s trebuchom za kruhom. Kje je pomoč? Ne pomaga v takem slučaju niti država, niti občina, najmanj pa brezobzirni zasebni kapital. Ali pomaga zadruga. Vsi ti mali, zadolženi kmetje se združijo v svrhu samopomoči, v svrhu medsebojne kreditne pomoči, napravijo zadrugo. Oni, ki ima kak odvišen groš, ga v tej zadrugi naloži, oni, ki denar rabi, ga po nizki obrestni meri dobi. Osebnostno tlačanstvo vaškemu oderuhu je minilo, med zadrugo organizirane kmete pride več samozavesti, ponosa, veselja do dela. Vidite, to je načelo našega denarnega, ali kakor pravimo, kreditnega zadružništva.

Mogli bi vse vrste zadružništva reducirati na tako priproste primere iz vsakdanjega življenja. Iz vsega je videti, da zadružništvo ne zasfeduje nekih abstraktnih, povprečnemu človeku nerazumljivih idej. Ustvarilo ga je življenje in njegove potrebe, zato je živo, zato se z brezprimerno naglico razvija.

Tako bi podali v surovem obrisu načela zadružništva.

3.

Zanimalo bi nas sedaj, kako in kedaj so zadruge nastale?

Zadruge kot združitve za dosego nekega gotovega skupnega gospodarskega ali kulturnega cilja so eksistirale vedno, že od časa, ko je človeštvo pustilo pastirsko življenje, začelo obdelovati zemljo in ustanavljati trdne naselbine. Slovani smo imeli združitve več rodbin za vodstvo skupnega kmetijskega gospodarstva, ki so se imenovalle zadruge. Ostanke teh staroslovanskih zadrug so se ohranili tudi v naši državi, osobito v Srbiji, do danes. V srednjem veku vidimo po naših mestih povsod trgovske in obrtniške združitve, gilde in cehe, ki so se pri obrtnikih ohranili do danes. Imenujemo v našem jeziku tudi te naslednice starih cehov zadruge, dasi so pravzaprav obvezna društva za dosego nekaterih stanovskih ciljev.

Moderno zadružništvo, to je zadružništvo s cilji in nalogami, kakor ga poznamo mi, je staro še le kakih 80 let. Gibanje se je začelo po letu 1840 skoro hkratu na Angleškem, Nemškem in Češkem. Na Angleškem se je začelo gibati delavstvo, na Nemškem in Češkem obrtništvo in kmetijstvo. Ustvarjeni ste bili skoro hkratu dve najbolj znani vrsti našega zadružništva: konzumna zadruga, kratko konzum, in kreditna zadruga, ki jo poznamo pod bolj domačim imenom posojilnice.

Gospodarski in socijalni razlog za ustanovitev obeh vrst zadrug pa so bili eni in isti. Ostali pa so ti razlogi v veljavi do današnjih dni.

Kaka je bila Evropa v gospodarskem in socijalnem oziru v 18. stoletju? Skoraj vsi evropski narodi so se hranili s poljedelstvom in živino-

* Predavanje Janka Lešničarja na ljudskem vseučilišču v Celju dne 30. I. 1922.

rejo. Obrtništvo in trgovina sta bila znana le po mestih. Kar si je rodbina pridelala na polju, kar je dobila od svoje živine, od tega je živel. Ljudje so si delali sami obleko, gradili si svoje primitivne hiše. Kar se je pridelalo in izdelalo, se je po veliki večini porabilo v deželi, doma. Konzum se je z eno besedo kril s produkcijo.

Devetnajsti vek je prinesel v te idilične razmere popolno spremembo. Dočim je vladalo dotlej naturalno gospodarstvo, se je začelo sedaj razvijati moderno kapitalistično gospodarstvo. Obrtnik po mestih se ni več zadovoljil z delom za trden krog svojih starih strank, on je začel producirati na veliko. Iznášel je novo popolnejše orodje, skonstruiral je stroje, uporabljal vedno več surovin. Produkcija se ni več krila s konzumom, nastala je med podjetji konkurenca, širila se je trgovina, ki je izvažala izdelke velikih obrti, tovarn, na vse strani sveta. Najbolj vidno je napredoval ta proces na Angleškem. Kakor vsaka vojna, tako so tudi napoleonske vojne uničile ogromno veliko imetja, ustvarile pa so tudi osobito na Angleškem, silna bogastva, Angleži so prvi začeli ustanavljati tvornico za tvornico in so že v svoji domači zemlji popolnoma prevrnili celi gospodarski in socialni red. Tvornice so na eni strani uničile malo domačo obrt in vzele tisočim ljudem kruh (omenim tu samo tkalce), na drugi strani pa so znižale in otežkočile kmetijsko produkcijo ter podražile vsakdanji živež. Tvorničarji so konkurirali med seboj in z zunanjim svetom in so potrebovali čim cenejšo delavsko moč. Delavca so slabo plačevali, tako da si ni mogel kupiti niti vsakdanjega kruha. O kakem varstvu ali organizaciji male obrti, kmetijstva in delavstva ni bilo niti govora. Položaj je bil kritičen. Tu se je sešlo v Ročdelu nekega jesenskega večera l. 1843. nekoliko siromašnih, brezposelnih in gladnih tkalcev in drugih delavcev, da se posvetujejo, kaj bi jim bilo pričeti. Videli so: država ima oblast in silo v rokah, a ne za nje; tovarnarji imajo denar, a jim nočejo zboljšati prejemkov; trgovci imajo živeža na zalogi, a cene

so previsoke. A spoznali so, da je možnost rešitve v njih samih. Zbirati so začeli po 10 vinarjev našega denarja tedensko, da si ustanove lastno trgovino z živežem in lastno pekarijo to se pravi, ustanovili so prvo konzumno zadrugo. Ustanovitelje te prve novodobne konzumne zadruge na svetu imenujemo ročdelske pijonirje. Iz tega malega podjetja je nastala današnja ogromna angleška Cooperativ-Union, konzumna organizacija z milijardnim prometom, ki danes prehranja skoraj celi angleški narod. Bodi tu še mimogrede omenjeno sledeče: Na Angleškem imajo sedaj velikansko brezposelnost. Vsled visoke valute se je ustavil izvoz, tovarne odpuščajo teden za tednom več delavcev. In tu so priskočile na pomoč konzumne zadruge. Samo v enem mestu južnega Walesa je 146.000 ljudi brez dela in zaslužka. In vse te ljudi prehranja tamošnja, res da tudi ogromna konzumna zadruga. Kako je pa delo ročdelskih pijonirjev učinkovalo v smeri strokovne organizacije delavstva, si je lahko misliti.

Preje opisan prehod iz naturelnega gospodarstva v moderno denarno in kreditno gospodarstvo je povzročil tudi pri kmetijstvu hudo krizo. Pomanjkanje denarja in slabo kmetovanje sta spravila kmetovalca v odvisnost od vaških oderuhov in trgovcev. Osvoboditev malega in srednjega kmetovalca iz teh rok je postalo nujno gospodarsko in socialno vprašanje. Leta 1846 in 1847 ste k vsemu došli v Nemčiji še izvanredno slabi letini. Sila je bila zlasti v revnejših krajih ogromna. In tu je ustanovil župan male občine Weyerbusch-Flammersfeld na Porenskem prvo kmečko posojilnico po poprej označenih načelih. Teh kmečkih posojilnic je kasneje zrastle na tisoče in desetisoče po Nemčiji in vseh kulturnih državah: imenujemo jih rajfajznovke po njihovem ustanovitelju. Poleg kmečkih posojilnic imamo tudi mestne posojilnice s širšim delokrogom in z namenom, da dajejo kredite obrti in trgovini: imenujemo jih po njihovem ustanovitelju Schulzeju iz saksonskega mesta Delitzsch šulcedeličevke. Schulze je

živel ob istem času kakor Raiffeisen; toda dočim se je ta bavil pred vsem s kmetijstvom, je zamislil Schulze svoje zadruge predvsem za obrtništvo. Razvoj je šel pozneje drugo pot, tako da služita obe vrste zadrug kreditnim potrebam kmetijstva kakor obrtništva.

4.

Treba je tu kratko omeniti nastanek slovenskega zadrugištva. Zvezan je isti za vedno z imenom brata Vošnjakov, ki sta bila doma iz Šoštanja in od kojih je bil eden, dr. Josip, zdravnik, Mihael pa inženir. Leta 1868, toraj še v naši takozvani taboritski dobi, je potoval dr. Josip Vošnjak po Češkem in videl tam med drugim, kako se lepo razvijajo posojilnice in kako se jih ustanavlja vedno več. Ko se je vrnil domu, je to popisal v »Slov. Narodu«, pozneje pa tudi l. 1871. v koledarju družbe Sv. Mohorja. Slovenci smo takrat imeli komaj eno zadrugo, Obrtno pomožno društvo v Ljubljani, ki ga je okrog leta 1860. ustanovil Čeh Horak. Na opomin dr. Josipa Vošnjaka so se potem začela polagoma ustanavljati posojilnice. Prva je bila Gornjesavinska posojilnica v Mozirju, registrirane l. 1874., druga Posojilnica v Šoštanju, tretja Okrajna posojilnica v Ljutomeru, četrta Posojilnica v Metliki. In razvoj je šel naprej. Pospešil ga je osobito Mihael Vošnjak, ki je ustanovil tudi v Celju leta 1883. Zvezo slovenskih posojilnic, iz katere se je rodila današnja Zadruga Zveza v Celju.

Danes imamo v Sloveniji 881 zadrug z okroglo 80.000 člani, kar bi značilo, da je že vsak dvanaesti Slovenec član kake zadruge.

Poleg občin idejnih podlag je bil za ustanavljanje zadrug na Slovenskem merodajen tudi narodni moment. Do 70. let Slovenci sploh nismo imeli nobenega denarnega zavoda. Po vseh naših važnejših mestih so obstojale nemške občinske hranilnice, ki so po gospodarski plati na vse kriplje podpirale ponemčevanje našega ljudstva in prehajanje naše zemljiške in hišne posesti v nemške roke. Z njihovim denarjem so prešli v nemške roke naši najljepši gozdovi in vinogradi. Takratni naši politiki, osobito praktični

Mihael Vošnjak, so uvideli, da bode-mo narodno in gospodarski uničeni, ako se ne bomo branili na temelju samopomoči, toraj z zadružno organizacijo. To se je tudi v veliki meri izpeljalo. In trditi smemo smelo, da nas je zadružništvo rešilo narodnega in gospodarskega pogina.

5.

Kako se zadružništvo praktično udejstvuje? Kake naloge ga čakajo v sedanjosti in bodočnosti?

Začel bodem, kakor poprej, s konzumnim zadružništvom. Prvi učinek, ki ga opažamo pri konzumnem zadružništvu, je ta, da pocenjuje živila in sploh vse blago, ki se potom teh zadrug oddaja. Trgovci so trdili, da to ne odgovarja resnici, češ, da tudi konzumne zadruge prodajajo po dnevnih cenah. Ne glede na to, da je ta trditev le deloma resnična — o stvari razpravljam malo kasneje — pozabijo oni, ki pocenjevanje izpodbijajo, da dobe zadružniki oni odstotek, ki preostane od nakupne cene in režije, nazaj. Kako velike so te svote, kaže statistika pri češkem, nemškem in švicarskem zadružništvu. Znašale so tiste povprečno peti del cele nakupne cene. Naše slovensko konzumno zadružništvo je seveda največ dete vojnih in povojnih abnormalnih razmer. Ali ko se iste ustalijo, bode prišlo do tega nedvomno sijajnega učinka tudi pri njem. Ni pa ta učinek na vpliv blagovnih cen edini. Dasiravno prodajajo konzumne zadruge normalno po dnevnih cenah, pa to ne ovira, da so zadruge povzročile v premnogih slučajih padanje cen. Znano je, da če tudi cene za živila v engros prometu na svetovnem trgu padajo, traja vedno zelo dolgo, predno to čuti tudi mali konzument. Zadruge kot organizacije konzumentov, pa gredo s cenami navzdol in silijo v tem celo ostalo trgovino, da jim sledi. Že eksistenca konzumnih zadrug sama sili trgovino in obrt, da se držita zmernejših cen in da ne gre dobiček previsoko. Ker ravno zadruge stremijo za tem, da se plačajo le faktični izdatki, to je produktivni stroški, z eno besedo delo, se stremjenje za neutemeljenim dobičkom ubija, in odstranitev istega bo

pomenila rešitev dobrega dela današnjega takozvanega socialnega vprašanja.

Druga posledica obstoja konzumnih zadrug je ta, da se prodaja čim boljše blago. Organizirani konzumenti ne morejo v interesu samih sebe kupovati slabega ali ponarejenega blaga. Stremjenje, da se v konzumnih zadrugah prodaja, ozir. kupuje le najboljše blago, je angleškega izvora. Anglež pravi: Jaz sem preubog, da bi kupil po ceni. Smisel tega pregovora pove vse. Ako se ga konzumno zadružništvo drži, pomenja to velik napredek tudi v čisto narodno-gospodarski smeri. Kajti izdelovanje slabega blaga je zapravljanje delovne sile in materiala. Ako pa se isto vendarle vrši, je to posledica iste dobičkarije, o kateri sem že poprej razpravljal. In pridemo znova na isto: v državah, kjer je konzumno zadružništvo visoko razvito in je s tem dana konzumentom prilika za kontrolo cele trgovine, živilske in oblačilne industrije, se proizvaja vse to blago v mnogo boljših kvalitetah kakor drugje, recimo pri nas, kjer konzument takorekoč sploh še ni organiziran.

Angleškinacijonalni ekonom Thornton piše v svoji sloviti knjigi o delu: Naraščajoča konkurenca med trgovci se smatra za znak pocenjevanja blaga. Dejstvo pa je, da preveliko število konkurentov blago draži in ne pocenjuje. Četudi si trgovina rada konkurira, pod one cene, ki ji zasiguravajo existenco, vendar ne more iti. In najnižje cene, po katerih se more prodajati, morajo biti višje, ako morejo rediti veliko število ljudi. Tako Thornton. In ravno v tej smeri dela konzumno zadružništvo. Ena sama zadruga pre-skrbi po malem številu uslužbencev potrebno blago za več tisoč ljudi, za katere bi inače eksistirala cela vrsta trgovin.

O tej stvari bi se seveda lahko še dolgo pomenkovali. Ni dvoma, da navedeni ugodni gospodarski rezultati uplivajo tudi na socialen život naroda. Skrbeti za cenejšo in boljšo prehrano ljudstva se pravi, skrbeti za njegov socialni napredek. Dogodki današnjih dni in izkušnje dolgih stoletij nas uče, da stoje ropi in kradeži v direktnem

razmerju s cenami za živila. Kakor je kruh cenejši se praznijo tudi ječe, tatov, goljufov in roparjev je manj. Ako toraj stremijo konzumne zadruge za cenejšim kruhom, delajo direktno na npravnem izboljšanju prebivalstva. Vobče, ako prihranjajo konzumentu nepotrebne višje izdatke, mu izboljšujejo s tem življenje. Omogočajo mu višji življenski standard, budijo v njem smisel za višje cilje našega življenja in človeštva vobče. Zato so konzumne zadruge znaten kulturni, ali če hočete, socialni činitelj osobito med delavskim ljudstvom.

6.

Kratek obris dela konzumnih zadrug nam kaže, da gre tukaj za veliko ekonomsko in socialno idejo, katera rodi za ljudstvo neprecenljive uspehe. Ali vprašali bode, kako da ta ideja napreduje tako sijajno pri Angležih, Dancih, Nemcih, Švicarjih in zakaj ne pri nas? Odgovoril bi Vam po tem, kar mislijo in sodijo Angleži. Njim ni veliko do teoretiziranja, oni ne dajo ničesar na gromovnike, ki preklinjajo kapitalizem, v praksi pa mu vneta služijo, pač pa delajo z vso vneto praktično v svojih zadrugah, obenem pa razvijajo ogromno zadružno propagando s predavanji, knjižnicami, tečaji, čitalnicami in tako naprej. Že začetkom tega stoletja je imelo mesto Bolton z ne več ko 200.000 prebivalci 16 javnih zadružnih čitalnic in knjižnic. Pri zadružništvu velja ravno večna beseda profesorja Stuarda: »Vaše, zadružno, gibanje je gotovo demokratično gibanje. Ono toraj ne sme biti odvisno od pravilnega shvačanja posameznikov, njegov uspeh je odvisen od naziranja širokih vrst naroda. Zato morate zadružnike neprestano o Vaših načelih poučevati. Vzgoja je za vsakega dobra, za zadrugarja je živa potreba.« Zato lahko rečemo: od zadružne izobrazbe je odvisen uspeh zadružništva tudi pri nas.

7.

Veliki so uspehi naših kmetijskih zadrug. Slovenci smo doslej opravili tu največ zadružnega dela, to zadružništvo nam je vsled tega najbolj znano: Kmetijsko zadružništvo ločimo v več vrst: imamo kreditne zadruge

ali posojilnice, imamo zadružne mlekarne, imamo strojne zadruga, imamo kmetijske produktivne zadruga, to je zadruga za predelavo in prodajo vina, za vzdrževanje skupnih mlinov in žganjarij, imamo zadružne elektrarne, pašniške in živinorejske zadruga, zadruga za prodajo živine, jajc in sadja, stavbinske zadruga. Imamo celo eno zadruga za napravo in vzdrževanje okrajne ceste.

To je, gospoda, pisan svet raznih poslov in raznih gospodarskih ciljev. Obsega celo naše trško in vaško gospodarstvo. Pisan, pa zanimiv svet. Pogledali bomo samo malo vanj.

Postanek in načela naših kmečkih posojilnic sem že kratko razložil. Neoporečna zasluga teh zadrug je, da so dale kmetu in obrtniku komodno in sigurno priložnost za posojila kakor za štedenje, da so mu omogočile boljše in naprednejše obratovanje, da so mu omogočile stavbo boljših in higijeničnih stanovanj ter gospodarskih stavb, da so ga uvedle v moderno gospodarsko življenje sploh. Za razumevanje njihovega poslovanja je treba najprej razložiti njihov ustroj. V neki vasi se zbere recimo 20 kmečkih posestnikov, malih obrtnikov, kočarjev in delavcev, ki žele ustanoviti v vasi kreditno zadruga, rajfajznovko. Napravijo občni zbor in si izvolijo iz svoje srede načelstvo, obstoječe po navadi iz 5—7 mož ter nadzorstvo. S tem je nova zadruga konstituirana. Vplačajo se deleži, poprej dve do pet kron, sedaj navadno, 10—20 kron. Vsak zadružnik pa jamči pri tem s celim svojim premoženjem za zadružne obveznosti. Zadruga zbira potem vloge in daje posojila. Velika prednost je, da ne sme znašati razlika med obrestno mero za vloge in za posojila več ko $1\frac{1}{2}\%$. Zadolžnice se kolekujejo po lestvici I, za stroške se računu nekaj kron. Vse delo načelstva in nadzorstva je brezplačno; le knjigovodji se da mala nagrada, pred vojno 100 do 200 kron, sedaj 800 do 1000 kron. Dobiček, ki ga je pri tem poslovanju itak le malo, gre ves v rezervni fond, ki se ne sme nikoli med zadružnike razdeliti. Ako se zadruga razpusti, se rezervni fond shrani pri Zvezi za ustanovitev nove

zadruga v dotičnem kraju; če se v 10 letih tamkaj nova zadruga ne ustanovi, pripade rezervni zaklad občinam, za katere je zadruga poslovala in sicer za dobrodelne namene. To je cela priprosta ureditev naših rajfajznovk, ki jih imamo v Sloveniji okrog 400, dočim jih imajo na Češkem nad 5000 in v Nemčiji nad 20.000. Ureditev mestnih posojilnic je v svojem bistvu ista, samo da imajo širši delokrog, večje deleže, menično poslovanje, katero je pri rajfajznovkah nedopustno in seveda tudi večje, tehnično bolj urejene urade.

Bilo je svoj čas napram kmetijskemu zadružništvu mnogo dvoma, veliko odpora in sovraštva. Vsi so bili proti nam. Vaški oderuhi, nekdanje sparkasse in banke so se z združenimi močmi borile proti nam. Ali ideja je prodrla, idealisti so zmagali. Danes so kmečke in mestne posojilnice zbrale v naši, gotovo ne bogati deželi okrog pol milijarde vlog in so postale kmalu da ne odločilen činitelj na našem denarnem trgu. Številke vlog pri češkem in nemškem kmetijskem zadružništvu so seveda ogromne. Nemške posojilnice imajo n. pr. danes preko 10 milijard vlog.

Nikako ne smemo pozabiti, kako zelo dviga zadružništvo naše selo tudi v etičnem oziru. V vseh pravilih naših kmetijskih zadrug imamo določilo, da zadruga nimajo naloge samo gmotno podpirati svoje člane, temveč morajo gledati tudi na etično vzgojo našega kmečkega ljudstva. V vsem poslovanju naših kmetijskih zadrug so tudi faktično činitelji нравstvene vzgoje. Tu imamo neomejeno zvezo, brezobrestne deleže, dodelitev dobička rezervnemu zakladu ali njegovo eventualno uporabo za dobrodelne in izobraževalne svrhe, ceneno ali največ brezplačno poslovanje, vzgojo k varčnosti potom zbiranja malih vlog. S tem, da se naše kmečko ljudstvo tako mnogoštevilno udeležuje zadružnega gospodarstva, pride v dotiko z najrazličnejšimi gospodarskimi, tehničnimi in finančnimi vpašanji, o katerih je poprej le malo ali ničesar vedelo. Kdor je n. pr. v načelstvu tudi najmanjše naše rajfajznovke, spozna uredbe in načela našega modernega denarnega in kreditnega gospodarstva. On

spoznava pravne in poslovne oblike kreditov, on se uči ceniti posestva, poslovanja, obrtne in trgovske obrate, on se uči preračunavati rentabiliteto podjetij vsake vrste. On se uči prednosti dobrega knjigovodstva ne le v zadrugi, temveč tudi v privalnem gospodarstvu. Koliko novih vidikov se odpira našim kmetovalcem in obrtnikom pri sodelovanju v nakupnih in prodajalnih zadrugah! Moderna trgovina sega z vsemi svojimi tehničnimi pripomočki v te zadruga in daje zadružnikom priložnost, da se priučijo mnogih in mnogih stvari tudi za svoje privatno gospodarstvo. Možnosti ljudske naobrazbe v prej neznanih oblikah in prilikah se nam tu odpirajo; mi vidimo zadruga kot pravo šolo ekonomske in socialne naobrazbe za naše, nekdanj v idiličnem nepoznanju sveta in razmer živče selo.

11.

Pri nas smatra največji del publike zadruga kot ceneno sredstvo za doseg kredita, za boljši nakup raznih potrebščin in včasih tudi za najlažje ustanovljivo akcijsko družbo v ne vem vse kake svrhe. Ni pa veliko ljudi, ki bi pojmlili, da tvori zadružništvo gospodarski nazor, ki hoče v vseh panogah narodnega gospodarstva postaviti na mesto konkurenčnega sistema kooperativni, zadrugarski, to je delo vseh za enega in delo enega za vse. Pravi za, drugarji ne govorim veliko o socializmu smo pa socialisti v praksi. Razlikujemo se od socializmov, kakor pravi Schulze, v tem, da ne skušamo izboljšanja gospodarskih razmer posameznika naprtiti državi, katero bi se moralo po hudih bojih in prevratih v ta namen še le reorganizirati, temveč da iščemo stikov z že obstoječimi razmerami in dajemo vsakemu stanu, naj si bo to delavec ali kmet, obrtnik ali trgovec, priložnost za gmotni in kulturni napredek. Mi se obračamo na posameznike, jih združujemo in skušamo potom te združitve slabih in nedostatnih sil v zadrugi doseči potrebno sigurnost za gmotno eksistenco in boljše socialno stališče posameznika, pri čemur pa vendar ostane ohranjeno ono, kar je za napredek človeške družbe in posameznika istolako nujno potrebno, nam-

reč individualni prosti razvoj volje in dela.

Upam, da se mi je posrečilo vsaj deloma dokazati, da je ta princip glavna podlaga vsega združništva. Naša naloga bodi, da zaneseno pravo razumevanje tega principa v celi naš narod, posebno sedaj, ko je vojna in povojna psihoza uničila toliko idealov in nas potegnila v blato najgršega in za ek-sistenco naroda ter države naravnost pogubnega materijalizma. S tem končam.

Štiridesetletnica Posojilnice v Mariboru.

(Poročilo tajnika Posojilnice v Mariboru g. Julija Novaka na 40. rednem občnem zboru dne 12. marca 1922).

Posojilnica je z ravno preteklim letom završila 40 letno dobo svojega delovanja. Zasluge posojilnice na narodno-gospodarskem polju in nič manj na pro-svetnem so tako velike za mariborske Slovence, da tega jubileja prezreti ne moremo in ne smemo. Naj sledi torej skromen pregled nje delovanja od ustanovitve do danes.

Težka je bila borba, ki so jo vodili z vzgledno požrtvovalnostjo mariborski rodoljubi od prvih početkov političnega udejstvovanja Slovencev pa prav do konca zloma Avstrije za pravice Slovencev v Mariboru in na Štajerskem sploh. Ustaviti je bilo treba ponemčevalni val s severa in to se je skušalo doseči s podrobnim narodno-prosvetnim delom med našim narodom ob jezikovni meji. Pribo-riti je bilo treba narodu političnih pravic in enakopravnosti pri uradih in oblast-vih ter v javnem življenju sploh. Kmalu so spoznali tedanji narodni boritelji — vsem na čelu oče slovenskega združ-ništva Miha Vošnjak — da samo navdu-šeno prosvetno delo ne more trajno dvig-niti narodne samozvesti, marveč da je treba predvsem skrbeti za gospodar-sko osamosvojitve in neodvisnost našega ljudstva. V združni organizaciji naj bi se postavil temelj gospodarskemu in z njim kulturnemu napredovanju! Žalostne so bile za mariborske in okoliške Slovence tedanje razmere v tem oziru. Denarni zavodi v Mariboru so bili izključno v

nemških rokah in zavednim Slovincem nepristopni. Treba je bilo misliti na lastni denarni zavod in slediti vzgledu Ce-lja, Ljutomerja, ki so že imeli svoje posojilnice. Odvetnik dr. Jernej Glančnik je izvršil vse predpriprave, tako, da je Po-sojilnica pričela s poslovanjem dne 14. februarja 1882 v hiši na Tegetthofovi ulici št. 9. Zanimivo je poročilo »Slovenske-ga Gospodarja« z dne 12. januarja 1882, ki piše v uvodnem članku:

»Česar smo si že dolgo želeli in tako pogrešali, to smo dohnali in dosegli: Maribor in okolica ima svojo slovensko »Posojilnico, registrovano zadrugo z o-mejenim poroštvom« in Štajerska dobi svoje politično »slovensko društvo«.

Na poziv poslancev: dr. Vošnjaka, dr. Dominkuša, dr. Radaja in Gospodarjeve-ga urednika sešlo se je dne 8. januarja t. l. precejšnje število slovenskih domo-ljubov v Mariboru. Povabljeni so bili vsi državni in deželni poslanci in še nekateri izven mariborski narodniki blizu želez-nice, kojim je mogoče leži in brez izredno velikih stroškov potovati.

Prišli so gospodje: dr. Vošnjak iz Ljubljane, Mih. Herman iz Grada, dr. Sernec in Mih. Vošnjak iz Celja, dr. Gre-gorič, Jož. Žitek iz Ptuj, dr. Geršak iz Ormoža, dr. Rapoc iz Šoštanja. Tem pri-družilo se je mnogo narodnih mož mari-borskih.

Zlasti na prizadevanje poslanca g. dr. Vošnjaka in njegovega brata Mih. Vošnjaka, inženirja, utemeljitelja in pred-sednika celjske posojilnice, posrečilo se je nagovoriti še omahujoče gospode ma-riborske, da so se lotili posojilnice. V ne-deljo ob 11. uri dopoldne bila je odločena osnovalna seja v g. dr. Glančnikovej pi-sarni. Navzočih je bilo 14 gospodov, ki so sprejeli pravila celjske posojilnice, podpisali potrebnih deležev ter osnovali: »Posojilnico za Maribor in okolico, Spar-und Vorschussgenossenschaft«. Izvolili so potem ravnateljstvo nove denarne-j zadruge: v predsedništvu so sledeči go-spodje: za ravnatelja dr. Glančnik, advo-kat, za denarničarja Pavel Simon, pose-stnik in fabrikant šampanjca, za kontro-lorja Franc Bindlechner, posestnik in fa-brikant mila, za odbornike pa gospodje: dr. Radaja, deželni poslanec, notar in po-sestnik, Feliks Ferk, zdravnik in posest-

nik, M. Berdajs, trgovec in Jožef Rapoc posestnik, vsi v Mariboru. V nadzorni-stvu bili so izvoljeni gospodje: dr. Do-minkuš, deželni poslanec in odvetnik. Lovro Herg, kanonik, doktor Gregorec, profesor, Janez Flucher, deželni poslanec in Franc Rapoc, notar.

Tako je slovenska posojilnica v Ma-riboru ustanovljena in tukajšnjim Sloven-cem prirejen zavod, katerega so že dav-no bili potrebni. Znaprej se jim n. pr. ob času volitev ni treba bati vžugavanja od strani jim nasprotnih denarnih zavo-dov. Sploh pa želimo, da ova posojilnica krepko in srečno prospeva in svojemu namenu od leta do leta bolje ustreza!

Na I. rednem občnem zboru dne 14. januarja 1883 so bili izvoljeni v ravnatelj-stvo gg. dr. Glančnik za predsednika, Pa-vel Simon za blagajnika, Josip Rapoc za kontrolorja, Martin Berdajs (do leta 1897), Franc Bindlechner (do l. 1896), dr. Feliks Ferk in dr. Franc Radaja za člane v nadzorništvo pa dr. Fr. Dominkuš kot predsednik, dr. Lavoslav Gregorec, Luka Lavtar, Jože Lavtar, Jožef Kodela, dr. Filip Terč in Maks Morič.

V teku 40 letne dobe so poslovali poig imenovanih še sledeči združniki v ravnateljstvu:

Ivan Supan, trgovec v Mariboru (1886—1894)

Dr. Ivan Križanič, kanonik in profesor bogoslovja (1885—1901)

Dr. Ivan Mlakar, kanonik in ravnatelj semenišča (1895—1913)

Franc Dolenc, trgovec (1897—1900)

Ivan Koprivnik, profesor (1898—1912)

Franc Pavlič, poštni kontrolor (1901—1903)

Jernej Voh, kanonik (1902—1909)

Alojzij Bahovec, poštni oficijal (1904)

Dr. Franjo Rosina, odvetnik, predsednik od leta 1905

Dr. Radoslav Pipuš, odvetnik, od leta 1905 dalje

Dr. Viktor Kac, zdravnik, od leta 1909 dalje

Dr. Vladimir Sernec, odvetnik, od leta 1913 dalje

Dr. Franc Voušek, dvorni svetnik 1913—1919)

Henrik Schreiner, ravn. drž. učiteljišča (1916—1920)

Vilko Berdajs, trgovec, od leta 1918 dalje

Dr. Anton Mulej, sodni svetnik (1918—1920)

Anton Štepic, davčni nadzornik, od leta 1921 dalje

Marko Šepc, trgovec, od leta 1921 dalje.

V nadzorništvo pa so bili poleg prvih članov:

Dr. Franc Voušek (1884—1887, 1894—1899, 1901—1903)

Dr. Ivan Mlakar (1884—1894)

Ivan Majciger, gimn. profesor (1884—1904)

I. Jenko (1885)

Franc Pavlič (1888—1890, 1894—1900)

Franc Kočevar, trgovec (1888—1890)

Alojzij Rakovec (1891—1893)

Franc Dolenc (1891—1896)

Dr. Filip Terč (1896—1904)

Ivan Koprivnik (1897)

Dr. Franjo Firbas, notar (1899—1909)

Blaž Matek, profesor (1899—1908)

Henrik Schreiner (1902—1915)

Alojzij Bahovec (1905—1917)

Dr. Anton Medved, profesor bogoslovja od leta 1905 dalje

Vilko Berdajs (1904—1917)

Dr. Viktor Kac (1908)

Dr. Leopold Poljanec, profesor (1909—1918)

Dr. Vladimir Serbec (1909—1912)

Dr. Pavel Turner, veleposestnik (1914—1920)

Dr. Karl Koderman, odvetnik, od leta 1916 dalje

Stanko Marin, profesor, od leta 1918 dalje

Matej Dolenc, ravnatelj trg. šole, od leta 1918 dalje

Hinko Pogačnik, tovarnar, od leta 1918 dalje

Srečko Robič, veleposestnik, od leta 1918 dalje.

Pregled združnikov, v kojih roke je bilo izročeno vodstvo Posojilnice, izkazuje le male spremembe. Več članov je sodelovalo od ustanovitve Posojilnice do svoje smrti. Tako dr. Glančnik († 14. 1. 1905), Josip Rapoc († 18. 1. 1918), dr. Feliks Ferk († 15. 9. 1915), dr. Ivan Mlakar († 16. 4. 1914), vsi drugi pa dolgo vrsto let. Zanimivo je dejstvo, da sta bila v celi 40-letni dobi le dva predsednika, prvi dr. Glančnik in drugi dr. Franjo Rosina od 19. februarja 1905 dalje. Izmed ustanoviteljev je dočkal 40 letni jubilej

Posojilnice samo g. dr. Lavoslav Gregorc, častni kanonik in dekan v Novi cerkvi.

Kako muna je bila potreba slovenskega denarnega zavoda v Mariboru, je najbolje razvidno iz njenega prometa v prvih letih obstoja. Hitro si je pridobila zaupanje slovenskega prebivalstva. V poznejših letih in zlasti po prevratu so se sicer osnovali konkurenčni zavodi, toda Posojilnica si je že ustvarila s solidnim delom tako trden temelj, da se ni dal omajati. Po prevratu je vzrasla čez noč in se v treh letih povzpela do sedanje višine, da zavzema med Posojilnicami v Sloveniji 4. mesto. Tabela koncem poročila predoča nazorno vzrast in napredek Posojilnice v posameznih letih. Sprva se je Posojilnica bavila največ s posojili proti vknjižbi in na osebni kredit. Pozneje — zlasti po prevratu — je v večjem obsegu obratovala z obrtnim in trgovskim kreditom.

Posojilnica je v prvi dobi svojega obstoja imela poslovne prostore na sedanjí Aleksandrovi cesti št. 16 do zgraditve Narodnega doma, kamor se je preselila leta 1899. Za razvoj Posojilnice so postajali prvi uradni prostori pretesni ali bolj kakor to je bila merodajna težnja, postaviti skupen dom Slovencem v Mariboru, za zgradbo Narodnega doma. Član nadzorništva dr. Filip Terč je na občnem zboru dne 23. februarja 1890 predlagal, da se ravnateljstvo pozove, da pridobi ob priložnosti pripraven prostor za zgradbo društvenega hrama in izredni občni zbor dne 11. aprila 1897 sklene na predlog dr. Jerneja Glančnika, zidati društveni dom po pripravljenih načrtih.

Koncem leta 1899 je bila slovesna otvoritev Narodnega doma, impozantne palače, ene izmed najlepših stavb v Mariboru. Posojilnica je dobila dostojne prostore, mariborski Slovenci na ognjišče, kjer so se poslej zbirali. Zgradba Narodnega doma pomenja v zgodovini mariborskih Slovencev pač najznamenitejši dogodek. V njem se je posvedočila moč slovenskega življa v Mariboru in okolici in s tem dvignila nje narodna samozavest. Slovanska čitalnica, Dramatično in Zgodovinsko društvo so dobili lepe prostore in šele odtlej so mogla razvijati

vspešno svoje narodno - probujno delo. Umevno je bilo, da je vzbudila zgradba Narodnega doma zavist in jezo naših narodnih nasprotnikov in nasprotovali so, kjer koli so mogli. Njih rovarjenje je šlo tako daleč, da se je novi most čez Dravo ki je bil sprva projektiran v smeri mimo Narodnega doma, zgradil z večjim stroški na mnogo neprikladnejšem kraju, samo, da bi vsled novega mostu ne povečal pomen Narodnega doma. Med svetovno vojno je Narodni dom zasedlo avstrijsko vojaštvo in razni oddelki so teknovali v tem, kdo napravi večjo škodo.

Poleg Narodnega doma je Posojilnica še lastnica enonadstropne hiše na Aleksandrovi cesti št. 59 nasproti glavnega kolodvora, hiš v Cvetlični ulici št. 3 in 9 s prostranim vrtom med Cvetlično in Mlinsko ulico, stavbnim prostorom na oglu Tattenbachove in Francišanske ulice ter dveh njiv nad 4 ha mere v Magdalenskem predmestju Maribora in bližini topničarske vojašnice. To zemljišče predstavlja lepo vrednost stavbnega prostora.

Posojilnica je nudila zaslombo manjšim zadrugam na Sp. Štajerskem in tako pripomogla k razvoju slovenskega združništva.

Iz svojega vsakoletnega čistega dobička je darovala Posojilnica znatne svote v narodne in obče človekoljubne namene. Na srcu ji je bila zlasti usoda slovenskega dijaštva, in skoro ni na Slovenskem denarnega zavoda, ki bi bil toliko žrtvoval za dijaštvo, kakor naša Posojilnica. Od Posojilnice so prejemale podpore Slovenska čitalnica, Zgodovinsko društvo, Ciril Metodova družba, Obrambni sklad, Dijaška kuhinja, Glasbeno društvo, Šolske sestre v Mariboru, pogojno, da vzdržujejo na svoji šoli slovenske vzporednice, Društveni dom pri Sv. Ilju, gojenci kmetijske šole pri Sv. Juriju, Trgovske in obrtne šole v Ljubljani, Dramatično društvo v Mariboru, Sokol, šola v Krčevini, Podravska podružnica SPD v Rušah, Šolska Matica v Ljubljani, akademično društvo »Kras« na Dunaju, akad. društvo »Triglav« v Gradcu, podporna društva za slovenske visokošolce v Gradcu, Dunaju in Pragi, Podporna društva za revne dijake na

gimnaziji in učiteljski v Mariboru, gasilna društva, pogorelci, po preobratu v izdatni meri Glasbena matica in Jugoslovenska Matica v Mariboru, slovenska dijaška zadruga v Pragi in Brnu, podporna društva jugoslovanskih akademikov v Ljubljani in Zagrebu. Vsa naša kulturna društva so našla tako oporo v Posojilnici, a z naravnost očetovsko skrbjo pa je pomagala našemu revnemu dijaštvu.

Posnemajoč vzgled svojega predsednika dr. Rosina so člani ravnateljstva in nadzorništva poklanjevali svoje nagrade narodnim in občekoristnim namenom.

V preteklem letu je Posojilnica zaplačala podpor K 61.985.47.

Ustanovitelj Posojilnice dr. Fran Rapoc je namenil za revne dijake slovenske narodnosti iz mariborskega in šoštanjskega okraja ustanovo v gotovini K 65.000.— ter po smrti svoje sestre tudi dohodke hiše št. 61 na Aleksandrovi cesti, drugi ustanovitelj dr. Feliks Ferk pa je zapustil skoraj vso imovino v vrednosti nad K 1.900.000.— za dijaško ustanovo s pristavkom, da mora ostati glavnicca naložena pri Posojilnici.

Ob zlomu Avstrije je dala Posojilnica Narodni vladi v Ljubljani 2.000.000 kron posojila, ki se je povrnilo leta 1921. Tako si je Posojilnica z vsem svojim delom pridobila nemale zasluge, da je Maribor ostal ohranjen naši državi. Udeležba se je v izdatni meri prvega državnega posojila in ravnotako 7% državnega investicijskega posojila l. 1921, dočim ni imela ob prevratu nobenega avstrijskega vojnega posojila.

Posojilnica je bila včlanjena pri Zvezi slovenskih posojilnic v Celju in je danes član celjske Zadrugne Zveze, ki izvršuje obvezne revizije. Revizijski zapisniki pričajo o vestnem poslovanju ravnateljstva in nadzorn. Tako ni Posojilnica v vsej svoji 40 letni dobi utrpela nikakih izgub pri posojilih. Zadnje revizijsko poročilo Zadrugne Zveze v Celju z dne 3. maja 1921 pa zaključuje: »Poslovanje Posojilnice napravlja lep, soliden utis. Njeni uspehi in njeno stanje ne služijo le v ponos vodstvu in zadrugnikom, temveč v čast vsemu slovenskemu zadrugništvu«.

Posojilnica v Mariboru more ob 40-letnici svojega poslovanja s ponosom zreti na izvršeno delo v korist in dobrobit svojih zadrugnikov in obče slovenskega življa v Mariboru in okolici. Naj ji uspešna preteklost pridobi novih prijateljev, ohranja pridobljeno zaupanje občinstva, da bo mogla i v bodoče vršiti svoje poslanstvo na zadrugnem polju v gospodarski prosep našega naroda!

Nove takse in pristojbine.

S 1. septembrom 1921 so uzakonjene nove določbe o taksah in pristojbinah. Ta novi začasni zakon je bil objavljen v »Uradnem listu« z dne 22. avgusta tl. šte. 100, pravilnik k temu zakonu pa v »Uradnem listu« z dne 30. avgusta 1921 šte. 104. V naslednjem navajamo najvažnejše določbe, ki za devajo naše članice:

1. Registracijske prošnje.

Glede kolkovanja registracijskih prošenj je treba razločevati med prošnjo 1. za registracijo novoustanovljene zadruge in prvega načelstva, 2. za izbris odstopivših članov iz načelstva in za vpis novoizvoljenih ter objednem za spremembo pravil pri že registrirani zadruzi in 3. za vpis spremembe — samo — pravil zadruge.

V prvem slučaju je kolkovati prošnjo z Din 22.— plus tolikokrat po 5 Din kolikor udov načelstva se prijavi za vpis v zadrugni register.

V drugem slučaju znaša kolek za prošnjo samo 2 Din, vrh tega za vsakega člana načelstva, ki se ga naj izbriše v registru, posebej še 5 Din in ravnotoliko za vsakega novoizvoljenega uda načelstva.

V slednjem slučaju se mora kolkovati prošnja s 6 Din.

Vse te tukaj navedene koleke je nalepiti na prvi strani prošnje zgoraj in se jih ne sme prepisati.

Razentega je vsako prilogo k registracijski prošnji kolkovati s kolkom po 50 para. Končno se mora vsaki taki prošnji priložiti še eden petdinarski kolek za preskrbo razglaš v Uradnem listu. Da se kolek pri odpiranju ovitka ne zgubi, se naj zavije

v košček papirja, katerega se nalepi potem na prvo stran prošnje.

Kolek za legalizacijo podpisov članov načelstva znaša 5 Din za vsak podpis posebej.

Za overovljenje prepisov (n. pr. pravil, ki se priložijo registracijski prošnji ali slično) znaša kolek 1. ako se je prepisala ena pola izvirnika, za cel tak prepis 5 Din, 2. za prepise nadaljnih pol izvirnika pa vsakokrat po 2 Dinara.

Prošnje za izpiske iz zadrugnega registra je kolkovati s kolkom po 2 Din. Obenem je priložiti prošnji kolek za najmanj 5 Din, ker sicer sodnija izpiska ne sme narediti. Ako ta kolek ne bo zadostoval, bo sodnija dolg na taksi naznanila. Ta dolg je nemudoma poravnati.

2. Menice in kolkovne lestvice.

Novi zakon določa za menice posebno lestvico, ki pa ni več merodajna tudi za kolkovanje zadolžnic pri rajfajznovkah. Lestvica je sledeča:

do	Din	Din	Din
300	300	600	0'60
preko	300	do	600
»	600	»	1.200
»	1.200	»	2.000
»	2.000	»	3.200
»	3.200	»	5.000
»	5.000	»	6.800
»	6.800	»	10.400
»	10.400	»	14.000
»	14.000	»	20.000
»	20.000	»	26.000
»	26.000	»	32.000
»	32.000	»	38.000
»	38.000	»	44.000
»	44.000	»	50.000
»	50.000	»	60.000
»	60.000	»	70.000
»	70.000	»	80.000
»	80.000	»	90.000
»	90.000	»	100.000
»	100.000	»	125.000
»	125.000	»	150.000
»	150.000	»	175.000
»	175.000	»	200.000
»	200.000	»	250.000
»	250.000	»	300.000
»	300.000	»	350.000
»	350.000	»	400.000
»	400.000	»	500.000
»	500.000	Din od vsakih 1000 Din	

še po 1 Din. Znesek izpod 1000 Din se jemlje za popolnih 1000 Din.

Opozarjamo, da se smejo rabiti samo predpisane golice (menične tiškovine), ki jih izda država.

Monopolizirane menične golice izda država le za svoto do 500.000 Din. Za višje menične obveznosti se plačuje predpisana taksa z uporabo menične golice za zneske do 500.000 dinarjev, ostanek takse se pa plačuje v kolkih, ki jih prilepi oblast na prvi strani golice.

Uporaba nepredpisanih meničnih golic se kaznuje poleg redne takse, ki odgovarja znesku, na katerega se glasi menica, še z 20 kratnim zneskom redne takse. Ravno tako se kaznuje uporaba preniške, nekolkovane ali preniško nekolkovane menice. 20-kratno kaznen morata plačati izdajatelj in prejemnik menice. Slednji le takrat ne, ako takoj po sprejemu obvesti pristojno oblast o nepravilno taksirani menici.

Določbo glede pravilno opremljenih menic prav posebno uvažujte, da ne utrpíte škode.

Kolkovne lestvice so ostale nespremenjene. V izogib nesporazumljenju jih tukaj navajamo.

I.

	Din	Din	Din
do	300'—		0'2 ¹ / ₂
čez	25'— do	37'50	0'05
»	37'50 »	75'—	0'10
»	75'— »	150'—	0'20
»	150'— »	225'—	0'30
»	225'— »	300'—	0'40
»	300'— »	375'—	0'50
»	375'— »	450'—	0'60
»	450'— »	600'—	0'80
»	600'— »	750'—	1'—
»	750'— »	1.125'—	1'50
»	1.125'— »	1.500'—	2'—

i. t. d. za vsakih nadaljnih Din 750'— za en dinar več, pri čemer se znesek pod Din 750'— računa za polno svoto.

II.

	Din	Din	Din
do	10'—		0'05
čez	10'— do	20'—	0'10
»	20'— »	30'—	0'15
»	30'— »	50'—	0'25
»	50'— »	100'—	0'50
»	100'— »	150'—	0'75
»	150'— »	200'—	1'—

»	200'— »	400'—	2'—
»	400'— »	600'—	3'—
»	600'— »	800'—	4'—
»	800'— »	1.000'—	5'—
»	1.000'— »	1.200'—	6'—
»	1.200'— »	1.600'—	8'—
»	1.600'— »	2.000'—	10'—
»	2.000'— »	2.400'—	12'—

i. t. d. od vsakih nadaljnih Din 400'— za dva dinarja več, pri čemer se znesek pod Din 400'— računa za polno svoto.

III.

	Din	Din	Din
do	5'—		0'05
čez	5'— do	10'—	0'10
»	10'— »	15'—	0'15
»	15'— »	25'—	0'25
»	25'— »	50'—	0'50
»	50'— »	75'—	0'75
»	75'— »	100'—	1'—
»	100'— »	200'—	2'—
»	200'— »	300'—	3'—
»	300'— »	400'—	4'—
»	400'— »	500'—	5'—
»	500'— »	600'—	6'—
»	600'— »	800'—	8'—
»	800'— »	1.000'—	10'—
»	1.000'— »	1.200'—	12'—

i. t. d. od vsakih nadaljnih Din 200'— dva dinarja več; znesek pod Din 200'— se računa za polno vsoto.

Kakor znano, so se te lestvice po prevratu spreminjale. Vendar pa iz iskušnje vemo, da si tozadevno večina zadružnih funkcionarjev še danes ni popolnoma na jasnem. Zatorej se nam zdi potrebno, da obrazložimo potek spreminjanja pristojbin sploh.

S 6. aprilom 1920 so se vse pristojbine, torej razen lestvičnih (glej gornje tabele) tudi stalne, (n. pr. kolokovanje pobornic) ter odstotnih (n. pr. kolokovanje pobornic), zvišale za 100 %. Ta povišek je glede lestvičnih in odstotnih pristojbin ostal v veljavi do vstevši 30. novembra 1920, nakar je bil popolnoma ukinjen in je ostalo pri tem do danes. Nasprotno so se pa stalne pristojbine zopet podvojile in so v tem iznosu ostale do sedaj.

3. Razno.

Za prošnjo, da bi se raztrgana ali izgubljena listina zamenjala z novo, ali proglasila za neveljavno, se plača od vrednosti do 1000 Din 5 Din, od vsakih nadaljnih 100 D po 40 para.

Vse pismene prošnje, vloge ali opozoritve, katerih še tukaj nismo omenili, je kolkovati z 2 dinarskim kolkom, priloge pa s 50 parskim.

Za rešitev je priložiti še posebej 5 dinarski kolek.

Enako so kolkovati spričevala in potrdila, ki se izdajajo o osebnih lastnostih, razmerah in sposobnostih, kakor tudi o delu.

Čeki, boni in potrdila v tekočih računih so kolkujejo z 20 parskim kolkom.

Računi, poročila ali podobni spisi, ki se izdajajo strankam ali zavod drugemu zavodu, morajo biti kolkovani do 100 Din z 10 parskim kolkom in preko 100 Din z 20 parskim kolkom.

V isti višini kolkovati so tudi obračuni denarnih zavodov o poslovanju z blagom in o eskontiranju menic ter kontokorentni izvlečki.

Za medsebojne obračune, ki jih daje denarni zavod drugemu denarnemu zavodu, je plačati brez ozira na višino zneska 20 para.

Kolekovina za kolokovanje knjig je ostala nespremenjena.

Potrdila in priznanice za prejeto plačo ali slično se kolkujejo s $\frac{1}{2}$ % izplačane svote.

Koleki, ki se morajo nalepiti na prostor, kjer se namerava začeti pisati tekst, se uničijo na ta način, da se prične pisati na pismenem papirju ter se nadaljuje čez kolek.

Nove so tudi določbe glede zemljeknjžnega postopanja. Teh določb pa tukaj ne citiramo iz razloga, ker večina naših posojilnic to zadevo itak poveri juristom. Opozoriti pa moramo pri tej priliki na rešitev, ki smo jo prejeli od finančnega okrajnega ravnateljstva v Mariboru na naše vprašanje, če je na zadolžnicah za zemljeknjžna posojila kolkovati tudi kavcije. Gotovost je bila v tem oziru tembolj potrebna, ker smo se na revizijah po svojih revizorjih prepričali, da si tudi juristi tozadevne zakonite določbe različno tolmačijo in torej tudi temu primerno postopajo.

V smislu gornje rešitve kavcije pri kolokovanju zadolžnic samih ne pridejo v poštev, temveč le pri vknjižnini se

vračuna pristojbina tudi za kavcijo.

Opozarjamo, da se morajo vse stalne (koleki na prošnje, priloge, potrdila, priznanice itd.) in lestvične (koleki na zadolžnice, menice itd.) pristojbine brezpogojno in edino plačevati v kolikih naprej.

Kaj mora obrtnik danes vedeti o davčnih zadevah?

V izvrstno urejenem »Obrtniškem koledarju« za l. 1922*) beremo pod gornjim naslovom zelo informativen članek o davčnih zadevah, ki bo dobro došel tudi marsikateremu zadrugarju. Članek se glasi sledeče:

Razmere časa zahtevajo, da je vsak obrtnik tudi v davčnih zadevah več ali manj orijentiran.

Davčna bremena so danes silno visoka. Radi tega je v interesu obrtnika, da posveča davčnim odmeram veliko pozornost, da jih kontrolira in da redno plačuje davke. V nasprotnem slučaju mu preti velika materialna škoda.

Da pa more vršiti obrtnik te naloge, mora znati zadevne najvažnejše davčne predpise.

Namen našega članka je obrtnikom to delo olajšati. V sledečem se bodo navedle one določbe, na katerih bistveno sloni davčna odmera in ki urejajo način plačevanja davkov.

Najvažnejše zadevne določbe so te:

I. Odprava individualnih pozivov k napovedi občne pridobnine, rentnine in dohodnine. Davčne stranke se bodo oslejš pozvale k napovedi le enkrat in sicer le splošno. Kdor ne vloži v danem roku napovedi, bo kontumaciran!

Dan, do katerega je vložiti napovedi za zgoraj navedene davke, se razglašajo torej le še javno na običajen način. Ako davčna stranka ne ugoditi tem pozivom in sicer v danem roku, tedaj se ji odmeri dotične davke brez nadaljnega

poziva in brez njenega sodelovanja, torej samo na podstavi uradnih oseb.

Obrtniki naj torej v lastnem interesu zasledujejo razglase finančne uprave, s katerimi se stranke pozivajo k davčnim napovedim. V evidenci morajo imeti:

1. Kdaj je izšel dotični razglas,
2. za katere davke je vložiti napovedi,
3. v kakem roku.

Ako stranka ne more v danem roku ugoditi tem pozivom, n. pr. ker je bila bolana, odsotna ali pa prezaposlena po privatnih poslih, naj prosi pri pristojni davčni oblasti za podaljšanje roka. Prošnjo je podrobneje utemeljiti. Navede naj se tudi, do kdaj naj se rok podaljša. Davčne oblasti takim prošnjam radi ugodijo, ako so utemeljene.

II. Obrtniki naj vodijo o vseh vlogah, napovedih itd., popolno evidenco. Obdrže naj si dotične koncepte, ali pa vsaj prepise. Ako se to ne zgodi, zgubijo stranke pregled o tem, kdaj in kako vloge, napovedi itd., so vložile na davčno oblast. Tudi ne vedo stranke, kako se glase dotične izjave. Posledica je, da nastanejo nesoglasja med prvotnimi in poznejšimi davčnimi izjavami. Davčna oblastva taka nesoglasja izrabijo in stranke kontumacirajo.

III. Za davčno leto 1921. in za nadaljna leta se davčni plačilni nalogi strankam redoma več ne dostavljajo. Davčna oblastva objavljajo izvršeno odmero za posamezne vrste neposrednih davkov le z javnimi razglasi. V razglasih se opozarjajo davčni zavezanci, da lahko vpogledajo zadevni odmerni izkaz pri pristojnem davčnem uradu. Davčni odmerni izkazi so na vpogled strankam od 1. do 15. vsacega četrtletja, torej od 1. do 15. januarja, aprila, julija in oktobra.

Če dotična davčna vrsta še ni odmerjena za vse davčne zavezance dotičnega davčnega kraja, mora razglas obsežati tudi še imena obvezancev, ki jim davek še ni odmerjen. Ko pa se davek odmeri tudi tem, se naznani tudi njim z vnovično objavo, da je odmera izvršena.

IV. Prizivni rok znaša le še 15 dni. Ako se izjemoma dostavi stranki davčni plačilni nalog, začne teči prizivni rok

še z dnem, ki sledi dnevu dostave plačilnega naloga.

Če se pa plačilni nalogi strankam ne dostavijo, ampak se objavi odmera davkov le potom odmernih izkazov (vidi zgoraj III.), tedaj začne teči prizivni rok s prvim dnem po končanju vpoglednega roka, tedaj s 16. januarjem, aprilom, julijem in oktobrom. Ako stranka v 15 prizivnih dneh ne vloži pritožbe, postane davčni predpis pravno veljaven.

Prizivnega roka se redoma ne more podaljšati. Prekoračitev roka se sme edino v tem slučaju opravičiti, ako stranka dokaže, da je bila po kaki elementarni nezgodi zadržana, pravočasno vložiti pritožbo.

V. Čeprav znaša prizivni rok le 15 dni, pa vsekako davkoplačevalec lahko podaljša prizivni rok na nekaj dni, če vloži prošnjo za odmerno podlago.

Taka prošnja povzroči, da prekine tok prizivnega roka. Prekine se z dnem, ko se prošnja vloži pri davčni oblasti, pa do dne, ko davčna oblast dostavi odgovor.

Odmerno podlago rabi stranka radi tega, ker plačilni nalogi, oziroma odmerni izkazi ne vsebujejo zadostnih podatkov za prizivna izvajanja.

Šele z odmerno podlago zve na primer stranka, katere davčne virov se je obdačilo, kolik promet se je ngotovil, kateri dohodki in izdatki so se upoštevali, radi česa je bila kontumacirana itd.

Ako stranka nima teh podatkov, ne more sestaviti uspešnega priziva.

VI. Neposredni davki dospevali v plačilo redoma 1. februarja, 1. maja, 1. avgusta in 1. novembra in sicer vselej za tekoče četrtletje. Izjema je le dohodnina in rentnina, kolikor se pobirata potom odbitka pri izplačilu.

Prisilno se zgoraj omenjene davščine ne izterjujejo le tedaj, ako se vplačajo vsaj 14 dni po dospelosti, torej všteti do 14. februarja, 14. maja, 14. avgusta in 14. novembra. Finančna uprava je odredila, da naj davčni uradi en mesec pred dospelostjo davkov t. j. v januarju, aprilu, juliju in oktobru dostavljajo davkoplačevalcem posebne opomine. Davčne stranke dobe namreč položnice poštnege čekovnega zavoda, na katerih je označen celoten predpis vsa-

*) Izdala Zveza obrtnih zadrug v Ljubljani. Koledar ima zelo praktično vsebino trajne vrednosti in ga zato navzlic temu, da smo že sredi leta 1922 vsakomur toplo priporočamo.

kega posameznega davka, dalje skupna vsota dotedanjega davčnega plačila in difference med obema zneskoma, katero naj stranka v poštne čekovnem prometu plača pred 14. dnevom meseca februarja, maja, avgusta in novembra.

Ako davkoplačevalec temu ne ugodí, ga zadenejo stroški za izvršilni opomin (4 vinarje od vsake krone) in na zamudne obresti. Zamudne obresti se odmerjajo z 12,5 parami od vsakih 25 dinarjev zaostalih davkov, državnih pribitkov in avtonomnih doklad za vsak mesec. Pri tem se ostanki v denariju in mesecu ne vpoštevajo.

Zgoraj navedeni opomin izkazuje davke tudi za slučaj, da davčni predpis za tekoče leto še ni izvršen. Položnica izkazuje v tem primeru le provizoren predpis v iznosu prejšnjega leta. Za opomin se računa 30 vinarjev.

Ako želi stranka popolen izpisek iz davčnih knjig, da more kontrolirati davčne predpise in vplačila, naj vloži na davčni urad posebno tozadevno prošnjo. Vlogo je kolekovati s 5 dinarji. Stranka dobi nato podroben izkaz o vseh davčnih predpisih in vplačilih. Svetovali bi da bi obrtniki take prošnje vložili posebno prve dni vsakega leta. S tem dobe podlago, s pomočjo katere vodijo davčno evidenco.

VII. Obrtniki jamčijo tudi za davke svojih nameščencev, v kolikor odpadejo ti davki na službene prejemke. Vendar je razločevati dvoje vrst davčnega jamstva.

1. Jamčijo za davke onih uslužbenecv, katere izplačujejo mesečno. Davke je odbijati sorazmerno po višini plače in plačilnim rokom. Odbitke je odpremiti v četrletnih rokih davčnemu uradu in sicer najpozneje 14 dni po končanju vsakega četrletja.

2. Novi finančni zakon za leto 1921 (*Uradni list* št. 90/240, iz l. 1921), pa uveljavlja še v členu 36. jamstvo službodajalcev za dohodnino in plačarino, ki se predpiše tudi onim nameščencem, ki imajo nestalne plače ali mezde. Nestalne plače oziroma mezde so one, ki se nameščencem izplačujejo v štiritedenskih ali pa še krajših rokih. Jamstvo zavisi od okolnosti, da je nameščenec za-

poslen dalje nego mesec dni, pri dotičnem gospodarju.

V prvem slučaju so trgovci zavezani pobirati odpadajočo dohodnino in plačarino, v drugem slučaju so pa le pooblaščenca k odbitku davkov. Zadene jih pa, ako tega pooblastila ne izrabijo, riziko jamstva. Davčna oblast predpiše namreč gospodarju pri nestalnih prejemkih tedaj na te odpadajoče davke, ako zadevni davki pri nameščencih ne bi bili iztirilivi.

Tudi v drugem slučaju (torej pri nestalnih službenih prejemkih) mora službodajalec pobrane davčne zneske odvesti pristojnemu davčnemu uradu tekom 14 dni po preteku vsacega četrletja in sicer s podrobnim predpisanim izkazom (v dveh izvodih). Izkazi naj vsebujejo poleg odbitih davčnih zneskov tudi še natančno označbo nameščenca, kateremu se je odtegnil davek.

Davčno jamstvo pri službenih in mezdah nestalnih prejemkih se pa sme uveljaviti samo za davke, ki odpadejo na službene oziroma mezdne prejemke za čas od 14. julija 1921. nadalje.

Davke mora službodajalec sam preračunati in sicer tako, kakor bi bili nestalni službeni prejemki edini dohodni vir nameščenca.

Proti jamstvenim plačilnim nalogom se lahko obrtnik pritoži tekom 15 dni po dostavi dotičnega odloka. Prizivati se sme tu le glede okolnosti, na kateri stoji davčno jamstvo, ne pa tudi glede višine davkov, za katere je davčno oblastvo uveljavilo davčno jamstvo.

Jamstvo se nanaša v obeh primerih na sledeče davke:

a) dohodnino, ki sestoji iz temeljnega zneska, samske in vojne doklade, b) plačarino. Poleg te se plačuje še 70% enotni državni pribitek in pa avtonomne doklade k plačarini.

c) končno se jamstvo nanaša še na invalidski davek, ki odpade na plačarino in na 90% enotni državni pribitek k plačarini. Ako se pa nameščencu radi prenizkih službenih dohodkov ne more odmeriti plačarina, zavisi invalidski davek od višine dohodnine.

VIII. Važno je za vsakega trgovca, da sodeluje pri odmeri davkov. Ako tega ne stori, priredi davčna oblast davke

na podlagi uradnih pripomočkov, t. j. na podlagi poizvedb.

Če trgovec ne sodeluje pri odmeri davkov, igra va banque. Riskira namreč da se mu predpiše davke, ki bistveno prekašajo njegov promet in plačilno zmožnost.

Prizivi zoper odmero davkov, pri kateri davkoplačevalec ni hotel sodelovati, se namreč v skoro vseh slučajih zavrnejo in sicer z utemeljitvijo, da je stranka kontumacirana.

Davčne oblasti to okolnost prezio le v zelo izrednih slučajih.

Sodelovati pa mora stranka:

1. s tem, da vloži napoved za dotični davek,

2. da odgovarja davčni oblasti na dane pomisleke, pošlje zahtevana pojasnila, dokazila, račune, knjige, pogodbe itd., da dovoli vpogled v knjige, obratne prostore in naprave.

Pri tem se izrecno opomin, da je davkoplačevalec stremeti za tem, da vsako svojo navedbo podpre tudi z dokazi.

Ako ne dokaže, bodisi posredno ali neposredno, so njegove napovedi, v kolikor se ne vjemajo z uradnimi poizvedbami, le problematičnega značaja.

Dokazati pa more trgovec svoje navedbe ali

a) neposredno s tem, da se predloži dokaze, n. pr. račune, pogodbe, obratne knjige itd.,

b) posredno, da predlaga zaslišanje prič, izvedencev, lokalni ogled itd.

Sodelovanje stranke naj se vrši v onem roku, katerega določi finančna uprava.

Prekoračenje tega roka namreč povzroča tudi kontumaciranje. Položaj v tem slučaju je tak, kakor da stranka ne bi sploh ugodila zahtevam davčnih oblasti, torej kakor da ne bi vložila davčne napovedi, odgovorila na pomisleke ali pa dokazala svoje trditve.

Posebne važnosti je tu, da obrtnik pravilno ugodí davčni oblasti, kadar za zahteva podrobne podatke, kako je stranka preračunila dohodke in izdatke.

Na to zahtevo niti ena četrtna davkoplačevalec ne odgovori pravilno.

Posledica je, da se stranko kontumacira po § 213, zakona o osebnih dav-

kih, ker ni podrobno izkazala svojih dohodkov in izdatkov. Priziv zoper ta kontumac je problematične vrednosti. Ako dobi torej trgovec nalog, da naj svoje dohodke in stroške detajlira, je pozivu brezpogojno in izčrpno ugoditi.

V podrobnosti se tu ne moremo spuščati. Ako trgovec zadevne davčne zahteve ne bi razumel, ali pa, ako sploh ne ve, kako mu je postopati v takih primerih, naj se takoj obrne na pristojno davčno oblast. Tu naj prosi, da se mu da podrobna pojasnila, kaj da zahteva pravzaprav davčna oblast. Po dobljenih informacijah se mu je ravnati!

IX. Vloge, prošnje, pojasnila, napovedi in prizive je vložiti le pri pristojni davčni oblasti. Vsak odlok vsebuje običajno tudi določbo, kam je vložiti odgovor, priziv itd.

Ako ni tega navedenega v odloku, naj se vloži spis pri oni davčni oblasti, ki je izdala zadevni uradni odlok.

Ako se ne postopa pravilno, ima to lahko za stranko neprijetne posledice. Običajno nastane tudi še materialna škoda.

Vsak važnejši spis naj se odda:

a) ali pošto priporočeno,

b) ali pa direktno pri oni davčni oblasti, pri kateri je vložiti dotični spis in sicer proti potrdilu sprejema.

Le na ta način se izogne trgovec eventualnim posledicam, ako se njegov spis izgubi.

X. Posebno važno za vsakega davkoplačevalca je to, da zna ali in kake kazenske in druge posledice nastanejo ako ne ugodí davčnim pozivom.

Že pri sestavi napovedi odgovora na pomisleke, pri izdaji pojasnil itd., naj trgovec upošteva, da mu bo treba eventualno dotične trditve dokazati.

Upoštevati mu je tudi, da davčna oblast lahko vsako nepravilnost strogo kaznuje.

Trgovec naj torej že pri prvotni napovedi kakor tudi v nadaljnjem postopanju oddaja svoje navedbe le s tega temeljnega vidika.

XI. Ker so danes davki večinoma zelo visoki, je nujno potrebno, da ima trgovec vse svoje davčne zadeve v redu.

Najbolje je, ako si trgovec oskrbi za vsako leto posebno mapo. V tej naj

ima evidenčne zbirke in sicer za vsak davek posebej. Vsak davčni odlok, plačilni nalog itd. naj dobi datum sprejema in tekočo spisovno številko. Spisi v posameznih davčnih zbirkah naj bodo kronološko urejeni. Le tedaj bo imel trgovec vso evidenco v svojih davčnih zadevah.

Od vsake vloge na davčno oblast naj si ohrani prepis, ki se naj dene k dotični zbirki.

To mu olajša orijentacijo. Tudi se s tem prepreči vsako leto protislovje v davčnih vlogah, ki ima običajno za davkoplačevalce zle posledice.

XII. Nujno je tudi, da ima vsak trgovec tudi še zbirko davčnih zakonov. Zadevne »Uradne liste« naj zbira v posebni mapi.

Največjo škodo utрпи trgovec s tem da se za davčne zakone prav nič ne zanima.

To danes, ko je davčno breme zelo težko, ni več na mestu.

A samo zbiranje zakonov ne zadostuje. Potrebno je tudi, da se davčna stranka v teh zakonih vsaj nekoliko orijentira. Zakone je preštudirati vsaj s tega vidika:

a) katere naloge in bremena nalaga dotični davčni zakon.

b) kake davčne olajšave poudi.

To mora vsak trgovec vedeti, drugače trpi lahko ogromno škodo. Opozarja se, da se na davčne olajšave in ugodnosti ozira le tedaj, ako jih uveljaví davkoplačevalec. Sicer gre davčna oblast preko njih.

XIII. Trgovec naj vodi tudi strogo evidenco o davčnih bremenih.

V evidenci naj ima:

a) davčne predpise,

b) vplačila na davkih,

c) zastanke oziroma še ne zapadle davčne obroke.

Takoj začetkom vsakega leta naj ugotovi davčni saldo za ravnokar pretečeno leto. Dotične podatke dobi na podlagi posebne prošnje. (Glej odstavek VI. zgoraj).

Nato si naj obrtnik sestavi posebno tabelo za davčne predpise in vplačila. Ako je kak davek za dotično leto že predpisan, naj se vstavi v to tabelo dotična predpisana davčna svota.

Ako pa davek za kako leto še ni predpisan, tedaj se vstavi davčni predpis, kakor ga je dobil za zadnje davčno leto. Kakor hitro dobi na to definitivni predpis, naj si diferenco pripiše ali odpiše od provizorično vstavljenega davčnega zneska. Vsak davek naj ima toliko kolon, kolikor je državnih in avtonomnih pribitkov ali doklad.

Ako so avtonomne doklade začetkom leta že znane, naj se preračunajo z dotičnimi odstotki. Ako pa avtonomne doklade začetkom leta še niso znane, naj se davčno breme preračuna po višini doklad za pretečeno leto. Obračun se izvrši, t. j. diferenca se pri- ali odpiše, ko zve davkoplačevalec za definitivne odstotke.

Koncem leta naj trgovec zaključi ta del tabele.

Drugi del davčne tabele naj vsebuje davčne skontracije. Koncem leta naj se ugotovi po tej tabeli davčni saldo. Slednjega je primerjati z davčnim saldom davkarije. Obračun vseh davkov dobim pri davčnem uradu koncem leta (in pa tudi med letom), ako vložim zadevno prošnjo. (Glej točko VI. zgoraj).

XIV. Da pa morem imeti popolno evidenco o svojih davčnih zadevah, moram znati, kake davke imamo danes.

Predvsem moramo biti orijentirani o ustroju davkov. Ako tega ne znamo, tudi ne moremo kontrolirati davčno odmero.

Davki se odmerjajo na podstavi »odmerne podlage« in sicer s pomočjo davčnih lestvic. Odmerna podlaga je skoro pri vsakem davku druga. Tudi davčna merila so za vsak davek druga.

Odmerna podlaga pri zemljiškem davku je n. pr. čisti katastralni donos. Pri hišni razredarini je število stanovanjskih delov. Pri hišnornajemnem davku je višina čiste najemnine. Pri obrtnem davku zaviši davčno breme od gotovih obratnih znakov (n. pr. promet, nepravna in obratna glavница, število osebja in strojev, proizvodov itd.) in od donosnosti. Pri dohodnini so merodajni dohodki. Pri invalidskem davku je gledati na višino državnih davkov in državnih pribitkov. Plačarina se odmeri po višini službenih in mezdnih prejemkov itd.

XV. Imamo pa sledeče davke:

- a) zemljiški davek.
- b) hišne davke (razredarino, najmarino,
- c) občno pridobnino.
- d) posebno pridobnino.
- e) rentnino.
- f) dohodnino.
- g) plačarino.
- h) tantijemni davek.
- i) invalidski in pa
- j) davek na poslovni promet.

XVI. K skoro vsakemu davku se pa pobira še razne državne in avtonomne doklade.

Kot glavno pravilo naj velja, da se avtonomne doklade in pa državni davki ravna po naslovnem, torej temeljneti državnem davku. Tudi so državni pribitki in avtonomne doklade redoma proste vseh nadaljnjih doklad in pribitkov. K posameznim davkom se pobirajo sledeči pribitki:

A. K zemljarini še:

- a) 120 % enotni državni pribitek in pa
- b) avtonomne doklade.

Državni davek se pobira v višini 20% od štirikratnega čistega katastralnega odnosa (odmerna podlaga). Od tako odmerjenega zemljiškega davka se še pobira 120% enotni državni pribitek in pa avtonomne doklade.

B. Hišni davki.

Razredarino se plačuje splošno na deželi od hiš, ki niso dane v najem. Odmerna podlaga je število stanovanjskih delov. Čim več stanovanjskih delov ima hiša, tem višji je davčni postavek. Poleg državnega davka se pobira še:

- a) 70% enotni državni pribitek in pa
- b) avtonomne doklade.

Državni pribitek in avtonomna doklada se ravna po državnem davku. Davčni postavek za državni davek je drug, ako gre za obdačbo »stare«, in zopet drug, ako gre za obdačbo »nove« hiše. Glede razlikovanja »nove« in »stare« hiše glej sledeč odstavek o najmarini.

Najmarina.

t. j. hišnonajemni davek se pobira na deželi od hiš, ki so dane v najem in v takozvanih »hišnonajemninskih« krajih pa

od vseh hiš, brez ozira na okolnost, ali so dane v najem ali ne.

Davčna merila so različna in sicer:

- a) z ozirom na okolnost, ali je hiša Ljubljani ali v kakem drugem mestu, kraju itd..
- b) z ozirom na okolnost, ali je hiša »stara« ali »nova« in končno še
- c) z ozirom na okolnost, ali je hiša davka prosta ali ne.

»Stare« hiše so one, katere se je začelo zidati pred 1. januarjem 1912. One hiše pa, ki so se začele zidati dne 1. januarja 1912 ali pa še pozneje, so »nove«.

Poleg državnega davka, ki se odmerja na podlagi čiste najemnine, se pobira še:

- a) 70%ni, oziroma v Ljubljani 60%ni enotni državni pribitek in
- b) avtonomne doklade.

V podrobnosti se žal ne moremo spuščati, ker bi to naredilo članek preobširen.

C. Občna pridobnina

se imenuje v obče tudi »obrtni« davek.

Vsakemu podjetju, ki je zavezano temu davku, se odkaže gotov davčni postavek, ki odgovarja njegovim obrtnim zakonom, n. pr. prometu, množini proizvodov, dalje nepravni in obratni glavniči itd. Davčni postavek mora pa odgovarjati sorazmerno tudi še davčnim postavkam drugih davčnih zavezancev, s katerimi tvori oziroma bi tvoril davkoplačevalec eno davčno družbo. Vendar se pa davčni stranki ne predpiše v plačilo davčni postavek, ampak davčni znesek.

Vsaka davčna družba mora namreč nositi gotovo davčno breme, t. j. en del kontingenta.

Večinoma pa vsi davčni postavki za eno davčno družbo znašajo več kot dotični del kontingenta. Radi tega se davčni postavek reducira sorazmerno temu prekoračenju. To se zgodi potom reparticijskega odstotka. Slednjega se odbije od davčnega postavka. Kar ostane, je davčni znesek.

Nasprotno je postopati, ako vsi davčni postavki kake davčne družbe ne dosegajo dotičnega dela kontingenta. V tem primeru se k davčnemu postavku pribije še reparticijski pribitek. Kar do-

bimo v tem slučaju, je zopet davčni znesek.

Na podlagi davčnega zneska se odmeri še

- a) avtonomne doklade in pa
- b) 130%ni oziroma pri višjih davčnih zneskih pa 170%ni enotni državni pribitek.

D. Posebna pridobnina.

Ta morda obrtnike manj zanima, ker jo plačujejo redoma le podjetja, ki požgajo javne račune (del. družbe, zadruga itd.) in pa družbe z omejeno zavezo, ako imajo napravno glavnico nad en milijon kron.

Vendar obravnavamo tudi ta davek radi popolnosti.

Poleg državnega davka se plačuje še:

- a) 90%ni enotni državni pribitek,
- b) 30% do 80 %ni rentabilitetni pribitek, ako znaša rentabiliteta podjetja nad 6%, in pa
- c) avtonomne doklade.

E. Rentni davek.

Imenuje se tudi prihodnina.

Rentnina je dvoje vrst.

Prva se pobira potom odbitka, n. pr. po hranilnicah. Tu se pobira poleg državnega davka le še 100%ni enotni državni pribitek. Avtonomnih doklad tu ni.

Druga vrsta se odmerja na podlagi napovedi.

Poleg državnega davka je pri tej vrsti plačati še:

- a) 170%ni enotni državni pribitek in pa
- b) avtonomne doklade.

Rentnega davka so oproščeni vsi tisti, katerih dohodki, zavezani temu davku, sami ali z drugimi dohodki vred ne presežajo letne vsote, ki je merodajna za davčno dolžnost osebne dohodnine.

F. Dohodnina.

Odmerna podlaga so dohodki. Čim višji je celotni dohodek davčne stranke tem višja je dohodnina.

K dohodnini se ne pobira nikakih pribitkov ali doklad. Vendar pa sestoji dohodnina iz sledečih sestavnih delov:

- a) iz temeljnega zneska,
- b) iz samske doklade in
- c) iz 30 — 120%ne vojne doklade.

Samska doklada je ali 10%na ali pa 15%na.

Kdor je samec, plača 15%no samsko doklado.

Vdovec z enim otrokom, oziroma kdor preživlja le soprogo, plača 10%no samsko doklado. Ako ima vdovec preživljati dvoje ali pa še več otrok, ali ako ima davčni zavezanec poleg soproge še enega ali več otrok, ne plača samske doklade.

Temeljni znesek za dohodnino s samsko doklado tvori odmerni podlago za vojno doklado.

Avtonomnih doklad se k dohodnini ne pobira.

Konečno še omenjamo, da vojna doklada ni identična z vojnim davkom.

Davka prosti minimum znaša pri dohodnini splošno 4800 K, a za davčno leto 1921 pa 10.000 K.

Odmerno podlago za dohodnino tvorijo celotni dohodki davčne stranke.

Le službeni in mezdni prejemki zasebnih nameščencev se le delno (torej ne v svoji celoti) obdačijo.

Službeni prejemki zasebnih nameščencev do 30.000 K letno n. br. se obdačijo le delnega zneska 50%.

Na ta način so zasebni nameščenci prosti dohodnine za leto 1921, ako njih letni prejemki ne dosega 20.000 K.

Glede podrobnosti glej finančni zakon za leto 1921, »Uradni list«, št. 90/246, z dne 2. avgusta 1921. Te določbe so važne za trgovce, ker ti jamčijo za davke svojih nameščencev. (Glej zgoraj točko VII.)

G. Plačarina

se pobira le od službenih in mezdnih prejemkov.

Vsi drugi dohodki so prosti tega davka.

Poleg plačarine se plačuje še:

a) 70%ni enotni državni prihodek in pa

b) avtonomne doklade.

Odmerna podlaga za plačarino so reducirani službeni in mezdni prejemki zasebnih nameščencev. (Glej dohodnino zgoraj).

Davka prosti minimum znaša pri plačarini 30.000 K.

Kdor ima letno manj kot 30.000 K na reduciranih službenih prejemkih, ne plača plačarine.

Ako ne znašajo reducirani službeni

letni prejemki kakega zasebnega nameščenceva več kot 30—40.000 K, se plača le plačarina brez 70%nega državnega pribitka in avtonomnih doklad.

Tudi to mora trgovec vedeti, ker jamči za davke, ki odpadejo na službene prejemke njegovih nameščencev.

H. Tantijemni davek

se obravnava tu le radi popolnosti. Plačuje se potom odbitka po delniških družbah. Znaša 15%. Poleg državnega davka se pobira še 100%ni enotni državni prihodek. Dejansko znaša tantijemni davek tedaj 30% od tantijemnih prejemkov. Avtonomnih doklad tu ni.

I. Invalidski davek.

Skoro od vseh davkov se plačuje tudi še invalidski davek. Prost je le prometni in vojni davek in pogojno tudi še dohodnina. Odmerna podlaga za invalidski davek je redoma skupna vsota vseh davčnih predpisov z vsemi državnimi pribitki vred in sicer predpisanih v področju enega davč. urada za vsako tekoče leto. Državnih ali avtonomnih doklad pri tem davku ni. Glede nadaljnjih podrobnosti glej finančni zak. za l. 1920/21. Uradni list št. 136/436, iz l. 1920.

J. Davek na poslovni promet.

Od 1. oktobra 1921 naprej se pobira ta davek na podlagi prometa stvari in osebne storitve, izvršenega proti gotovini. Voditi je redoma posebno knjigo opravljenega prometa. Davek znaša redoma 1% od prometa. Glede podrobnosti glej zakon z dne 27. junija 1921, »Uradni list«, št. 113, z dne 19. septembra 1921.

XV. Zgoraj smo že omenili, da mora imeti obrtnik malo zbirko najvažnejših davčnih zakonov.

Da mu olajšamo orijentacijo v davčnih zakonih, bomo tu končno navedli še najvažnejše temeljne zakone in obenem tudi omenili, katere zadeva.

Najvažnejši zakoni so:

a) Zakon o osebnih davkih z dne 25. oktobra 1896, drž. zak. št. 220. Obravnava vse stare neposredne davke razen zemljiškega in hišnega davka. Vsebuje torej zakonite določbe o občni in posebni pridobitni, o rentnini, dohodnini in plačarini.

b) Vpogled v obratne prostore, naprave, knjige, kazenske določbe itd., se vsebovane v cesarski naredbi z dne 16.

marca 1917, drž. zak. št. 124. Zadeva pa naredba vse pod točko a) navedene zakone.

c) Zakon z dne 6. marca 1906, drž. zak. št. 58, ureja obdačbo družb z o. z.

d) Finančni zakon za leto 1920/21. Uradni list št. 136/436, z dne 25. novembra 1920, zadeva vse realne in osebne davke, vpeljuje invalidski davek in davek na poslovni promet.

e) Finančni zakon za leto 1921, Uradni list št. 90/240, z dne 2. avgusta 1921, ureja priredbo vseh neposrednih, osebnih in realnih davkov.

f) Zakon z dne 27. junija 1921, Uradni list št. 113/289, ureja davek na poslovni promet, ki se pobira od 1. oktobra 1921 naprej.

To so najvažnejši zakoni po stanju z dne 1. novembra 1921.

Poleg teh imamo seveda še celo kopo davčnih novel, naredb in odlokov. Vendar se v podrobnosti ne moremo spuščati, ker to ni namen našega članka.

Nameravali smo podati le temeljno sliko o najvažnejših določbah, ki urejajo davčno odmero.

Višje naloge si nismo postavili, ker nam tega žal ni dopuščal prostor.

Gibanje zadružništva v Nemčiji.

V »Deutsche landwirtschaftliche Genossenschaftspresse« piše dr. agr. Schreiber: »Nemško kmetijsko zadružništvo je eno največjih del nemškega naroda, je morda najboljširnejše, najpomembnejše in najbolj mnogostransko na svetu. Vkljub možnosti nadaljnjega razvoja je njegov pomen že danes jako velik in bode v bodočnosti še narastel. Gibanje zadružništva je za sedanje čase še posebno važno, ker je delni pojav velikega in splošnega socialnega gibanja. Zadruga so po svoji naravi določene, da izčistijo težavne in spremenjene socialne in gospodarske razmere. V gospodarskem življenju bodo one tem bolj važne, čim večja bode napetost med državno in privatno gospodarsko močjo. V tem smislu so zadruga že ustvarjeni organi zopetne vzpostave nemške države. To skupno veliko delo v narodu pa bode le tedaj

imelo vrednost, če se posamezne zadruge zopet naprej združujejo v zadruge centrale in ako najdejo potom zvez učinkovito interesno zastopstvo. V zvezah se morajo na podlagi statističnih podatkov dognati smernice združnega razvoja. Oglejmo si na tem mestu stanje zadrug »Reichsverbände« za l. 1921.

Kot podlaga služi temu pregledu na eni strani zadružni kataster »Reichsverbände«, kjer so vpisane sploh vse kmetijske zadruge ter se vodi isti v zvezi s statističnim oddelkom »Preussische Zentralgenossenschaftskasse«. Na drugi strani dajo poročila o stanju zveze, ki so združene v »Reichsverbandu«. Ta poročila se sestavljajo 1. junija in 31. decembra vsakega leta.

Glasom te statistike je bilo:

31. dec. 1920 1. jun. 1921 31. dec. 1921
kmet. zadrug sploh 32.419 33.635 35.611
od teh je bilo v
»Reichsverbandu« 21.297 21.932 22.552

V »Reichsverbandu« je bilo torej v letu 1921. 65,7, oz. 65,2, oz. 63,3 odstotkov vseh nemških kmetijskih zadrug. To kaže, da percentuelni delež »Reichsverbände« malo nazaduje. Absolutno vzeto se je število priklopljenih zadrug precej pomnožilo, in sicer od 31. dec. 1920 do 31. dec. 1921:

centralne zadruge za	7
hranilnice in posojilnice za	214
nakupovalne in prod. zadruge za	129
mlekarske zadruge za	44
razne druge zadruge za	861

Posebno dobro ogledalo časa so »razne druge« zadruge. Po statistiki »Reichsverbände« je razvidno, da je najbolj narastlo število raznovrstnih zadružnih elektraren. Njih naglo naraščanje nam jasno predočuje naraščajočo intenzivnost poljedelstva, katero pospešujeta denarna likvidnost in drage delavske moči. Zatem slede razne živinorejske, produktivne, pašniške in prodajne zadruge.

Naravno je, da je vpliv zadružnega združevanja osobito pri živinoreji velik, ker je živinoreja domena malega in srednjega poljedelca, kateri sam ni zmožen, da bi si nabavil drago plemensko živino, na drugi strani pa je baš naloga živinorejskih vnovčevalnih zadrug, da ščitijo malega poljedelca

proti opeharjenju in ga rešujejo skrbi glede prodaje. Precej se je pomnožilo tudi število poljedelskih strojnih zadrug, zadrug za izvoz jajec, zadrug za gojenje perutnine in malih živali ter čebelskih zadrug. Posebno znamenje časa so nasebinske, avtomobilske in knjigovodstvene (davčne) zadruge.

Pri vseh zadružnih skupinah je opaziti naraščanje števila zadrug z omejeno zavezo. Število hranilnic in posojilnic z neomejeno zavezo je ostalo skoro jednako, medtem ko so zadruge z omejeno zavezo narastle za 200 zadrug.

Sledeče številke kažejo obseg in raznovrstnost zadrug, združenih v »Reichsverbandu«. Dne 31. decembra 1921 je bilo včlanjenih:

73 centralnih zadrug (zadruž. zvez),
12.148 hranilnic in posojilnic,
3.129 nabavnih in prodajnih zadrug,
2.210 mlekarskih zadrug,
4.992 raznih drugih zadrug

ali od vseh kmetijskih zadrug:

77,7% centralnih zadrug,
73,6% nabavnih in prodajnih zadrug,
65,6% mlekarskih zadrug,
63,8% hranilnic in posojilnic,
60,4% raznih drugih zadrug,

Te številke najboljše kažejo velikansko gospodarsko moč, ki je združena v »Reichsverbandu«. Medtem se je zvišalo število zadrug v organizaciji »Reichsverbände«. Pa tudi tukaj velja pravilo, da številke same na sebi še ne pomenijo veliko. Glavno je, da se zadruge vodijo v pravem zadružnem duhu in da je enotna volja. To da kmetijskem zadrugam njihovo moč in silo, ter jih usposobi v veliki meri pri sodelovanju na zopetni vpostavi nemškega gospodarskega življenja. Še le s tega stališča dobi velika zadružna združitev v »Reichsverbandu« svojo polno oceno oz. vrednost.

Varčujmo!

Glas naših rojakov na Goriškem, ki ga toplo priporočamo v uvaževanje tudi našim zadrugarjem.

Kakor bode našim zadrugarjem znano, je obstojala že od leta 1904 v Gorici »Goriška zveza gospodarskih

zadrug in društev«, ki je štela l. 1914 91 članic, zvečine rajfajznovk, imela pa je med članicami tudi dobro napredujoče kmetijske in vinarske zadruge ter mlekarne. Po pri nas običajni delitvi zadružništva so spadale k tej zvezi zadruge, čijih vodje so bili somišljeniki »Slovenske ljudske stranke«. Ostale zadruge so bile deloma včlanjene pri Zadružni Zvezi v Celju in pri Zvezi slovenskih zadrug v Ljubljani.

Nekako pri tej ločitvi je ostalo tudi po razdelitvi Slovenije. Bivše članice celjske in ljubljanske Zveze so si osnovale svojo Zadružno Zvezo v Trstu, o kateri bomo še posebej poročali, Goriška zveza gospodarskih zadrug pa in društev pa se je prekrstila v »Zadružno Zvezo v Gorici«.

Poslednja je imela seveda kakor tržaška v popolnoma razrušeni in uničeni deželi silno težavno stališče. Trebalo je na novo vpostaviti zadruge, ki jim je vojna prekinila delovanje. Urediti je bilo treba knjige, preskrbeti denar, kar ni bilo lahko, ker imajo zadruge še sedaj veliko naložb tostran meje v Ljubljani in drugod. Urejati je treba na novo blagovni promet, preurediti razne kmetijske produktivne zadruge itd. V deželi se silno zida, zato je goriška zveza ustanovila celo vrsto stavbenih zadrug. Vidi pa se povsod delo in stremenje za napredek, kar moramo z ozirom na težaven narodni in gospodarski položaj goriških Slovencev le z veseljem in zadoščenjem pozdraviti.

Ta Zveza je začela izdajati tudi svoje glasilo »Gospodarski list« (upravnništvo in uredništvo v Gorici, Corso Giuseppe Verdi 32, letna naročnina 12 lir, priporočamo!), iz katerega posnemamo sledeči članek, ki je značilen za realno mišljenje naših goriških rojakov:

»Zdi se mi, da bo že dovolj jadicovanja in prerekanja po našem slovenskem časopisju s fašisti, laškimi nacionalci. Dovolj dokazovanja o pristnosti slovanskega imena tega ali onega kraja v naši ožuljeni beračiji. Vse to nam bo bore malo koristilo, ako bo naš slovenski rod v svoji od davnine zasedeni domačiji gospodarsko propadel. Kaj koristi sužnju, če mu daš še tako lepo, pristno ime — suženj

ostane suženj in berač ostane berač. In na potu, da postanemo vsi skupaj, razven verižnikov, berači, na tem potu smo. Zadnji čas je, da se zdramimo.

Mi vsi preveč živimo še pod vtiskom mirnega predvojnega življenja in pod spominom obilice denarja izza zadnjih vojnih let. Sedaj ni več ne enega ne drugega. Udobnosti predvojnih razmer ne bo še 30 let, obilice denarja pa tudi ne do nove vojske, ki nas jo Bog varuj! Ljudstvo naše, začni s tem dejstvom računati! Začni varčevati!

Se li spomnite iz predvojnega časa na italijanske delavce, ki so hodili po naših krajih s trebuhom za kruhom? Kako skromno so živeli, se oblačili! Zakaj? Treba je bilo kolikor mogoče mnogo privarčevati, da so nesli ali poslali na zimo domov svojim družinam. Italija je preobilno naseljena, da bi mogla svoje ljudstvo iz lastnih tal in z lastno industrijo preživeti. Ven gredo iskat kruha, zunaj pa varčujejo in doma istotako varčujejo.

Nemec pravi v svojem pregovoru, da je treba prilagoditi se odeji, s katero si pogrnen; če je ta dovolj dolga, se lahko stegneš kakor si dolg, če ni, se boš pa bolj skrčil, da te ne bode zeblo v noge. Naša odeja je postala zelo kratka. Zato začnimo varčevati! Varčevati in skromni biti povsod in v vseh priložnostih, pri obleki in pri hišni opravi, pri botrinjah in porokah, na potu in doma, povsod se držimo srednje mere, ki naših gospodarskih moči ne presega. Ne delajmo lahkomišelnih dolgov pri posojilnicah. Rojaki, nikdar ne delajmo nepotrebnih, potratnih izdatkov! Saj nam jih država, dežela in občine s svojim vsled vojne zavoženim gospodarstvom nakladajo dovolj. Tu je davek na vse kar ješ in piješ, če je le količkaj podobno razkošnosti. — Da, in davki, zlasti v onih okrajih, ki niso begunili med vojsko! Že več let jih niso tirjali, pozabili jih pa niso. Pride dan, ko jih bodo tirjali, in hud bo tisti dan za onega, ki ni pripravljen nanj, ki je mislil, da tega dneva ne bo nikdar. Pesem »oj ta vojaški boben« je žalostna, ali ona o rubežnem bobnu pa je še žalostnejša.

Rojaki, ne živimo z glavo v žaklju, da ne pride na nas veliko razočaranje!

Silno mnogo se je v zadnjih letih zapilo, zaplesalo, zaveseljačilo, silno mnogo časa potratilo v brezdelju in postopanju — kdo je imel korist od tega? Posledice se že poznajo tudi po tistih krajih, ki jim je vojska prizanesla. Beseda hranilnica je postala skoraj nepoznana, toliko bolj pogosto pa se rabi beseda: posojilnica. Kaj se vam zdi, rojaki, kam bo to pripeljalo? Ali ni čas, da začnemo varčevati? Ne pri kruhu, ne pri stanovsko umerjeni obleki, kruh in obleka nam ne bosta zmanjkala, ako bomo potratnost izbrisali iz našega besedila. Pridno stanovsko delo in pametna varčnost, poštenost in zaupanje v božjo pomoč nas bodo ohranile pred našim gospodarskim propadom.*

Novi zakoni in naredbe.*

1. Deponiranje delnic pri inozemskih zavodih.

Ministrstvo za trgovino in industrijo je razglasilo pod VI. št. 5.510 (»Službene Novine« št. 293 z dne 30. decembra), da odslej ni več dovoljeno deponirati delnice za občne zборе družb in bank, čijih sedež se nahaja v naši kraljevini, pri inozemskih zavodih.

2. Petdinarski bankovci.

Uprava Narodne banke v Beogradu je razglasila dne 10. januarja 1922 (glej »Uradni list« št. 6 z dne 21. januarja 1922), da vzame petdinarske bankovce iz prometa. Do 20. jul. 1922 se bodo ti bankovci zamenjevali proti drugim bankovcem po vseh podružnicah Narodne banke (to je pri nas v Ljubljani in Mariboru; od 20. julija do vštetega 20. novembra 1922 pa samo pri Narodni banki v Beogradu.) Iz prometa so se vzeli ti bankovci zbog tega, ker se je pojavilo veliko falzifikatov.

3. Državne dobave.

V »Uradnem listu« št. 7 z dne 25. januarja 1922 se nahajajo natančna določila glede državnih dobav, glede polaganja in vračanja kavcij in garan-

* Ker naš list redno ne izhaja, bodo nekatere nižje navedene naredbe že nekoliko zastarele, ali vendar jih radi popolnosti in pri ročnosti navedamo Op. ur.

cijskih pisem etc. Pravilnik je predolg, da bi ga mogli tu ponatisniti, opozarjamo pa nanj vse članice, ki se za državno dobavo interesirajo.

4. Obveznice predvojnih avstrijskih dolgov.

Generalna direkcija državnih dolgov v Beogradu je odločila z odlokom z dne 18. januarja 1922, št. D 877, da je do 31. januarja 1922 še naknadno popisovala in žigosala obveznice bivših avstrijskih dolgov za one, ki do 31. januarja 1922 še niso dali teh papirjev popisati in žigosati. Na pozneje vložene prošnje se generalna direkcija glasom citiranega odloka ne bo več ozirala (»Uradni list« št. 9 z dne 28. januarja 1922.)

5. 7% državno posojilo.

Po odločbi finančnega ministrstva z dne 20. januarja št. 1570 so se pričele kotirati obveznice 7% državnega posojila dne 1. febr. 1922 na borzah v Ljubljani in Beogradu.

6. Zakon o ustanovitvi in ureditvi državne razredne loterije za podpiranje narodnega gospodarstva.

V »Službenih Novinah« št. 23 z dne 2. febr. 1922 (»Uradni list« št. 10 z dne 11. febr. 1922) je bil razglašen zakon o državni loteriji, ki je tudi za združništvo izvanredne važnosti. Važno je že to, da vodi celo institucijo državne razredne loterije poljedelski minister; še večje važnosti za združništvo bodo tekom let določbe glede razdelitve čistega dobička. Čl. 9 tega zakona pravi: Iz kosmatega dobička, ki se dobiva po prejšnjem členu 8 in od vseh drugih dohodkov državne razredne loterije in po odbitku nagrade pooblaščenim prodajalcem srečk, se pokrivajo vsi stroški državne razredne loterije. Člen 10 določa: Od čistega dohodka vsakega žrebanja srečk, ki se določi po členu 9. tega zakona, se odkaže 10% (deset odstotkov) rezervnemu fondu državne razredne loterije, ki služi za kritje njenih eventualnih izgub. Iz tega fonda se sme vzeti potrebna svota za zgradbo novega poslopija državne razredne loterije, za dozidavo njenega dosedanjega poslopija in za stanovanske zgradbe osobju ministrstva za

kmetijstvo in državne razredne loterije. Člen 11. določa: Ostanek dohodkov državne razredne loterije se daje na razpolago ministru za kmetijstvo. Z odobritvijo ministrskega sveta uporablja minister za kmetijstvo ta ostanek dohodkov preko vsot, dovoljenih mu s proračunom, in po odbitku dveh tretjin čistega dohodka za tri leta, potrebnega za zgradbo poslopja ministrstva za kmetijstvo, edino za podpiranje narodnega gospodarstva, in sicer: a) 40 % za pospeševanje poljedelstva, živinoreje in drugega, kar spada v te pridobitne stroke; b) 20 % za podporo poljedelskim zadrugam, odnosno njih zvezam, in kmetijskim družbam za intenzivnejše izvajanje njih nalog; c) 15 % za pospeševanje obrtov in 15 % za malo kmetijsko industrijo in hišno industrijo, ki ustvarjata poljedelstvu in živinoreji pogoje za boljši razvoj, bodisi s tem, da jima nudita sredstva za proizvodnjo, bodi s tem, da obdelujeta njih sirovine; č) 10 % za dajanje posojil, in sicer: kmetovalcem 6 %, obrtnikom in njih družbam 4 %, toda samo onim, ki obetajo po strokovni izobrazbi in solidarnosti povoljen uspeh in ki dajo zadostne garancije, da vzele vsote ob roku tudi vrnejo. Za nobeno naštetih točk se ne sme porabiti več, nego je določeno.

K tem splošnim določilom glede uporabe čistega dobička je izdalo poljedelsko ministrstvo dne 23. januarja 1922 poseben pravilnik, kako je dajati podpore in posojila iz čistega dobička državne razredne loterije (*»Uradni list«* št. 21 z dne 8. marca 1922). V tem pravilniku določa § 6, da se odstotek, določen za podpiranje kmetijskih zadrug in kmetijskih združb, porazdeljuje na podlagi prošelj zadrug ali zvez, mora se pa izposlovati potrdilo pristojnega oddelka v poljedelskem ministrstvu. Odstotek za pospeševanje poljedelstva in živinoreje je po členu 5 pravilnika upotrebljati takole:

1. Razširjajo naj se kmetijski nauki, in sicer s tem, da se tiskajo spisi kmetijske vsebine za narod in šole; da se prirejajo praktična predavanja in tečaji za mladeniče, učitelje in du-

hovnike na kmetih; da se ustanavljajo gospodinske in specialne kmetijske šole in da se podpirajo posamezniki zaradi specializiranja v posameznih kmetijskih in veterinarskih strokah kakor tudi, da se pošiljajo izšolani kmetovalci proučevati izvestne zadeve iz kmetijske stroke ali občnega narodnogospodarskega pomena;

2. podpirajo naj se prirejanja razstav kmetijskih proizvodov in pridelkov in nagrajajo naj se razstavljalci za najboljše razstavljene predmete;

3. nabavljajo naj se plemenska živina, semena in popolnejše priprave in stroji, s katerimi se pospešuje in izpodbuja čim večje in čim boljše proizvodnje ali predelovanje kmetijskih pridelkov;

4. izdajajo naj se premije dobrim živinorejcem in premije za naprednejše kmetovanje, da se več in bolje proizvajajo ali predelujejo kmetijski proizvodi, po natečaju, ki ga razpiše ministrstvo za kmetijstvo in vode ali kmetijska družba, katera deluje za pospeševanje kmetijstva;

5. prirejajo naj se tekme v delu s popolnejšimi kmetijskimi pripravami in nagrajajo naj se tekmovalci, bodisi da prireja tekme ministrstvo za kmetijstvo in vode, bodisi kmetijska združba;

6. nagraja in pospešuje naj se racionalno napravljane sadnih in trtnih razsadnikov, napravljane sadovnjakov, napravljane vinogradov na ameriški podlogi, napravljane vinogradov iz domače trte na živem pesku, istotako naj se proučujejo nove metode za ta proizvodnjo;

7. razširjajo naj se boljše sušilnice za sadje, istotako priprave in stroji za druge načine, po katerih se podekuje sadje in grozdje;

8. zatirajo naj se rastlinske bolezni in rastlinski škodljivci;

9. preizkušajo in odvrčajo naj se nalezljive bolezni pri živalih; istotako naj se te bolezni zatirajo;

10. ustanavljajo in podpirajo naj se razne proizvodne, predelovalne in prodajne kmetijske zadruge: mlekarke, vinogradniške, sadjarske, poljedelske, živinorejske, čebe-larske, oljarske, ribiške itd.;

11. ustanavljajo in podpirajo naj

se dečki kmetijski klubi in prirejajo naj se razstave kmetijskih proizvodov teh klubov;

12. prirejajo in podpirajo naj se kmetijske ekskurzije v državi in v inozemstvo.

Odstotek, določen za pospeševanje obrta 15 % in male kmetijske in hišne industrije 15 % (člen 11 c. omenjenega zakona), je uporabljati takole:

1. iz njega naj se nagrajajo predavanja in spisi, s katerimi se širi obrtna spretnost in izpodbuja naša mala kmetijska in hišna industrija;

2. podpirajo naj se strokovne, moderne dnevne in večerne obrtno-industrijske šole, šole za hišno industrijo, obrtno-trgovske dnevne in večerne šole, ženske delavske šole, poučevanje kmetovalcev v domači delavnosti, praktični tečaji, nadalje naj se podpirajo štipendisti, da se izučijo obrta v inozemstvu za naše razmere;

3. podpirajo naj se prirejanja obrtnih razstav in nagrajajo se naj razstavljalci za najboljše ročne izdelke;

4. nabavlja naj se obrtno orodje za malo kmetijsko in hišno industrijo siromašnim in dobrim obrtnikom;

5. podpira naj se vse, kar ustvarja poljedelstvu in živinoreji pogoje za boljši razvoj, bodisi s tem, da se jima nudijo pomočki za proizvodnjo, bodisi da se predelujejo njih sirovine ali kar je v prilog boljši kakovosti in vrednosti kmetijskih proizvodov in otvarjanju tržišč za te proizvode;

6. podpira naj se tehnično proučevanje v prospeh obrtnega proizvodnjanja;

7. prirejajo in podpirajo naj se obrtne ekskurzije v državi in v inozemstvo.

8. Kolkovanje in registracija garancijskih pisem.

K že omenjenem odloku finančnega ministrstva glede garancijskih pisem je razglasila delegacija ministrstva financ v Ljubljani dne 14 febr. 1922 še sledeče (gl. *»Uradni list«* št. 17 z dne 23. febr. 1922): »Vsa garancijska pisma se morajo registrirati brezizjemno edino le pri generalnem inšpektoratu ministrstva za finance v Beogradu. Za registrovanje se ne plačuje posebna

pristojbina: pismo samo pa je, ako se izda v Sloveniji, zavezano pristojbini po lestvici II zajamčene svote v smislu tarifne postavke 31 avstr. pristojb. zakona. To pristojbino je poravnati v kolkih, ki se prilepijo na garancijsko pismo, predno se to napiše; čeznje se zapiše prva vrsta besedila. Ako se garancijsko pismo priloži prošnji, se je treba glede kolkovanja te prošnje ravnati po veljavnih predpisih. Glede postopanja s kavcijami za državno dobavo, se nahajajo obširne določitve v »Uradnem listu št. 23 z dne 11. mar. 1922.

9. Osebna dohodnina za privatno uradništvo.

Po zakonu o proračunskih dva najstina za marec in april 1922 (gl. »Uradni list št. 23 z dne 11. marca 1922) člen 3 ne plačujejo privatni nameščenci za davčni leti 1921 in 1922 davka na doklade, ki jih prejema po poleg plače, v tolikem znesku, kolikor prejema državni uradniki kot doklade po uredbi o draginskih dokladah. Na ono vsoto doklad, ki jih imajo privatni nameščenci več od doklad, katere prejema državni uradniki, morajo plačati davek in pribitek po predpisih, ki veljajo o tem v zakonih dotične pokrajine. (Odmero draginskih doklad drž. uradnikov glej v »Uradni list« št. 27 z dne 21. marca 1922.)

10. Obrtni poučni tečaji v Sloveniji.

Ljubljanski oddelek ministrstva za trgovino in industrijo je izdal 13. apr. 1922 (»Uradni list« št. 44 z dne 29. aprila 1922) sledečo naredbo: »Kadar žele društva, zadruga in druge korporacije v svojem področju in samostojno prirediti obrtni poučni tečaj, morajo vsaj 6 tednov pred pričetkom tečaja zaprositi za dovolitev pri oddelku ministrstva za trgovino in industrijo v Ljubljani. V prošnji je navesti obseg in smer tečaja, seznamek učnih oseb in podatke o njih strokovni kvalifikaciji. Če reflektira prireditelj na državno podporo, je dotični znesek natančno označiti in utemeljiti. Če je prošnja zadostno opremljena in utemeljena in če zadošča zahtevam obrt. naučne uprave, dovoli oddelek ministrstva za trgovino in industrijo prireditev tečaja ter ga

podpira s tem, da da prireditelju, ker je domačih učnih moči premalo, na razpolago strokovne učitelje »Urada za pospeševanje obrti« ali pa mu nakloni podporo, kolikor to dopuščajo razpoložna sredstva. Brez izrečnega dovolila podpisanega oddelka je vsaka prireditev tečajev nedopustna. Posebna izpričevala za udeležence tečajev se smejo izdajati samo, če je prireditelj za to pooblastil oddelek ministrstva za trgovino in industrijo.

10. 6⁰/₀ državni boni iz 1. 1919.

Delegacija ministrstva financ je razglasila dne 28. aprila 1922 sledeče: Izplačevanje 6⁰/₀ nih državnih bonov v kronah in v dinarjih in podaljševanje 6⁰/₀ nih državnih bonov v kronah se bo vršilo v VI. roku, t. j. v času od dne 1. maja do dne 31. okt. 1922., kakor doslej pri finančni deželni blagajni v Ljubljani ob teh-le pogojih: 1.) Dospeli dinarski boni se ne bodo več prolongirali, marveč samo izplačevali, in sicer samo v času od dne 1. maja do dne 31. okt. 1922., ker se popolnoma vzamejo iz prometa. Zanje se ne priznavajo nikake dekurzivne obresti. 2.) Dospeli kronski boni se izplačujejo ob roku, lahko se pa tudi prolongirajo za nadaljnjih šest mesecev s 6⁰/₀ nimi anticipativnimi obrestmi. Ako se zahteva izplačilo bonov, dospelih že v prvem roku, se izplačajo poleg glavnice šestmesečne dekurzivne obresti le za one bone, ki bili prodani do dne 16. okt. 1919., ker jih je smatrati v prvem roku za molče podaljšane. Za bone, izdane v letih 1920., 1921. in 1922., se dekurzivne obresti od roka dospelosti do dne izplačila ne priznavajo. Ako se pa dospeli boni prolongirajo, se izplačajo ne glede na dan, kdaj je bil bon izdan, vse dekurzivne obresti od poteklega roka do dne prolongacije. 3.) Premija za kronske bone in za izdana potrdila o zadržanih premijah se izplačajo, ako ima generalna direkcija državnih dolgov v Beogradu že dokaz v rokah, da so bili dotični boni kupljeni v času od dna 15. maja do dne 15. junija 1919. Ako tega dokaza še ni, kar lahko pove finančna deželna blagajna, naj imetnik potrdila prosi za izplačilo premije pri generalni direkciji državnih dolgov

v Beogradu z obrazloženo nekoliko-vano vlogo, kateri naj priloži prepis potrdila. Ko ta direkcija ugotovi, da ima dotični bon pravico do premije, izda naknadno naredbo za izplačilo premije.

11. Zakon o poštnohranilnem, čekovnem in virementskem prometu

je priobčen v »Uradnem listu« št. 48 z dne 13. maja 1922. Zanimiva za nas je določba v čl. 34—2a, po katerem se lahko denar poštne hranilnice provizorno nalaga na tekoči račun proti kratkemu odpovedanemu roku pri dobro fundiranih združnih denarnih zavodih. Odloča o tem poštni minister sporazumno z ministrom financ in trgovine.

12. Zakon o oblastni in sreski samoupravi

(priobčen v »Uradnem listu« št. 49 z dne 15. maja 1922) določa v čl. 2 točka 13, da spada v področje oblastne samouprave tudi »ustanavljanje in vzdrževanje hranilnic in kreditnih zavodov, naprave za vzajemno podpiranje in zavarovanje, skrb za prehrano naroda ob slabih letinah in elementarnih nezgodah« ter po točki 4 tudi »podpiranje obrti, industrije in združništva«. — Kakor znano, so igrali v stari državi deželni odbori jako važno ulogo pri širjenju in podpiranju kmetijskega združništva. Želeli bi bilo, da bi jih novi oblastni odbori v tem posnemali.

13. Nove menične golice.

Od 1. junija 1922 naprej se smejo uporabljati samo nove menične golice (gl. »Uradni list« št. 50 z dne 17. maja 1922).

Zanimiva seja upravnega odbora glavnega Zadrúžnega Saveza v Splitu.

Koncem meseca aprila se je vršila v Splitu v prostorih tamkajšnjega Zadrúžnega Saveza seja upravnega odbora G. Z. S. s sledečim dnevnim redom: 1. Zadrúžni zakon.

2. Glavna Zadruga banka.
3. Davčna reforma in zadrugništvo.
4. Sprejem novih članic.
5. Program kongresa G. Z. S. v Splitu.
6. Prispevki za G. Z. S.
7. Predlogi.
8. Slučajnosti.

O zadrugnem zakonu

je poročal gosp. Miloš Štibler. On je izdelal načrt zadrugnega zakona, kateri bode veljal za celo državo. Razume se samo po sebi, da je zbudil s tem posebno pozornost vseh udeležencev kongresa. To važno vprašanje je bilo posebno natanko in vsestransko razpravljeno ter je bilo sklenjeno, da se ta načrt zakona z malo izpremembo natisne v »Zadrugnem glasniku«, glasniku Glavnega Zadrugnega Saveza v Beogradu. Ako bode narodna skupščina ta zakon sprejela, bodo zadrugne uživale posebno zaščito države.

Oproščene bodo vseh stroškov ustanovitve, pridobitinskega, obrtnega in poslovnega davka, plačanja poštnine za navadna in priporočena pisma v dopisovanju z zadrugnimi zvezami in z državnimi oblastmi, poštnine za denarne in paketne pošiljke v poslovanju z zadrugniki. Razven tega bodo uživale iste ugodnosti, ki so predvidene za delniška in privatna industrijska podjetja.

Vsaka zadruga bode morala pripadati kakšni revizijski zvezi. Izven zveze bode lahko samo prvo leto svojega obstoja. Zveze bodo imele pravico revizije, ako bodo imele vsaj 100 članic. Izjemno bodo lahko dosegle to pravico tudi zveze z manjšim številom članic, ako bodo organizacije posebne vrste zadrug (n. pr. ribarskih, oljarskih, zdravstvenih i. t. d.). 10 zadrug lahko ustanovi svojo zvezo, pravico do revizije bode pa imela vsaka zveza le, ako bode zadostila gornjim zahtevam.

Revizije zadrug se bodo opravljale v roku dveh let.

Vsaka zveza bode morala biti članica G. Z. S. Ako bi bila katera zadruga, iz razloga predvidenega v zakonu, izključena iz svoje zveze, je ne sme sprejeti nobena druga zveza.

Obrtne zadrugne bodo uživale isto

zaščito države kakor ostale druge zadrugne, ako ne bodo v svojem podjetju zaposlile več ko $\frac{1}{3}$ delavcev od števila vseh svojih zadrugarjev.

Tudi hranilnice bodo uživale podporo države, ako bodo omejevale svoje področje na jedno ali nekoliko bližnjih občin, ako ne bodo delile svojega rezervnega zaklada (v slučaju likvidacije) in ako bodo prebitek svojega poslovanja delile svojim zadrugarjem v višini njihovega sodelovanja na doseženem čistem dobičku.

Razven zadrug bodo lahko pripadale revizijskim zvezam tudi podjetja, v katerih je zadrugni kapital kakor tudi uprava in nadzorstveni svet po večini v zadrugnih rokah.

V upravo zadrugne zveze bode dovoljeno voliti predstojnike včlanjenih zadrug, a tudi nezadrugarje, v kolikor je to v interesu zveznega poslovanja.

V tem novem zakonskem načrtu je natančno označena naloga zadrugnih zvez in Glavnega Zadrugnega Saveza.

— Razven tega je predvideno v zakonu, da se bodo smele vse narodnosti organizirati v zadrugah, seveda le, če se bodo te zadrugne skladale z novim zadrugnim zakonom.

Glavna zadruga banka.

O tej točki je referiral g. dr. Ljudevit Prohaska. Vsi poiskusi, urediti poljedeljski kredit, so bili dosedaj brezuspešni. Zbog tega predlaga, da si naj zadrugništvo samo pomaga in se naj ustanovi Glavna zadruga banka v svrhu podpiranja zadrugnega izvoza in uvoza ter omogočenja cenejšega in lažje dostopnega kredita zadrugam. V to svrhu naj Glavna zadruga banka stopi v poslovno zvezo s snujočo se mednarodno zadrugno banko. Po dr. Prohaski izdelana pravila se naj natisnejo v »Zadrugnem glasniku« in predlože prihodnji seji upravnega odbora.

Davčna reforma.

Referent g. Dr. Ljudevit Prohaska razloži, kako velike nepravilnosti so imele vse zadrugne, zveze in tudi G. Z. S. z raznimi davki in z davkom na poslovi promet. V Srbiji so veljali drugi davčni zakoni ko v Črnogori, v bivših avstrijskih pokrajinah zopet drugi.

Stremi se za tem, da se vsi trije davčni sistemi izjednačijo. Tozadevna anketa se je izrekla proti izjednačenju, uvedel naj bi pa se sistem davka na občno dohodnino in imovino. Kakšno stališče naj zavzame k temu predlogu zadrugništvo? On zagovarja dohodninski davek ter davek na čisto imovino, davek na prirastek in na nezasluženi dobiček. G. Z. S. naj stavi ministerstvu predlog, da bode na prihodnji davčni anketi udeleženo tudi zadrugništvo.

Sprejem novih članic.

Za sprejem sta prosili: ena zadruga zveza in ena kmetijska zadruga. Zadnja ni bila sprejeta, ker ni zveza ampak le prosta organizacija, prva pa, četudi je zveza, ni imela potrebnih predpogojev za sprejem. Sprejem se odloži do sprejetja novega zadrugnega zakona.

Program kongresa Glavnega Zadrugnega Saveza.

Sprejet je bil sledeči program:

1. Razvoj zadrugništva v Dalmaciji in delovanje Zadrugnega Saveza v Splitu; referenta določi Savez sam.

2. Vinarske zadrugne; referenta: gg. M. Avramović in M. Štibler.

3. Ribarske, oljarske in ostale produktivne zadrugne; referenta določi Zadrugni Savez v Splitu.

Prispevki za Glavni Zadrugni Savez.

Po g. dr. Prohaski so bile predložene pritožbe nekaterih zadrugnih zvez proti višini prispevka za G. Z. S. Odloženo je bilo, da se to predloži prihodnji glavni skupščini, ko se bode odmeril prispevek za tekoče leto.

Predlogi.

Stavljenih je bilo 11 raznih predlogov ter se je o teh razvila živahna debata.

Zdravstvene zadrugne.

V Srbiji obstoja 10 takšnih zadrug s približno 25.000 zadrugniki. Naloga teh zadrug je, da se pobrigajo za higijeno stanovanj, hrane, obleke in obuvala, za zdravo pitno vodo, za preskrbo ljudstva z zdravili. Posebna njih naloga je, da prirejajo zimske higijenične tečaje, gospodinjke šole, šole za bolniške strežnice; da vrše službo sanitetne policije in da odstra-

njujejo socijalne bolezni, v prvi vrsti alkoholizem in tuberkulozo.

S tem je bil izčrpan dnevni red in je bila seja zaključena z pozdravom predsednika gosp. I. Antičevića in z zahvalo upravnika g. Avramoviča v imenu vseh udeležencev.

Kmetijske zbornice.

Naše jako agilno poljedelsko ministrstvo dela sedaj na ustanovitvi kmetijskih zbornic. Poslalo nam je v pretres obširen spis o tem predmetu, ki obsega v prvem delu misli, ki so vodile poljedelsko ministrstvo do zakonskega načrta o kmetijskih zbornicah, v drugem delu pa načrt sam. Opozarjam na to zadevo vse prijatelje in voditelje našega kmetijstva s prošnjo, da naj podajo o tem načrtu svoje misli ali v »Zadrugi« ali pa poljedelskemu ministrstvu samemu. Spis poljedelskega ministrstva se glasi sledeče:

Kmetijske zbornice so ustanove novejšega datuma; iste so iznikle mnogo pozneje kakor druge kmetijske organizacije n. pr. kmetijska društva in kmečke zadruge. V Evropi sta pred vojno imeli po naši vednosti samo Španija in Nemčija take zbornice. V prvoimenovani državi so se začele snovati v l. 1890, v Nemčiji (na Pruskem) pa l. 1894. Kljub temu pa, da so kmetijske zbornice posebno v Nemčiji imele prav lepe uspehe, se vendar te ustanove niso mogle udomačiti tudi v drugih evropskih državah, dasiravno se jih je poskušalo tudi v teh osnovati. Pri nas se je izrazilo želja za osnivanje teh ustanov šele na kongresu Srpskega kmetijskega društva ter na kongresu kmečkih zadrug v l. 1911 in je bil projekt zakona za njihovo snovanje predložen takratni Narodni skupščini.

Toda pokret za snovanje kmetijskih zbornic se je pojavil po zaključku svetovne vojne v veliko večji meri nego li kedaj poprej. Z ozirom na velike zasluge, ki sta si iztekla kmetijsko gospodarstvo in kmečko ljudstvo za izvojevanje zmage nad neprijateljem, so se vse evropske države odločile, da tudi kmetijskemu stanu, ki se je dosedaj zapostavljal za ostalimi stanovi človeške družbe, pri-

znajo zakonsko pravico predstavnitva za obrambo njegovih interesov, kakoršno pravico je že davno priznalo tudi drugim poklicem. Tako se je na Francoskem sprejel zakon o kmetijskih zbornicah l. 1919, takoj po sklenitvi miru, v Italiji se je predložil načrt zakona o kmetijskih zbornicah parlamentu l. 1920, na Čehoslovaškem v l. 1920, v Belgiji letos i. t. d.

Deloma pod pritiskom te obče struje, da se tudi za kmetijski stan ustvari nek organ za njegovo reprezentanco, deloma pa ker igra kmetijsko gospodarstvo in kmečko ljudstvo najvažnejšo vlogo na narodnem, ekonomskem in denarnem polju v naši državi, nekoliko pa tudi iz razloga, ker so v nekaterih pokrajinah obstojale ustanove, ki po svoji organizaciji zelo spominjajo na kmetijske zbornice, se tudi pri nas zmiraj bolj pojavlja želja po ustanovitvi takih ustanov v naši državi.

Ker so kmetijske zbornice, kakor smo prej omenili, nove ustanove ter imamo vslošnem o njih le malo izkušenj, smo smatrali za potrebno, da o njihovi organizaciji zberemo gradivo iz tujih zakonov ali zakonskih načrtov, ter si tako ustvarimo čim jasnejšo sliko o teh ustanovah. Na podlagi teh proučevanj in z ozirom na naše razmere in obliko dela ter življenje naših poljedelcev smo poskusili sestaviti zakonski načrt o kmetijskih zbornicah. Citirali bomo tukaj le glavne določbe, ne da bi se spuščali v podrobnosti, z željo, da bi naj le glavne točke takega zakona vezale vse kmetijske zbornice, dočim se izdelava podrobnosti in prilagodenje lastnim razmeram prepušča vsaki posamezni zbornici.

Določbe, katere bi zakon moral prevzeti iz tega načrta, se delijo v sledeče točke:

1. splošna določila,
2. namen,
3. volitev članov,
4. organi kmetijskih zbornic,
5. pravila zbornice,
6. sredstva za delovanje,
7. nadzorovanje,
8. prehodne določbe.

1. V splošnih določbah je zapodeno ustanavljanje zbornic po obla-

stih, ali skupnih zbornic za dve ali več oblasti. Istotako se dovoljuje oblastnim zbornicam snovanje okrajnih in okrajnih oddelkov, ako se pokaže potreba. Kot predstaviteljica vseh oblastnih zbornic je zamišljena centralna kmetijska zbornica v Beogradu. Slednje pa ni smatrati za gospodarico vseh oblastnih zbornic, kateri bi bile te podložne, temveč bi v njej našle samo svojo splošno reprezentantino, vrhovno zaščito in podporo pri izvedenju zasnovanih namenov. Dasiravno so zbornice pravne osebe, ter kot take smejo sprejemati obveze, smo z ozirom na važnost in raznovrstnost drugih njihovih ciljev vendarle zahtevali, da se jim načelno zabranjuje udejstvovanje v špekulativnih podjetjih.

2. Namen kmetijskih zbornic se razprostira v glavnem na ustvarjanje povoljnih pogojev za napredovanje kmetijskega gospodarstva v tehničnem in poslovnem pogledu ter na zaščito interesov kmetijskega gospodarstva in kmetijskega dela. Ta namen kmetijskih zbornic se nanaša na ljudstvo kot kmetijsko maso ter na javne oblasti, vlado in parlament.

3. Pravico volitve članov za kmetijske zbornice imajo vsi poljedelci, ne glede na to, če so posestniki, najemniki ali kmetijski delavci in če poljedelstvo predstavlja njihov glavni poklic.

Nadalje je zamišljena podelitev volilne pravice tudi za one osebe, ki ali intelektualno delajo za napredek kmetijskega gospodarstva, ali so si s svojim prejšnjim delom v tem pogledu stekli takih zaslug, da jim bodo kmetijske zbornice volilno pravico priznale.

Nazadnje smo smatrali kot povse koristno, da pridejo v centralno kmetijsko zbornico kot člani predstavitelji kmečkih zadrug in kmetijskih društev ter da se vzdržuje čim tesnejša zveza zbornic s temi ustanovami.

4. Da bi kmetijske zbornice mogle izvrševati svoj namen, določen v zakonskem načrtu, bi morale imeti svoje organe. Kot taki so določeni v načrtu:

- a) občni zbor,
- b) izvrševalni odbor,
- c) sekcije,
- d) predsednik.

Občni zbor sklepa o vprašanih splošnega značaja, ki se tičejo kmetijstva, njegovega napredka in njegove zaštite.

-Ker je pa občni zbor prilično okoren aparat, kateri se le redko in težko sestane, smo mnenja, da je za opravljanje tekočih poslov zelo potrebno, da obstoji v zbornici ožji odbor, ki uživa zaupanje občnega zbora. Nazvali smo ga izvrševalni odbor in mu pripisujemo veliko važnost. On pretresa in določi vsa vprašanja, ki se imajo predložiti občnem zboru, sestavlja pravila in pravilnik zbornice, proučava razne kmetijske probleme itd.

Sekcije so potrebne v svrhu razdelitve dela na posamezne kmetijske panoge in na vprašanja po posameznih značajih.

Predsednik je zakoniti predstavnik kmetijskih zbornic in njen krajevni izvršilni organ.

5. V načrtu je določeno, da mora vsaka zbornica imeti svoja pravila in poslovnik.

Pravila kmetijskih zbornic obsegajo podrobnosti vseh onih zakonitih določb, koje dajejo zbornicam pravico, da si jih prilagodijo lokalnim razmeram. Poslovnik pa obsega določila o notranjem delovanju in redu zbornice.

Kakor je po načrtu tega zakona določeno, da se s kmetijskimi zbornicami smejo okoristiti vsi kmetovalci, tako je z odredbami za vzdrževanje zbornic in nabavljanje potrebnih denarnih sredstev istotako določeno, da morajo vsi kmetovalci plačati prispevke za obrtno zbornico. Za podlago tega prispevka je vzeti višino davka, katerega vsak volilec plača. Razlika obstoji le v tem, da lastniki posestev plačajo 10% od svojega zemljiškega davka, osebe kmečkega stanu pa, ki nimajo zemlje, največ 5% od svojega neposrednega davka. Ta prispevek se pobira kakor davek.

Dočim so pa intelektualni kmetijski delavci pozvani, da sodelujejo v kmetijskih zbornicah, jih z ozirom na velike usluge, ki jih morejo doprinesti zbornicam, po našem mnenju ne kaže obremeniti s prispevkom, vsled česar smo jih v načrtu oprostili od tega.

Nadalje je zasnovano, da naj

oblasti in država materijelno pomagajo zbornicam.

Nadzorstvo nad kmetijskimi zbornicami glede splošnega dela in izpolnjevanja zakonitih določb pripada v glavnem poljedelskemu ministru ter državni glavni kontroli glede finansiranja.

Kar se tiče avtonomije kmetijskih zbornic, smo stali na stališču, da mora biti čimvečja, da bo imela zbornica na ta način potrebno avtoriteto, z druge strani pa da bi bila sposobnejša za izvrševanje namena, kateri ji je poverjen. Iz teh razlogov je državna kontrola omejena na najpotrebnejšo mero.

6. Inicijativo za začetna dela na snovanju kmetijskih zbornic mora po našem mnenju prevzeti poljedelsko ministrstvo. Sta dve poti, po katerih se more pristopiti k snovanju zbornic: ali predhodno osnovatičasne zbornice po oblastih in jim poveriti tudi predhodna dela za volitve in izdelavo pravil zbornice za stalne zbornice, ali pa osnovatičasno centralno kmetijsko zbornico ter njej poveriti snovanje stalnih zbornic. Nam se zdi ta pot krajša in trdnjša in smo tudi v tem smislu stilizirali odredbe v predhodnih določbah.

Oglejmo si torej, kako zgleda po vsem tem sam zakonski načrt o kmetijskih zbornicah.

I. Splošna določila.

Čl. 1.

S ciljem korporativne organizacije kmetijskega stanu za zaščito interesa celokupnega kmetijskega gospodarstva in vsega kmečkega ljudstva se ustanovi v vsaki oblasti po ena oblastna kmetijska zbornica s sedežem v glavnem mestu oblasti, v Beogradu pa centralna kmetijska zbornica.

Dve ali več oblasti lahko ustanovijo svojo skupno kmetijsko zbornico. Oblastne zbornice smejo osnovati svoje okrožne in okrajne oddelke. Način njihovega osnivanja in dela bo določen v pravilih oblastnih kmetijskih zbornic.

Čl. 2.

Kmetijske zbornice so pravne osebe in si morejo na svoje ime pri-

dobiti pravico svojine in nepremičnine, v kolikor so jim te potrebne. Tudi se morejo pravno vezati, morejo voditi tožbe in biti tožene. Za svoje obveze jamčijo zbornice le s svojim premoženjem. Neposredna udeležba kmetijskih zbornic v špekulativnih podjetjih kakršnekoli vrste, bodisi z dajanjem pomoči, bodisi s prevzetjem deležev in obveze jamstva se načelno zabranjuje.

Zbornice so samostojna samoupravna telesa, ki se upravljajo in vrše svoje namene po določbah tega zakona in svojih pravilih ter stojijo pod nadzorstvom poljedelskega ministra.

II. Namen kmetijskih zbornic.

Čl. 3.

Da dosežejo spredaj navedene cilje, morajo kmetijske zbornice vršiti sledeče posle:

1. Vplivajo na ustvarjanje povoljnih pogojev za razvoj in napredek vseh panog kmetijskega gospodarstva in za ekonomski, socijalni in kulturni napredek kmetijskega stanu. One podpirajo delo raznih kmetijskih in drugih ustanov, koje bodisi posredno ali neposredno delujejo za napredovanje kmetijskega gospodarstva in povzdiganje vasi in vaščanov.

2. Zbirajo potrebno gradivo in proučavaju položaj naše kmetijske produkcije in porabe, prometne tarife z ozirom na notranji in zunanji promet kmetijskih pridelkov, carinske tarife z ozirom na obremenitev kmetijskih pridelkov pri uvozu ali izvozu, obdačenje kmeta, razmere našega uvoza ali izvoza, ustvarjanje tržišča za kmetijske pridelke v tu- in inozemstvu, trgovinske pogodbe s tujimi državami v kolikor se nanašajo na kmetijske pridelke, razmerja med kmetijskimi delodajalci in delavci in vsa druga vprašanja, ki stoje v zvezi ali se tičejo interesov kmetijskega gospodarstva in kmetijskega stanu.

3. Pošljejo poročila, mišljenja in predloge zakonodajstva vladi in poljedelskemu ministarstvu o zakonskih načrtih, naredbah in odlokih ter o vseh drugih vprašanjih, ki so v zvezi s točko 2. tega člana, kakor tudi o državnih in samoupravnih zavodih ter ustanovah, ki se snujejo v svrhu napredka

kmetijskega gospodarstva in kmetijskega stanu.

4. Neposredno posredujejo pri vseh državnih in samoupravnih pristojnih oblastih in ustanovah, kadar gre za vprašanje zaščite kmetijskih pridelkov ter ekonomski, socialni in kulturni interesi kmetijskega stanu.

Čl. 4.

Centralna kmetijska zbornica v Beogradu preskuša predloge in došle odloke oblastnih zbornic, proučuje agrarnopolitične probleme splošnega in specialnega značaja, oddaje mnenja o proračunu poljedelskega ministrstva in o poljedelskih zakonskih načrtih, predno se predložijo parlamentu, izreka mišljenje o vseh vprašanjih, ki se tičejo kmetijstva in kmetijskega stanu, koordinira in pospešuje delovanje oblastnih zbornic in razdeljuje državno podporo zbornicam.

Čl. 5.

Kmetijske zbornice so dolžne podajati vsem državnim in samoupravnim oblastem kakor tudi kmetijskim društvom in kmečkim zadrugam v mejah svojega delokroga mnenja na razna vprašanja, ki te korporacije interesirajo in vse te ustanove morajo dajati zbornicam na njihovo zahtevo potreben material in podatke za čim popolnejše in pravilno opravljanje njihovih poslov.

Pristojna ministrstva so dolžna, da vprašajo kmetijske zbornice preko centralne zbornice za mnenja glede vseh zakonskih načrtov, naredb in odredb, ki se nanašajo na kmetijske in interese kmetijskega stanu (čl. 3) predno so jih predložili zakonodajnemu telesu v rešitev.

III. Volitev članstva.

Čl. 6.

Vsaka oblastna kmetijska zbornica obstoji iz toliko članov in njihovih namestnikov, kolikor je v dotični oblasti srezov (okrajev).

Za člana oblastnih kmetijskih zbornic se more izvoliti vsak, ki ima pravico, da voli člane.

Čl. 7.

Člane kmetijske zbornice volijo:

1. Kmetie, ki živijo v dotični občini najmanj leto dni in obdelujejo zemljo kot posestniki, prevžitkarji, oskrbniki, najemniki, naseljenci itd.

2. Kmečki delavci, ki živijo v dotični občini in se bavijo s kmetijstvom najmanj tri leta.

3. Osebe, ki se poklicno pečajo z delom za napredek kmetijstva (profesorji, suplenti in učitelji kmetijskih šol, upravitelji državnih in samoupravnih imetij, vzornih posestev, strokovni kmetijski nadzorniki in referenti, državni ekonomski, kmetijski potovalni nastavljenici) ali ki so si s svojim delom stekli zasluge, pa jim bo kaka kmetijska zbornica to pravico pripoznala.

Volilno pravico imajo gori navedene osebe:

1. Ako so državljani Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev in uživajo vse državljske pravice;

2. Ako so dovršili 21. leto.

Glasovanje je tajno, volilni red in postopek pa bodo določala zbornična pravila.

Čl. 8.

Funkcijska doba za članske mandate se bo odredila z zborničnimi pravili, vendar pa ne sme biti krajša nego štiri leta.

Članstvo preneha:

- a) s smrtjo,
- b) s prostovoljnim izstopom,
- c) z izgubo državljskih pravic,
- č) z odstavljenjem po čl. 15.

Na izpraznjeno mesto se mora poklicati namestnik dotične osebe; ta vrši dolžnost člana do prihodnjega občnega zbora.

IV. Organi kmetijskih zbornic.

Čl. 9.

Organi kmetijskih zbornic so:

Občni zbor,
izvrševalni odbor,
sekcije,
predsednik.

Občni zbor.

Čl. 10.

Občni zbor oblastnih kmetijskih zbornic tvorijo vsi člani dotične zbornice.

Občni zbor centralne kmetijske

zbornice v Beogradu tvorijo po 2 delegata vsake oblastne kmetijske zbornice, 3 delegati Glavnega Zadružnega Saveza in po en delegat Srpskega Poljoprivrednega Društva ter Kmetijske družbe v Ljubljani.

Občni zbor vrši v glavnem sledeče posle:

1. izvoli predsednika in podpredsednika,

2. spreminja pravila in poslovnik,

3. odobri letna poročila o delu in letne račune,

4. odobri proračun dohodkov in stroškov za bodoče leto;

5. določa odškodnino za povrnitev stroškov članom, ki stanujejo izven sedeža zbornice;

6. predpisuje norme za vpis volilcev v glasovalne liste v svoji oblasti in določa volilni red ter postopek;

7. določa visokost prispevkov, katere so dolžni plačati volilci članov kmetijskih zbornic;

8. določa višino svote, katero bi naj predložilo poljedeljsko ministrstvo in pristojna oblast v svrhu vstavitve v državni ali samoupravni proračun in ki bi služila za pomoč kmetijskim zbornicam;

9. izvoli člane izvrševalnega odbora in sekcij;

10. rešuje vsa vprašanja in predloge, ki se tičejo zaščite interesov in napredka kmetijstva in kmetijskega stanu, katere mu bode izročil v rešitev izvrševalni odbor oziroma predsednik.

Čl. 11.

Občni zbor kmetijskih zbornic se vrši redno dvakrat v letu in sicer meseca junija in novembra.

Razen teh rednih se lahko skliče izredni občni zbor vsakokrat, kadar to določi izvrševalni odbor, ali kadar to zahteva četrtina članov.

Občni zbor skliče pismeno predsednik ali njegov namestnik. Vabila z določenim dnevnim redom se morajo razposlati vsaj tri tedne pred vršitvijo občnega zbora. O dnevu vršitve občnega zbora morajo zbornice obvestiti poljedeljskega ministra, ki more poslati na občni zbor zbornice svojega odposlanca, kateri ima le posvetovalno, a ne tudi glasovalne pravice.

Zborovanja občnih zborov kmetijskih zbornic so javna.

Čl. 12.

Občni zbori so sklepčni, ako se je zborovanja udeležila najmanj polovica članov. Če pa na prvo zborovanje ne dospe dovoljno število članov, se mora sklicati z istim dnevnim redom drug občni zbor najdalje tekom 15 dni. O tem se morajo obvestiti vsi člani, ki niso bili prisotni ter ponovno povabiti.

Ta ponovni občni zbor sklepa veljavno z večino glasov brez ozira na število prisotnih članov.

Izvrševalni odbor.

Čl. 13

Izvrševalni odbor obstoji iz predsednika, podpredsednika in najmanj 6 članov.

Člani izvrševalnega odbora morajo biti predstavniki raznih sekcij, odnosno kategorij kmetovalcev.

Mandat članstva izvrševalnega odbora traja tako dolgo kakor članski mandat.

Dolžnosti izvrševalnega odbora so:

1. Da predloži občnemu zboru v odobritev pravila in poslovnik zbornice kakor tudi spremembe istih ter da izdela in poda poročilo o delovanju v preteklem letu ter letni proračun dohodkov in stroškov.

2. Da izbere zborničnega tajnika in drugo potrebno službeno osebje in mu določi plačo ter doklade.

3. Da izvrši sklepe občnega zbora.

4. Da odobri v mejah proračunske možnosti vse izdatke za poslovanje zbornice.

5. Da podpira in pospešuje delovanje kmetijskih društev in kmečkih zadrug ter drugih ustanov, ki delujejo za ekonomsko, socialno in kulturno povzdigo vasi in kmetov.

6. Da zbira material in proučava razne probleme, ki so v zvezi s kmetijskim pridelovanjem in kmečkim stanom.

7. Da se briga za pravilno tolmačenje in spolnjevanje zakona, ki interesira kmetijstvo in kmečki stan.

8. Da rešuje predmete manjše važnosti, ki ne spadajo v delokrog občnega zbora.

9. Da nadzoruje delo pisarniškega osebja ter kontrolira blagajno in poslovne knjige.

10. Da določa dnevni red za občni zbor.

Čl. 14.

Seje izvrševalnega odbora so redne in izredne. Redne se vršijo najmanj enkrat v mesecu, kadar se zdi predsedniku potrebno.

Sklepi seje izvrševalnega odbora so veljavni, ako se je iste udeležila nadpolovica članov. Pri enakosti glasov odločuje mnenje one skupine, katero odobrava predsednik.

Čl. 15.

Kakor so vsi člani kmetijskih zbornic dolžni udeležiti se občnega zbora, tako morajo vsi izvoljeni člani izvrševalnega odbora prisostvovati sejam slednjega organa. Člane, ki bi trikrat neopravičeno izostali tem sejam in zborovanj, ali ki bi delali proti interesu zbornice, more občni zbor na predlog izvrševalnega odbora izključiti kot člane.

Proti takemu izključenju se more dotični tekom 15 dni pritožiti pri poljedelskem ministru, ki zadevo definitivno reši.

Sekcije.

Čl. 16.

Vsaka kmetijska zbornica more v svrhu razdelitve dela in boljšega poslovanja osnovati svoje sekcije. Število in svrhu sekcij kakor tudi število njih članov ter obseg njihovega dela določajo pravila vsake zbornice.

Predsednik.

Čl. 17.

Predsednik je zakoniti predstojnik zbornice. Njegove dolžnosti so:

1. da določi dnevni red za seje izvrševalnega odbora;

2. da vodi občne zборе in seje izvrševalnega odbora ter jim predseduje;

3. da nadzoruje delo tajnika in vsega ostalega službenega osebja;

4. da izvršuje sklepe občnega zbora in izvrševalnega odbora;

5. da podpisuje vso korespondenco s sopodpisom zborničnega tajnika.

Ako je predsednik odsoten, ga nadomestuje pravnovejavno podpred-

sednik. Ako sta pa oba odsotna, izvoli izvrševalni odbor iz svoje sredine osebo, ki vrši dolžnosti predsednika.

Tajnik.

Čl. 18.

Izvrševalni odbor kmetijske zbornice nastavi potom javnega razpisa stalnega tajnika. Tajnik more postati oseba z višjo kmetijsko naobrazbo ali diplomom pravne fakultete. Izbranega tajnika mora potrditi poljedelski minister.

Tajnik je pisarniški šef in predstojnik službenega osebja. On vrši vse tekoče posle po nalogu in pod nadzorstvom predsednika. On prisostvuje tudi občnim zborom in sejam izvrševalnega odbora, kjer daje potrebna pojasnila o vseh vprašanih, ki se pri tej priliki razpravljajo, toda glasovalne pravice nima.

Zbornična pravila.

Čl. 19.

Vsaka kmetijska zbornica mora imeti svoja pravila in svoj poslovnik, sestavljen na podlagi zakona.

Pravila morajo obsegati sledeče določbe:

1. o sestavljanju volilnih list in o postopku pri volitvah članov in njihovih namestnikov,

2. o sestavi in delu izvrševalnega odbora in sekcij,

3. o načinu spremembe pravil,

4. o sestavljanju in odobritvi letnega proračuna in zaključnega računa,

5. o nabavi potrebnih sredstev za delovanje zbornice,

6. o snovanju okrožnih ali srezkih oddelkov zbornice.

Pravila in njih spremembe postanejo pravomočne, kadar jih je odobrila poljedelski minister.

V poslovniku zbornice so določbe o notranjem poslovanju občnega zbora, izvrševalnega odbora, sekcij in o pravicah ter dolžnostih predsednika, tajnika in ostalega osebja.

V. Sredstva za delovanje.

Čl. 20.

Za pokritje svojih stroškov odredi zbornica po sklepu občnega zbora in odobritvi poljedelskega ministra prispevke osebam, ki imajo volilno pra-

vico in kateri ne smejo presegati 10% letnega zemljiškega davka. Osebe, ki nimajo zemlje, imajo pa po tem zakonu pravico voliti člane v kmetijsko zbornico, plačajo prispevek v višini do največ 5% od neposrednega davka. Od tega so izvzeti volilci pod št. 3 čl. 7. Prispevke pobirajo finančne oblasti z neposrednim davkom ter jih izročijo zbornicam.

Razen tega stavijo poljedelsko ministrstvo in oblasti vsako leto v svoj proračun primerno vsoto za podelitev zadostnih podpor kmetijskim zbornicam.

Centralna kmetijska zbornice se vzdržuje s prispevki, katere določi njen občni zbor na posredne oblasti zbornice ter z državno subvencijo.

Čl. 21.

Vsaka zbornica mora predložiti poljedelskemu ministrstvu svoje letno poročilo o delu kakor tudi predlog proračuna o dohodkih in stroških za bodoče leto ter zaključni račun.

VI. Nadzorstvo.

Čl. 22.

Poljedelski minister ima pravico, da preko svojih delegatov inšpicira delo kmetijskih zbornic.

On ima pravico odstaviti predsednika in razpustiti izvrševalni odbor zbornice v slučaju:

- ako se predsednik ali izvrševalec odbora znatno pregreše nad določbami tega zakona odnosno pravilnih zbornice
- ako izstopi ali izgubi članstvo $\frac{2}{3}$ članov zbornice.

Ako se odstavi izvrševalni odbor, se mora najdalje tekom enega meseca sklicati občni zbor, da izvoli novega predsednika ali izvrševalni odbor. Ako občni zbor sklence razpust zbornice, se morajo razpisati nove volitve tako, da se mora nov občni zbor vršiti najdalje v treh mesecih od dneva razpusta. Administracijo razpuščene zbornice vodi do nove skupščine komisar, katerega imenuje poljedelski minister.

VII. Prehodna določila.

Čl. 23.

Poljedelski minister osnuje najdalje tekom 3 mesecev začasno centralno kmetijsko zbornico v Beogradu. Obstojala bo iz toliko članov, kolikor je oblasti

in tako izbranih, da bode vsaki od njih predstavnik ene oblasti 12 članov bo izvolil Savez zemljoradniških združenj, 8 članov kmetijska društva, kateri savez in društva bode pooblastil poljedelski minister. ostanek članov pa izbere poljedelski minister.

Vse tako izbrane člane povabi poljedelski minister, da takoj konstituirajo zbornico, izberejo tajnika in započnejo delovanje.

Centralni začasni zbornici doidejo poljedelski minister potrebno subvencijo za začetek delovanja.

Centralna zbornica bo izvršila vsa prehodna dela za osnove oblasti zbornice.

Kakor hitro bo osnovanih vsaj 10 kmetijskih zbornic, bodo odredile po čl. 10 po dva delegata v centralno zbornico in ko se ti delegati sestanejo k občnemu zboru, bodo člani začasne centralne zbornice prenehali z delovanjem.

Čl. 24.

Ta zakon stopi v veljavo z dnem ko ga odobri Narodna skupščina.

Pridelovanje rud v Sloveniji v l. 1921.

Kakor je znano, leži največje bogastvo naše zemlje v naših mnogostevilnih rudnikih. Zato bode morda zanimala sledeča uradna statistika rudninske produkcije v Sloveniji l. 1921, kakor smo jo posneli iz »Trgovskega lista«.

1. Živo srebro.

Za živo srebro je obstojal sam rudnik Sv. Ana, ki pa ni bil v obratu.

2. Baker.

Rudnika za baker ni bilo nobenega.

V državni cinkarni v Celju se je v zato prirejani napravi izdelalo s topilniškimi delavci, navedenimi pod 5), l. 964 q (— 382 q ali 16.71%) modre galice v vrednosti 4,124.400 kron (— 98.400 K ali 2.33%), po povprečni ceni 2100 K (+ 300 K) za 1 q. Potrebni baker se je dobival iz borskega rudnika. Vrednost porabljenih surovin je znašala 2,191.150 K (— 1,907.534 K).

Od cele produkcije se je razpečalo 1952 q galice v tuzemstvu, 12 q pa je še ostalo v zalogi.

3. Železo.

Rudnikov za železo je bilo 8. V obratu ni bil nobeden.

4. Svinec.

Od 12 rudnikov za svinec je bil samo 1 (—1) in sicer rudnik Mežica, Pliberške rudniške unije, ki je prešel v mesecu novembru 1921 v last The Central European Mines Limited, v obratu.

V tem rudniku je bilo zaposlenih 621 moških, 120 ženskih, 11 moških mladostnikov in 7 ženskih mladostnikov delavcev, torej 759 delavcev in 25 paznikov.

Dalje je bilo zaposlenih pri preiskovalnih delih v rudniku Boharje rudarske združbe »Ruda« 9 delavcev in en paznik v rudniku Knapovž, Rudarske združbe Knapovž za pridobivanje svinčene, srebrne in živosrebrne rude 15 delavcev in 1 paznik.

Izkopalo se je 604.116 q (+ 286.943 q ali 90.15%) 13.68%-ne svinčene rude v vrednosti 40,077.055 kron (+ 30,642.400 K ali 324.78%) po povprečni ceni 66 K 34 v (+ 36 K 59 v) za 1 q. Od te izkopnine in ostanka iz lanskega leta se je oddalo 581.063 q v lastno separacijo, kjer se je iz nje 1264 q cinkove rude v vrednosti 88.480 K izločilo, ostala izkopnina pa obogatila in napravilo iz nje 81.225 q 71.3%-nega svinčene-ga šliha in 7 q mešanega šliha, torej skupaj 81.232 q obogatene svinčene rude v vrednosti 45,181.901 K.

Od toletne produkcije in ostanka iz lanskega leta se je oddalo 83.644 q obogatene rude svinčarnam v Sloveniji; 92.776 q izkopnine, 4882 q svinčene-ga šliha, 305 q žolto-svinčene-ga šliha in 411 q mešanega šliha pa je ostalo na rudniku v zalogi.

Za izdelavo svinca sta obstojali v Sloveniji 2 rudarski oblasti podrejeni svinčarni in sicer svinčarna Žerjav ter svinčarna Litija, ki sta bili obe v obratu. V teh svinčarnah je bilo zaposlenih 144 moških in 6 ženskih, torej skupaj 150 (— 44) delavcev in 7 (— 1) paznikov.

Produkcija svinca je znašala 48.281 q (— 2709 p 5.32%) v vrednosti 49,404.852 K (+ 18,052.405 K ali 57.58%) po povprečni ceni 1023 K 28 v (+ 408.41 K) za 1 q.

Od te produkcije opade na svinčarno v Žerjavu The Central European Mines Limited 46.661 q ali 96.65 odstotkov in na svinčarno v Litiji družbe z o. z. v Litiji 1620 q ali 3.35 odstotkov.

Razun svinca se je produciralo v svinčarni v Litiji še tudi 186 (— 810) kvintalov ali 81.32% svinčenega glaja v vrednosti 465.550 K (— 1,526.050) kron ali 76.57% po povprečni ceni 2502 K 96 v (+ 503.36 K) za 1 q.

V svinčarni v Žerjavu je bilo na pražilnikih predelanih 6765 q drobno zrnatega rudnatega zdroba, 2087 q blatnega talilca, 863 p poletine 686 kvintalov ostankov visokih peči, skupno torej 18.172 q. Pražilni kalo je znašal 9%. Iz pražilniških pridelkov se je izdelalo 16.293 q praženca in 2434 q svinčenih odpadkov, skupno 16.537 q z 91% svinca. Na ameriških pečeh se je predelalo 54.428 q svinčenega šliha, 20.364 q rude v kosih in 18.497 q praženca z 72,19% svinca. V visoki peči se ni obratovalo vsled pomanjkanja koksa.

V ameriških pečeh se je pridobilo 46.664 q svinca. Vrednost v to svrhu porabljenih topnin je znašala 7,573.946 K.

Za gorivo v Žerjavu se je porabilo 15.553 q ružavega premoga, 261 m³ drv in 105 q surovega olja v skupni vrednosti 1,019.848 K.

K topilnici v Litiji se je izdalo na pražilnike 971 q razne nepražene rude, 1147 q praž. rude, 696 q svinčenega kamena, 834 q zdroba od splavne peči, 40 q zdroba od visoke peči, 213 q poletine in 12 q revnih oksidov in kot primesi 510 q železnega kršča, 10 q pepela in 205 q apnenca.

V visoko peč se je oddalo 639 q praženega materiala, 2581 q svinčenega kamna, 575 q svinčenega blata, 154 q zdroba od splavne peči, 65 q glajenke, 13 q bogatih pen, 315 q revnih oksidov, 6 q posnetkov peči, 782 q povratne žlindre, 57 q posnetka (Sb), 153 q glena, 103 q starega svinca

in 82 q svinčenih ostankov ter kot primesi 108 q železne žlindre, 15 q apnenca in 410 q železnega kršča.

Iz visoke peči se je dobilo 85 q bogatega svinca, 1841 q surovega svinca, 412 q svinčenega kamna. Iz zadnjih dveh se je izdelalo po primesi 30 q cinka 1535 q mehkega svinca. Iz peči za oksidiranje se je pridobilo 186 q svinčenega glaja.

Vrednost topnin in vmesnih produktov je znašala 2,529.636 K.

Za gorivo se je porabilo v Litiji 640 q oglja, 11.066 q ružavega premoga in 766 q koksa v skupni vrednosti 854.728 K.

Od skupne produkcije svinca in loge iz prejšnjega leta se je oddalo 29.501 q (ali 36.32%) v tuzemstvu in 43.501 q (ali 43.40%) v inozemstvo; 8365 q (ali 10.27%) svinca je ostalo zalogi. Svinčenega glaja se je oddalo 416 q (ali 80.78%) v naši kraljevini in 99 q (ali 19.22%) je ostalo koncem leta v zalogi.

5. Cink.

Od 2 rudnikov za cink ni bil nobeden v obratu. Pač pa se je pridobilo v rudniku za svinec v Mežici, izkazanem pod 4. 1264 q (— 1516 q ali 54.82%) cinkove rude v vrednosti 88.480 K (— 6040 K ali 6.39%) po povprečni ceni 70 K (+ 36 K) za 1 q na proizvodnišči. Oddalo se ni nič, ampak je ostala vsa produkcija z ostankom iz lauskega leta vred, torej 2342 q na rudniku v zalogi.

V pod rudarsko oblastjo sloječi državni cinkarni v Spodnji Hudinji pri Celju se je izdelalo 3958 q surovega cinka v vrednosti 12,111.480 K in 240 q cinkovega prahu v vrednosti 480.000 K, skupaj 3198 q (— 10.908 q ali 72.20%) cinka v vrednosti 12 milijonov 591.480 K (— 8,390.620 K ali 39.99%). Povprečna vrednost znaša za surovi cink 3060 K (+ 1660 kron) in za cinkov prah 2000 K (+ 800 K) za 1 q.

Raztopilo se je 12.162 q pražene rude s 15.1% kalom v vrednosti 7 milijonov 545.286 K. Množina trebeža je znašala 261 q v vrednosti 140 tisoč 940 K. Skupna vrednost porabljenih topnin je znašala torej 7 milijonov 686.226 K.

Goriva se je porabilo za 5,305.002 kron, in sicer 118.346 q ružavega premoga, 7044 q koksa in 25.3 q surovega olja.

V topilnici je bilo zaposlenih 192 moških in 13 ženskih, skupaj torej 205 delavcev in 8 paznikov.

Ruda se je dobivala iz rudnika Rabelj v Italiji.

Od 3958 q natopljenega surovega cinka in zaloge od prejšnjega leta se je porabilo 8186 q za izdelavo rafiniranega cinka in pločevine, v tuzemstvo se je oddalo 5 q in v inozemstvo 1100 q, 677 q surovega cinka je ostalo v zalogi. Od cinkovega prahu se je oddalo 187 q v tuzemstvo in 1070 q v inozemstvo, 1 q se ga je porabilo za redukcijo pri obratu in 404 q ga je ostalo še v zalogi.

Rafiniranega cinka se je oddalo 396 q v tuzemstvo, 1 q se ga je porabilo za redukcijo pri obratu, 1 q ga je ostalo v zalogi.

V domači valjarni se je izdelalo z delavci, ki so navedeni v številu topilniških delavcev, 7364 q (— 2473 q) pločevine v vrednosti 28,719.600 kron (+ 11,013.600 K) po povprečni ceni 3900 K (+ 2100 K) za 1 q.

Od tega in zaloge iz prejšnjega leta se je oddalo 6965 q v tuzemstvo, 6 q se je pri obratu porabilo in 2816 q se je prodalo v inozemstvo; 444 q pločevine je ostalo koncem leta v zalogi.

6. Antimon.

Antimonska rudnika sta bila 2, namreč rudnik Trojane Rudarske združbe Trojane in Rudnika Lepa Njiva Friderika Hocke-ja. Oba sta bila izven obrata.

7. Žveplo.

Od 2 rudnikov za žvepleno rudo, namreč železne, Tovarne kemičnih izdelkov v Hrastniku in Zgornja Polskava Matije Stoll-a, je bil samo prvi v obratu.

V tem se je pridobilo z enim delavcem 566 q (— 34 q ali 5.67%) žveplene rude v vrednosti 22.640 K (+ 4640 K ali 1.69%), ki se je oddala vsa v tovarno za barve v Mozirju po povprečni ceni 40 K (+ 10 K) za 1 q.

8. Mangan.

Od 3 rudnikov za manganovec ni bil nobeden v obratu.

9. Grafit.

Edini rudnik za grafit, in sicer Brežnik pri Marbeku Ivana Schautzerja je bil izven obrata.

10. Aluminij.

Od 2 rudnikov za aluminijevo rudo ni bil nobeden v obratu.

11. Mineralne barve.

Antimonskemu rudniku Trojane Rudarske združbe Trojane pripadajoča tvornica je bila v upravnem letu izven obrata.

12. Rjavi premog.

Od 54 (+ 2) premogovnikov jih je bilo 35 (+ 7) v obratu. Ti so pridobili z 10.666 moškimi, 968 ženskami, 172 moškimi mladostniki in 65 ženskimi mladostniki delavci, skupaj 11.872 delavci in 357 pazniki 12 milijonov 940.241 q (+ 776.480 q ali 6,38 %) rjavega premoga v skupni vrednosti 587.034.477 K (+ 128 milijonov 791.105 K ali 28,10 %) po povprečni ceni 45 K 37 v (+ 7 K 70 v) za 1 q na pridobivališču.

Pri 2 premogovnikih, ki nista bila v obratu, je bilo dalje zaposlenih za pripravljajna oziroma vzdrževalna dela 6 moških delavcev.

Na enega izmed 11.872 delavcev produktivnih premogovnikov odpade od cele produkcije povprečno 1090 q rjavega premoga v vrednosti 49.447 kron.

Od skupne pridobitve je 1.422.838 q lignita in 11.517.403 q rjavega premoga.

Nad 50.000 q se je pridobilo v premogovnikih:

1. Trbovlje, Trboveljske premogokopne družbe 5.292.000 q;

2. Zagorje, Trboveljske premogokopne družbe 2.041.000 q;

3. Velenje, Kraljevine SHS 1 milijon 417.000 q;

4. Hrastnik, Trboveljske premogokopne družbe 1.230.200 q;

5. Kočevje, Trboveljske premogokopne družbe 710.000 q;

6. Ojstro, Trboveljske premogokopne družbe 687.100 q;

7. Šentjanž, Andr. Jakila 617.011 centov;

8. Zabukovca, Kraljevine SHS 240.187 q;

9. Leše, grofov Henckel-Donnersmark 168.342 q;

10. Brezovica, Ugljenokopnega dioničkega društva Mirna 144.910 q;

Ostali manjši premogovniki 338 tisoč 391 q;

Od toletne produkcije in ostanka iz lanskega leta, se je oddalo v tuzemstvu, in sicer v Slovenijo 4 milijone 204.339 q; na Hrvaško 1.079.907 q, v Srbijo 9041 q, v Vojvodino 72 tisoč 357 q; skupaj 5.366.242 q, ali 41,31 % skupne produkcije; v inozemstvo, in sicer:

v Nemško Avstrijo 75.359 q, v Italijo 20.734 q, v Ogersko 11.819 q; skupaj 107.912 q ali 0,83 % skupne produkcije.

7.311.410 q ali 59,27 % se je oddalo železnicam v Jugoslaviji, deloma se je porabilo pri lastnih obratih in industrijah in za deputate lastnih uradnikov in delavcev. 206.439 q ali 1,59 % je ostalo koncem leta na premogovnikih v zalogi.

13. Črni premog.

Edini premogovnik na Orlah pri Ljubljani je bil izven obrata.

B. Razmere in uspehi skupne rudarske produkcije.

Skupna vrednost rudniške produkcije je znašala 627.134.172 K (+ 159.343.625 K ali 34,06 %), vrednost produkcije topilnic pa 66.585.282 K (+ 8.036.335 K ali 13,72 %).

Če se odtegne od skupne vrednosti produkcije vrednost rud in drugih v topilnicah predelanih topnin v znesku 19.980.958 K, ostane čista vrednost rudniške in plavžarske produkcije v znesku 673.738.496 K (+ 191.185.956 K ali 39,72 %).

Materijala se je pri vseh rudnikih porabilo:

82.884 m³ in 1.363.155 komadov jamskega, gradbenega in drugega rudniškega lesa v skupni vrednosti 51.019.717 K; 2.280.661 kg železnega in jeklenega materiala v vrednosti 39.372.304 K; drugega gradbenega materiala, kakor: opeke, apna, ce-

menta, peska, gramoza, strešne lepke, glinastih in cementnih cevi i. p. v skupni vrednosti 26.624.114 K; 73.224 kg dinamita I, 12 kg dinamita II, 51.391 kg dinamoma, 86.046 kg astralita, 41.117 kg reksita, 13.821 kg kamniktita, 9010 kg panonita, 5280 kg šedita, 3731 kg smodnika, 1062 kg nitrodinamona in 17.733 l tekočega zraka, torej skupaj 284.696 kg in 17 tisoč 733 litrov razstreliv v vrednosti 19.886.847 K; 809.878 komadov kapic 360.967 komadov žarnikov, 164.744 komadov vrvic v svitkih, torej skupaj 1.335.589 komadov vžigal v vrednosti 3.447.219 K in slednjič 1.046.592 q in 1130 m³ pri rudniških obratih porabljenega kuriva v vrednosti 53.628.200 K. Skupna vrednost vsega pri rudniških porabljenega materiala je znašala 209.661.880 K.

V topilnicah se je porabilo 144 tisoč 964 q rjavega premoga, 130 q oglja in 361 m³ drv v skupni vrednosti 7.179.578 K.

Ureditev prometa z devizami in valutami.

Ministrstvo financ je izdalo dne 23. septembra 1921 na podstavi izprememb in dopolnitev čl. 22 uredbe o valutah in devizah z dne 27. junija 1921 poseben **Pravilnik o reguliranju prometa z devizami in valutami**, ki je bil razglašen v Uradnem listu, pokrajinske uprave za Slovenijo z dne 1. oktobra 1921 št. 120 pod uredbo 304. Dodatno k temu pravilniku izdalo je finančno ministrstvo še posebno uredbo z dne 25. februarja 1922, ki je razglašena pod št. 52 v »Uradnem listu pokrajinske uprave za Slovenijo« z dne 8. marca 1922 št. 21.

V glavnem določa ta uredba in njen dodatek, da se ne sme izvažati zlat in srebrn denar iz naše države. Istotako je prepovedan izvoz dinarjev in vseh valut brez razlike. Izjemoma je dovoljen izvoz dinarjev in valut na podlagi posebnega dovoljenja odbora za reguliranje prometa z devizami in valutami pri Narodni banki in njenih podružnicah. Potnikom je dovoljen izvoz do višine 3000 francoskih frankov.

Za večje potrebe se more zaprositi za dovoljenje do 10.000 francoskih frankov pri zgoraj označenem odboru, za višje svote pa pri ministrstvu financ.

A. Uvoz.

Uvoz deviz je dovoljen v neomejenih količinah, vendar se morajo iste prodati samo Narodni banki ozir. napravam, ki so za trgovino z devizami in valutami pooblašene.

Za plačila v inozemstvu je potrebno »Odobrenje za kupovinu deviza«, ki ga izdaje za Slovenijo »Odbor pri Narodni Banci kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca za promet sa devizama i valutama« v Ljubljani, za Hrvatsko in Slavonijo pa v Zagrebu. V svrhu dobave odobrenja je potrebna prošnja, v kateri mora uvoznik blaga iz inozemstva navesti dokaz nakupa ozir. sklenjene kupčije, kakor tudi izrecno obvezo, da se za to devizo ne bo kupovalo drugo blago, kakor to, za katero je dovoljenje izdano. Obenem se mora prosilec obvezati, da bo v gotovem roku uvozil nakupljeno blago, za slučaj pa, da bi istega v označenem roku ali pa sploh ne uvozil, mora plačati 25% nakupljene devize kot globo. Nakup devize izvršujejo v Sloveniji v to pooblašene banke. Razen zgoraj označenega dokaza o nakupu blaga mora prošnik predložiti tudi potrdilo o plačanih davkih za minulo polletje. Registrirane tvrdke (zadruga) morajo priložiti prošnji tudi sklep o registraciji.

V naslednjem podajamo vzorec akte prošnje:

Odboru

za promet sa devizama i valutama pri Narodnoj Banci kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca

v

Ljubljani.

Podpisani N. N.
vprosi v smislu člena 11 in 24 Pravilnika o reguliranju prometa z devizami in valutami za nakup devize v znesku
(navesti je znesek v valuti dotične države), katere rabim za plačanje kupljene robe
od tvrdke in
njen uvoz glasom računa (faktur itd.)
ter potrdila o izvoru.

Zavezujem se, da bodem v smislu čl. 11 uvozil zgoraj navedeno blago v kraljevino SHS najpozneje tekom mesecev ter položim za slučaj neizpolnitve te obveze 25% kupljene devize na ime kazni.

Ravnotako se tudi obvežem v smislu čl. 24 Pravilnika, da bodem po uvozu robe predložil dokumente (deklaracije, fakture, vozne liste itd.), s katerimi bodem dokazal potrebo kupljene devize.

Prilagam prepis fakture, spričevalo o izvozu, potrdilo o plačnem davku za minulo polletje (pri zadrugah ozir. tvrdkah, ki so registrirane, tudi dotični registracijski sklep).

(Datum in podpis.)

(Prošnjo je kolekovati s kolekom po Din 2— ter ji pridjati tudi kolek po Din 5— za odobrenje za kupovinu deviza. Priloge je kolekovati s 50 para.

Odbor pri Narodni banki oceni vsak primer posebej ter izda dotično dovoljenje za nakup devize v dveh zvodih. Ta dva izvoda se morata predložiti carinarici, katera potrdi na istih uvoz ter vroči original uvozniku, prepis pa dotičnemu odboru Narodne banke, ki je dovoljenje izdal.

Pripomniti je, da se mora predložiti za slučaj, da je pogojeno plačilo blaga naprej, tozadevni sklep potrjen od dotične zbornice ali pa konzulata, kjer se nahaja prodajalec. Na podlagi tega izda odbor dovoljenje za takojšnji nakup devize, sicer pa se glasi dovoljenje za nakup za tedaj, ko nastopi pogojeni plačilni rok.

B. Izvoz.

Vsi domači proizvodi in produkti se smejo, kolikor to ni in v bodoče ne bo prepovedano, izvažati v inozemstvo in prodajati tam za naš denar ali za kako drugo valuto. Od tega so izvzeti predmeti in proizvodi, za katere se mora zavarovati valuta, v inozemstvu ali v državi po Narodni banki in njenih podružnicah ter zavodih, ki so pooblašeni za trgovino z valutami in devizami.

Valuta se mora zavarovati za sledeče proizvode in produkte:

za vse vrste žita in moke,

za žive živali, kakor tudi meso in mast,

za sirove in predelane kože,
za vse mesne izdelke,
za les v obče,
za predelano in posušeno sadje
za jajca in (izvzemši čežane).

Vsi ti produkti in proizvodi se smejo izvažati le na podlagi potrdila Narodne banke in njenih podružnic, oziroma zavodov, ki so pooblašeni za trgovino z valutami in devizami. Na teh potrdilih mora biti razvidno, da se je valuta zavarovala bodisi v tujem denarju bodisi v nakupljenih dinarjih za tujo valuto in devize v državi ali v inozemstvu.

V inozemstvu se smejo kupovati dinarji samo po korespondentih Narodne banke ali drugih v to pooblaščenih zavodih. Potrdila se izdajajo izvoznikom, od katerih se dobi njih zaveza z izrečno izjavo, da prevzame dotičnik za njeno izpolnitev vsako moralno in kazensko odgovornost. V tej zavezi se mora označiti rok, do katerega je zavezo izpolniti. Ta rok ne sme presegati 3 mesecev od dne, ko se je blago izvozilo.

Ako je izvoznik ob enem uvoznik, se oprosti za dve tretjini zneska, ako dokaže v roku, ki je določen za uvoz deviz, s potrdilom carinarnice, da je uvozil toliko blaga, za kolikor je bila valuta zavarovana.

Banke in zavodi, ki zavarujejo valuto, so odgovorni za izdane potrdila samo v toliko, kolikor se tičejo njih dolžnosti, da dobe, preden izdajo potrdilo, od dotičnih oseb zaveze, kakor so zgoraj omenjene, kakor tudi glede identitete oseb, za katere so izdale potrdilo.

V Sloveniji imajo pravico izdajati taka potrdila, ki se imenujejo »uverjenja«, večidel vse banke in njih podružnice. Te so pa obvezane polagati o tem poročilo Narodni banki, katera ima pravico za državo odkupiti eno tretjino zavarovane svote.

Posebna določila navaja člen 20. uvodoma označenega pravilnika, po katerem banke in drugi pooblašeni zavodi nimajo pravice dajati posojil in otvarjati kreditov na podstavi tujih valut in deviz. Konečno je prepove-

dano tem zavodom kopičenje valut in deviz zaradi špekulacije in v obče vse, kar bi podkopavalo vrednost našega denarja ali pa povzročalo zmedo pravega kurza na naših tržiščih.

O kulturi na selu

Iz predavanja g. Janka Lešničarja na III. jugoslovanskem zadrugnem kongresu v Ljubljani.

Splošno je znana istina, da so odvisne vse spremembe v pravnem in kulturnem naziranju ter življenju narodov od sprememb v njihovem gospodarstvu. Te stare istine se zaveda tudi zadrugništvo od angleških ročdel-skih pionirjev pa vse do današnjih časov. Zato je tudi dviganje kulture na selu, ali po naše, dviganje kulture med našim kmečkim prebivalstvom ozko spojeno z razvojem in napredkom našega zadrugništva.

Bilo bi tudi za slovensko zadrugništvo izvanredno častno poglavje, ako bi se bavili z njegovim delom za dviganje kulture našega kmečkega ljudstva minulega desetletja. Ako pomislimo, da so naše posojilnice poleg tega, da so sistematično gospodarsko osamosvojevale našega kmetovalca in mu omogočale gospodarski razvoj, še podpirale in finansirale skoro vsa naša kulturna podjetja in društva, ki so delala na izobrazbo kmečkega ljudstva bodisi potom tiska, bodisi potom gledaliških predstav, predavanj, petja, te-lovadbe i. t. d., vidimo, da je naše zadrugništvo v tej smeri izpolnilo častno svojo nalogo. Žal mi je, da še nima slovensko zadrugništvo v tem pravcu izdelane statistike; bila bi ta statistika zanimiva in podučna. Pokazala bi nad vse jasno, da skoraj vsa naša narodna kultura izvira iz dela in pripomoči slovenskega zadrugništva.

Mnogo tega izobraževalnega dela se je pa pod pritiskom razmer moralo opraviti v smeri naše tedanje obrambne narodne politike. Danes, ko so se nam izpolnili najdrznejši ideali glede osvoboditve našega naroda in je potreba obrambne čisto nacionalno-politične izobraževalne smeri v našem narodu odpadla, se nam kažejo nove naloge glede povzdige kulture na naši vasi.

Z nekaterimi od teh nalog se hočem tudi jaz kot zadnji referent o »kulturi na selu« nekoliko baviti.

Predvsem bomo morali začeti intenzivnejše z zadrugno naobrazbo kot tako. Že l. 1879 je rekel prof. Stuart angleškim konzumnim zadrugarjem: »Ako je bilo v narodu kedaj kako demokratsko gibanje, potem je to Vaše. Vsled tega pa ne sme biti zadrugništvo odvisno od pravilnega pojmovanja malega števila vodij in poslovodij, temveč od razumevanja ljudskih množic. Treba najprej vaše člane o principih zadrugništva naobraziti. Vzgoja je za vsakogar koristna, za zadrugništvo je živa potreba«.

Je to, kakor se vidi, že staro spoznanje. Ne samo na Angleškem, kjer tamošnje naravnost ogromno konzumno zadrugništvo dela že leta in leta v tem pravcu ter je po priznanju najnaprednejših Dancev in Nemcev v tej stroki prvo na svetu, tudi v Sloveniji smo to spoznali, vendar pa nikakor v dovoljni meri izvajali. Naše strokovno zadrugno časopisje — v celem eksistira samo trije listi — je daleč zaostalo. Imamo premalo delavcev, razmere so pri nas skoro baš take, kakor jih opisuje gosp. Vukmir v svojem »Predavanju o zadrugarstvu«: Mi svi smo ili puzavci u prahu neznanja i zaostalosti ili veliki ljudi. Svaki od nas pun je ideja. Srednji čovjek medju nama ima toliko lepih i velikih ideja, da bi najkulturnija država na svijetu mogla biti ponosna, kad bi se samo jedan dio tih ideja ondje — realizirao. Gradimo kuću, ali malo nas ima, koji bisino bili sposobni i voljni, da obavljamo posao zidara i radnika. Mi smo svi arhitekti, pa i to samo u teoriji.

Da pa čimbolje nevsahljivi vir višje naobrazbe, ki leži v zadrugstvu, izkoristimo, treba nam zadrugnih delavcev, treba bode, da bomo znova začeli s sistematičnim delom, da si vzgojimo navdušenih glasnikov naših idej. Začetki se kažejo povsod: pri Glavnem zadrugnem savezu samem, pri raznih zvezah na Hrvatskem in Slavoniji, zgani-la se je deloma tudi Dalmacija. V Sloveniji je začela Z. Z. v Ljubljani zopet z zadrugno šolo in s podučevanjem zadrugništva v učiteljišču, bogo-

slovju in cecilijanski glasbeni šoli Sistema pa nam v celi stvari manjka. A priti moramo do njega, prvič radi ogromne socialne, lahko pač rečemo državotvorne sile naše zadrugarske ideje, ki nas edina more obvarovati pred socialnimi boji z njihovimi nedoglednimi posledicami, drugič pa tudi radi tega, ker je vse naše kmečko in pač tudi delavsko življenje v najožji zvezi z zadrugstvom in njegovimi gospodarskimi funkcijami. Z eno besedo: poduk o zadrugnih principih in o njihovem praktičnem izvajanju v zadrugah mora postati bistveni del naše narodne vzgoje v šoli in izven nje.

Dovolil bi si v ti smeri staviti v diskusijo resolucijo, ki bi jo naj sprejel današnji zadrugni kongres in ki bi se naj glasila morda sledeče:

»Naprosajo se prizadeta ministertva, da upeljejo obvezni pouk o zadrugstvu v vseh nižjih in srednjih šolah, dalje v meščanskih, trgovskih in obrtnih šolah ter v učiteljiščih. Na vseničeliščih in drugih visokih šolah se naj upeljejo stolice o zadrugstvu. S pripravi za upeljavo tega poduka je nemudoma pričeti.

Po predstoječi preureditvi poljoprivredne službe se naj polaga osobito važnost na to, da kmetijski potovalni učitelji vseh strok seznanjajo kmetovalce sistematično z zadrugstvom, njegovimi principi in kolikor možno, tudi s tehnično ureditvijo.

Država naj podpira osobito poučne tečaje in predavanja, ki jih v to svrhu prirejajo zadrugne organizacije, v prvi vrsti G. Z. S. in njegove članice, pa tudi posamezne zadrugne. Za sistematično ureditev tega zasebnega zadrugnega pouka naj se osnuje pri G. Z. S. poseben odsek.

Podpira naj se nadalje izdajanje knjig, brošur, časopisov in sploh propagandistične literature za zadrugništvo.

Toliko o zadrugni vzgoji in naobrazbi, ki jo smatram za enega bistvenih predpogojev kulture v našem selu. Dotaknil bi se rad v naslednjem še nekaterih zadrugnih oblik, ki so po

svojih praktičnih posledicah v posebni zvezi s povzdigo kulture našega kmečkenga prebivalstva.

Mislím tukaj predvsem na preskrbo našega kmetijstva z električnim tokom. O tem vprašanju se je specijelno pri nas v Sloveniji že precej razpravljalo in tudi delalo. Hvalevredno se je trudil bivši deželni odbor kranjski za njegovo rešitev na Gorenjskem; posledica tega ni bila le deželna hidrocentrala, temveč še tudi cela vrsta privatnih električnih naprav. V tem okolišu dela šest zadružnih elektrarn. Tudi na Štajerskem se je začelo delo v tem pravcu; tudi tukaj že dela poleg več komunalnih in privatnih šest zadružnih elektrarn. Živahnješe bo stvar napredovala z izgradnjem prevoda električnega toka iz Fale preko Slovenske Bistrice, Konjic in Celja v Trbovlje. Vodstvo tega projekta ima Zadružna Zveza v Celju, ki bode napela tudi vse sile, da se pritegne k temu prevodu čim več kmetijske okolice. Kajti nespornih prednosti napeljave električnega toka v kmečke hiše in stavbe ne bode nikdo zanikal. Poleg udobnosti in higijene pride predvsem v poštev gospodarski dobiček. Pri tem se seveda ne smemo obzirati na sedanje razmere, ko je tok tuintam drag, dasi še vedno ekonomičen, temveč na bodočnost. Razumljivo je seveda, da se uporaba električne sile na deželi ne da doseči v tako odlični meri kakor v mestih in industrijskih centrih. Glavna ovira je raztresenost objektov in neenakost v obratnem času in načinu. Tam pa, kjer se da preskrbeti naše vasi z elektriko obenem s preskrbo mest, trgov ali industrijskih podjetij ali tam, kjer je na razpolago dovolj vodnih sil, je pa delati z vsemi silami na elektrifikacijo. Naši sosede so se tega problema poprijeli z veliko odločnostjo. Nemčija šteje danes na stotine zadružnih elektrarn, enako Čehoslovaška. Pri Ustredni jednoti v Pragi obstoja poseben »odbor združeni elektrarnenskyh a strojnych«, ki dela po deželi silno propagando. Pri tem pa ni ostal osamljen, kakor smo to navadno mi jugoslovanski zadrugarji, temveč je najela Čehoslovaška republika posebno notranje investicijsko posojilo za elektrifikacijo dežele. Država

se tam ne boji dolgov za produktivne svrhe, ker se dobro zaveda, da je to več ko sijajno naložen kapital. Dovolil bi si iz teh razlogov staviti sledečo resolucijo:

»Pospeševati je preskrba dežele z električno silo zadružnim potom. Država naj podpira to akcijo z vsemi razpoložljivimi sredstvi«.

Nič manj globoko ne vplivajo na kulturo sela na gospodarsko tehniko, na red in snago v vsaki kmečki hiši mlekarske zadruga. Kar se tiče Slovenije, je bilo pred vojno mlekarsko zadružništvo na Kranjskem dosti jako; delovalo je tam, kolikor posnamem iz letnih poročil ljubljanskih zvez, 31 mlekarskih zadrug, dočim smo jih imeli na Štajerskem komaj šest. Prednosti mlekarskih zadrug osobito za našo pokrajino, ki živi v glavnem od živinoreje, so silno velike. Da jih naštejemo le nekaj: 1. prihrani se čas in delo, 2. se kar najbolj izrabí surovina, to je mleko, 3. se doseže boljša kvaliteta mleka in njegovih izdelkov, 4. se poenostavi in zboljša prodaja in 5. se pospešuje živinoreja in to ne le v tem smislu, da se število živine pomnoži, temveč da se zboljšuje tudi kvaliteta živine. Osobito na slednjo vplivajo mlekarske zadruga direktno s svojimi določili glede krmljenja in snaženja živine, glede snaženja hlevov in s tem, da plačujejo mleko po odstotku toščobe. Priznam, da je mnogo naših mlekarskih zadrug zanemarjalo baš vzgojno stran svojega delovanja. Prirejalo se je premalo strokovnih predavanj, kontroliralo se je premalo živino in hleve. Manjkalo je pri mlekarah tehnično dovolj nabrazenega osobja. Vojna nam je seveda pokvarila veliko, a nujna potreba je, da baš tu začnemo znova z delom. Priporočal bi, da se sprejme sledeča resolucija:

1. G. Z. S. kakor vse zveze naj skrbe sistematično za odgojo personala za zadružne mlekarne. Naj se pošlje vsako leto v inozemstvo, na Češko, Nemško ali Dansko gotovo število kmečkih mladeničev, da se vzgoje za zadružne mlekarje. Ako ena ali druga zveza teh stroškov ne zmore, naj jo podpira država.

2. Živinorejski nadzorniki in inštruktorji, pa tudi od države nastavljeni živinozdravniki naj dobe izrečen nalog, posvečati zadružnim mlekararn posebno pozornost in jim iti z nasvetom in delom na roko.

Prednosti zadrug za uporabo mlatilnih strojev.

Z uporabo velikih novodobnih mlatilnih strojev se more namlatiti dnevno 20—45 ton žita in še več in je za postrežbo teh strojev potrebnih le 16 delavcev, dočim namlatijo mlatilnice starejšega tipa brez raznih pomožnih naprav dnevno in z 20—40 ljudmi le 10—15 ton, takozvani geplni ter male mlatilnice na elektromotor pa le 2½—3 tone na dan in je potrebnih zraven 6—8 ljudi. Mlatič namlati s cepmi na dan povprečno 0'1 tone, k čemer je vračunati tudi še delo s čiščenjem zrna in spravljanjem slame. Potemtakem je dnevni delavni uspeh enega delavca sledeči: mlatič s cepmi namlati dnevno 0'1 tone žita, pri postrežbi geplna se namlati na enega delavca 0'4 tone, pri postrežbi srednjevelikega mlatilnega stroja 0'6 do 1 tone, pri postrežbi novomodne velemlatilnice pa 2 toni žita na enega delavca. To se pravi, da je en delavec pri postrežbi geplna dosegel toliko kakor 4 mlatiči, pri postrežbi srednjevelikega mlatilnega stroja toliko kakor 6—10 mlatičev, pri postrežbi velemlatilnice pa toliko kakor 20 mlatičev. Pri tem je treba upoštevati, da ostane pri mlatvi s cepmi 5—12%, pri mlatvi z geplnom 3%, pri mlatvi s stroji, katere goni elektromotor ali lokomobila, največ 0'5% žita v slami itd. Teh velikih prednosti, ki obstojijo tedaj v prvi vrsti v prihrani delavnih moči in v popolnejšem izmlatenju, lahko manjši in srednji kmetje postanejo deležni, ako si ustanovijo zadruga za uporabo mlatilnih strojev. Te zadruga zamorejo današnje težavne razmere olajšati in omogočiti razventega takojšnjo mlatvo neposredno po žetvi, s čemer se otme marsikateri kg žita, ki bi sicer padla v žrelo mišim in podganam.

Povišanje železniških tarifov.

Iz poročil o lanskem jugoslovanskem združenem kongresu se spominjajo naši zadrugarji, da smo se pritoževali nad previsokimi železniškimi tarifi, osobito za tovarno blago. Sedaj nam preti novo povišanje, o katerem piše med drugim zelo umestno ljubljanski »Trgovski list« :

»V »Službenih Novinah« je izšel pred kratkim kratek oglas iz železniškega ministrstva, ki nam lakonično naznanja, da se bodo železniške tarife, in sicer za prevoz potnikov, prtljage, blaga in živine s 1. julijem 1922 povišale za 50 odstotkov. Naznanilo je popolnoma brez komentarja, vrženo na papir s površnostjo, s katero se take važne stvari pri nas rešujejo.

Zadnje linearno povišanje se je bilo pri nas izvedlo leta 1920. Povišanje tarif za 15 odstotkov z letošnjim novim letom, je bilo le posledica vpeljave davka na vozne listke po celi državi. O sedanjem povišanju se je že dolgo časa govorilo in se je že od lanske jeseni opetovano povdarjalo nujnost zvišanja tarif. Ako se je stvar dosedaj zavlekla, se je to zgodilo na veliko škodo železniških financ, ker je od leta 1920 naša valuta tako padla, da je bilo upravi nemogoče shajati z dohodki, ker je navezana večina obratnih sredstev, olj, mazilnih masti, deloma tudi premog, katerega cena se je tudi v tuzemstvu medtem izredno podražila, dalje železnih izdelkov in drugih tehničnih potrebščin katere moramo nakupovati v inozemstvu.

Cene vsem prevažanim predmetom so se v tem času najmanj podvojile in tudi cirkulacija denarja je od tedaj podvojena. Vse okolišne države so med tem časom tudi povišale železniške tarife, Avstrija, Češkoslovaška in v zadnjem času tudi Madžarska. Povišale so se medtem pristojbine za vse druge vrste prometa, in sicer celo v znatno večji meri kot sedaj pri železnici, namreč poštnopisemske, poštnopaketne, brzovjavne in telefonske pristojbine. Radi tega je povišanje železniških tarif utemeljeno in opravičeno. Tudi je res to, kar je ravnatelj Klodić

v enem svojih člankov trdil, da pomeni to povišanje napram horendnim današnjim cenam blaga prav neznaten odstotek, ki se ne sme zlorabljati v to, da bi se cene blagu navijalo. Prav. Nič bi ne imeli proti temu povišanju, da se je izpeljalo v drugi obliki in da se je obenem izvršilo nekoliko važnih reform v drugem oziru.

Na mislih imamo predvsem to, da enotno linearno povišanje ni socialno pravično, niti ni gospodarsko utemeljeno. Zdi se nam, da bi bilo tu treba pač razlikovati povišanje po posameznih razredih in da bi se bilo moralo po izkustvih frekvence zadnjih dveh let določiti ključ za povišanje po posameznih razredih, kakor so napravile druge države in kakor se je tudi pri nas prvotno obetalo. Časa je bilo dovolj, da bi se bilo to lahko izvedlo.

Dalje bi bilo pri blagovni tarifi jemati ozir na to, da se mora mnogo surovin in nizkovrednega materiala prevažati na velike razdalje in da se bo pri takem blagu cena vsled velike tovarnine znatno podražila. Te predmete, katerih itak ni veliko, bi se bilo moralo vsekakor diferencialno obravnavati in ne jih vreči z enotnim 50 odstotnim povišanjem v en koš z visokovrednim blagom.

S sedanjim povišanjem tarif še nismo dosegli zlate paritete, medtem ko so se cene materiala povišale nad predvojno zlato pariteto. Vsled tega je še vedno nemogoče izvršiti obnovna dela v večjem obsegu iz navadnih dohodkov.

Osební promet se je sedaj po vojni napram predvojnemu razmerju mnogo povečal, tovarni pa je nazadoval. Zato želimo, da posveti prometno ministrstvo v revanšo za povišanje tarif **tovornemu prometu več pažnje**, ker leži v njem cel gospodarski problem Jugoslavije. Nam ne koristi nič dobra žetev, dobra letina, bogati gozdovi in naravni zakladi, ako jih ne moremo spraviti na svetovni trg in jih vnovčiti, ako nam zginejo ali pa jih pripeljemo v skvarjenem stanju na zunanju tržišča ter imamo ž njimi le zgubo in škodo. Tu bi bilo treba, da se gospodje v državni

železniški upravi vsedejo malo skupaj z zastopniki gospodarskih krogov, da slišijo kaj novega. Pred dvema leti je bil imenovan tarifni odbor pri ministrstvu saobračaja, ki pa do danes ni imel niti ene seje. Sedaj bo ministrstvo imenovalo nov odbor, ker je staremu že potekla medtem funkcijska doba in želeli bi bilo, da bi bil delavnejši ko prejšnji.

K temu bi pripomnili, da bode zvišanje železniških tarifov predvsem in najhuje zadelo aprovizacijo v Sloveniji. Že sedaj se podraži žito, ki ga vozimo v Slovenijo iz Bačke in Banata, vsled visoke tovarnine za približno K 1.—, pri dovozi iz Srbije pa še za višji znesek. V bodoče bode to znašalo K 1.50 in še več. Zato bi bila naša zahteva pred vsem, da se določijo za prevoz žita in živil nižji tarifi.

Gospodarsko življenje istrskih Hrvatov.

Na drugem mestu priobčujemo dva članka o združenem delu naših rojakov na Goriškem in v Trstu. Morda ne bode odveč, ako tudi nekaj povemo o gospodarskem življenju naših bratov Hrvatov v Istri, kjer je imela naša celiska Zveza tudi svoje zveste članice (Volosko, Berseč, Veprimac itd.). O tem predmetu piše g. Ivan Bertoša v »Hrvatskem zadrugarju« :

Po rapalski pogodbi l. 1920 je pripadla Istra kraljevini Italiji. S tem smo izgubili del naših najzvestejših bratov.

Da lahko predočimo sedanje gospodarsko stanje teh naših bratov, smatramo za potrebno, da govorimo nekoliko o gospodarskih razmerah v Istri, dokler je ta spadala v okvir bivše monarhije.

Istra je bila vedno pasivna pokrajina, t. j., ona ni pridelala toliko hrane, da bi prehranila svoje prebivalstvo. Edini pridelek, katerega je lahko izvažala, je bilo vino. V največ slučajih je bilo vino edini dohodek istrskega kmeta. Pred vojno je lahko prodajal svoje vino, ker ga je sosedna Slovenija več konsumirala kakor sama pridelala. Istrski kmet se še danes spominja, kako so prihajali »Kranj-

ci» in kupovali njegovo vino. Trgovci v Sloveniji so radi kupovali vino v Istri ker je bilo tako močno, da mu je bil edini konkurent dalmatinsko vino. Pred kakimi 20 leti je začela v Istri propadati domača trta, posebno v srednji in zapadni Istri. Tamkajšni seljak, dasi je konzervativen, se je dal vseeno prepovoriti, da je obnovil svoje vinograde na ameriški podlagi. Samo v južni Istri je še uspevala domača trta do nekako pred vojno. Temu delu prebivalstva se je godilo najslabše, ker je bil l. 1915 evakuiran, moral je zapustiti dom, propadli so mu vinogradi, domača trta in obnovljena na ameriški podlagi.

Sicer se je istrski seljak tudi žito sadi krompir, fižol in drugo, toda v tako majhni množini, da od tega redko kečaj proda kakšno malenkost. Zadovoljen je že, če mu zadostuje za prehrano družine.

Z živinorejo se bavijo seljaki največ v srednji Istri, posebno z govedorejo in sadjerejo, med tem ko se je severna Istra, tako zv. »Čičarija« bavila samo z ovčerejo. Ta severni del Istre je kamenit in hribovit, pa se lahko edino le ovca okoristi z ono betvico trave, kar je zraste med kamenjem. Pozimi zapade visok sneg, pa so pastirji gonili svoje črede v spodnjo Istro proti Pulju in Poreču. Tam so ostali celo zimo, a na spomlad so se zopet vrnili na svoje hribe. »Čič« iz severne Istre se bavi z oglaštvom. Oglašje prodaja v Trstu, Reko in v druga istrska mesta. V nekaterih krajih Istre uspeva oljka in seljak računa tudi s to gospodarsko panogo.

Pred kakšnimi 40 leti so se razširile po Istri denarne zadruge, imenovane »posojilnice«, katere so rešile mnogotere istrske seljake propasti. Da prehrani sebe in rodbino si je moral seljak v slabih letinah izposoditi denar pri oderuhih in špekulantih, katerim je moral plačati 15 do 20% obresti. Po osnovanju posojilnic je dobil seljak posojilo po veliko nižjih obrestih, posojilnica ga ni nikdar iztirala iz njegovega doma, če ni mogel takoj plačati, kakor so to delali italijanski oderuhi v namenu, da tam naselijo Italijana.

Sedaj hočem pa na kratko predočiti razliko v gospodarstvu istrskega seljaka, katera je nastala z novim pol-

tičnim položajem. Vina, glavnega proizvoda, ne more sedaj prodati. Njegovemu vinu konkurira celo doma italijansko vino, katero je mnogo boljše in cenejše ker prideluje Italija vsled ugodnega klimatičnega položaja cenejše. Vsa skladišča v Trstu so polna italijanskega vina. Ni več »Kranjca«, da bi kupoval njegovo vino, ker je nastala nova meja, katera je odrezala Istro od njenega zaledja. Razven tega je valutna razlika toliko, da trgovec iz Slovenije ne more kupovati vina v Istri. Ako bi bil tečaj našega denarja tak, da lahko plača vino v liran, raje vzame vino, ki pride iz Italije v Trst ker je to vino mnogo boljše od istrskega in cena ni nič višja.

Blago se sedaj prodaja v Istri nekaj lažje, ko prej, toda cena mu je zato nizka ker trgovec dobi za manj denarja boljše blago v naši državi. Temu je glavni vzrok nenaravna razlika v valuti, ki obstoja med dinarjem in liro.

Istrski seljak prepusti svoje posestvo najstarejšemu sinu, ostali dobijo samo dedščino, pa morajo v svet, da se preživijo. Pred vojno so hodili običajno v Pulj ali v Trst, ker je tam našel vsakdo zaslužek, ako je le hotel delati. Toda Pulj propada sedaj naglo, ker je izgubil svojo važnost, tako, da se morajo celo italijanski delavci iz njega izseliti, ter jih dostikrat vidimo celo v Zagrebu. V Trstu, kateri ravnatoko igra večjo manjšo vlogo v trgovskem poslovanju je prišlo toliko delavcev iz Italije, da ni niti misliti na to, da bi našel naš človek tam kak zaslužek.

Kaj pa italijanska vlada? Da lažje doseže svoj cilj, t. j., da poitalijani Hrvate v Istri, se je odločila, da jo najprvo gospodarsko uniči. Zato jim nalaga tako velike davke, da jih bo za par let popolnoma uničila. To leto je bila v srednji Istri huda toča. Ko je ljudstvo prosilo da se mu naj davek zniža, se mu je reklo, da v Italiji tega ni. Da onemogoči poslovanje gori omenjenih posojilnic, ni dovolila, da se zamenja istrskemu seljaku v lire tudi denar, ki se nahaja v Ljubljani. S tem je utrpel narod veliko škodo in mnogo posojilnic bode moralo zato ustaviti svoje delovanje.

Gospodarski položaj istrskega seljaka je tak, da se ne more nadejati dr-

gega, da pride njegova zemlja v latifundije, katere so še vedno v Italiji. Za tem stremi italijanska vlada. V Istri plača srednji seljak do 1500 lir letnega davka. Toda pravijo, da še vedno ni uveden italijanski zakon, po katerem mora seljak plačati davek na ves inventar, kar ga ima. Tako n. pr.: na vozove, sekire, metle itd. Več je oken na hiši, več se plača davka, ako imajo okna zaklopnice, je davek precej večji. Razven tega plača seljak davek na vso živino, kar je ima na perutnino itd. Na ta način bi prišla ljudska posest v roke državi. Da pa država lažje in boljše izkorišča, ustvarja veleposestva, ki bi obsegala mnogo vast. V Italiji so lastniki takih posestev večinoma le grofje. Seljak je na takšem posestvu gospodarsko zaslužnjen. Njegova lastnina je samo to, kar mu pusti grof za živč. Na ta način bo lahko država hrvatskega seljaka v Istri zaslužnija. Nacionalno ga streti je pa njen glavni cilj.

Zadružna Zveza v Trstu.

Na drugem mestu omenjamo delovanje Zadružne Zveze v Gorici, tu pa poročamo o delovanju na novo osnovane Zadružne Zveze v Trstu, h kateri spadajo skoraj vse naše bivše članice iz Goriške, Trsta, Istre in Notranjske. O delu te zveze, ki se je razvila v nenavadno močen zavod, naj govori njeno lastno letno poročilo:

»Zveza je bila ustanovljena leta 1921 in vpisana v zadružni register pri kr. trgovsko-pomorskem sodišču v Trstu dne 16. marca 1921 s sklepom Firm 403/21 Cons VII/16. Revizijska pravica je bila priznana z odlokom kr. Generalnega Civilnega Komisarijata v Trstu dne 7. oktobra 1921 št. 5045/2386. Z denarnim poslovanjem je pričela dne 1. junija 1921 ter je izkazala v tem letu L 9.465.490/48 skupnega denarnega prometa.

Do 31. decembra 1921 je pristopilo k Zvezi 127 zadrug z 2014 deleži po L 10—, skupno L 20.140—

Po kakovosti so včlanjene zadruge:

1. denarne zadrage 87
2. Gosp. zadrage in sicer
 - a) konsumne 30
 - b) mlekarke 6
 - c) vinorejske 1
 - d) stanovanjske 2
 - e) mlinarske 1

40 + 87 skupno 127.

Od denarnih zadrug je 79 izkazalo v bilanci za leto 1920: 37.249 članov s 351.517,58 L deležev L 75.820.024,93 denarnega prometa. Teh 79 zadrug je imelo skupnih aktiv L 34.463.620,07 in sicer L 13.837.232,97 posojil, L 13.355.651,42 naloženega denarja, L 119.840,33 premičnin, L 2.409.984,48 nepremičnin, L 3.272.802,32 vrednotnic in L 777.533,53 gotovine. Nasproti aktivom znašajo pasive: L 30.096.365,51 vlog, L 1.086.450,58 izposojil, L 1.417.218,55 rezerve, L 145.298,88 čistega dobiška in L 351.517,58 deležev.

Od 40 gospodarskih zadrug je 26 zadrug izkazalo v bilanci za leto 1920: 8503 člani z L 109.240,31 deležev, L 12.131.616,11 denarnega prometa. Teh 26 zadrug je imelo L 1.472.633,60 skupne aktive, L 369.208,68 rezerve in L 112.153,15 čistega dobiška.

Mlada je še »Zadružna Zveza v Trstu« in kratka je doba njenega delovanja, ali delo, ki ga je ista izvršila v tej dobi, je ogromno, samo, da ni še obrodilo sadu.

Prva in glavna naloga, ki jo je čakala, je bila ureditev poslovnih knjig njenih članic.

Tudi med zadružnistvom je vojna rušila, uničevala je delo desetletij. Ogromna večina naših zadrug ni bila celo vojno v stanju niti sestaviti in zaključiti letnih računov niti imeti občnih zborov. Ko je nastopila naša »Zveza« in prevzela obupno dedščino — brez denarnih sredstev — ker je bil ves razpoložljiv denar naložen žalibog preko meje —, brez zadostnih delavskih moči po deželi — ker je nebroj inteligence, ki je prej vodila zadrage, zbežalo tudi preko meje —, ni našla drugega kot gomilo neurejenih in nepopolnih knjig, ki so po pet let in še več čakale strokovnjakove roke.

V kratkem času svojega obstanka tekom 1921 leta je »Za-

družna Zveza« uredila knjige svojim članicam in izvršila 122 revizij.

Vojna posojila na eni strani in naložbe med vojno preko meje na drugi strani so odtegnile našemu zadružništvu okoli 20 milijonov kron ali 12 milijonov lir suhega denarja. Dati zadrugam kredite in obdržati jih pri življenju, to je bila druga »Zvezina« naloga. Tudi na tem polju je »Zvezina« delo prekašalo njene moči. S 1. junijem je pričel njen denarni promet. In v časih največje denarne krize kar jih pozna sedanji rod, je »Zadružna Zveza« spravila skupaj toliko sredstev, da je pomagala svojim potrebnim članicam in preprečila marsikak preteč polom.

Za izmenjavo naložb preko meje je že v septembru 1920. leta napravila spomenico na vlado v Rim, potem je v juniju 1921. leta na tozadevno vprašanje s strani vlade zopet dala vse podrobne podatke o naložbah. Daljše korake je storila za izmenjavo zopet v minulem novembru s spomenico na državne postance; zadnja taka spomenica je bila odposlana na isti naslov v februarju 1922.

Tudi z prašanjem začasnih subvencij na naložbe v Jugoslaviji smo se bavili, ali previsoka obrestna mera lukajšnjih bank nam je prekrizala račune.

»Zadružna Zveza« je nadalje sestavila statistiko o onih milijonih avstro-ogrskih kron, ki so ostali neizmenjani v Julijski Krajini za časa uradne zamenjave denarja. Tudi v tem pogledu je storila že korake, da se izmenja vsaj oni denar, čegar zamenjavo je preprečila višja sila.

Največja opora, **z vidnim uspehom**, je pa bila »Zadružna Zveza« svojim članicam in tudi nečlanicam pri dosegu 20% poviška s strani države na podlagi čl. 4. zakona-ukaza z dne 27. nov 1919. V njenim posredovanjem in z njeno pripomočjo, ki je obstajala večkrat tudi v prizivih na zakladno ministrstvo v Rimu, rešili so se našim zadrugam milijoni in milijoni, ki jih drugače ne bi bile nikoli dobile.

Tudi za akcijo za priznanje voj-

nih posojil je že pripravljen material.

Pred koncem leta je »Zadružna Zveza« priredila z ozirom na pomanjkanje sposobnih zadružnikov-uradnikov po deželi in tudi po mestih v Trstu zadružni tečaj, ki se ga je vdeležilo 36 slušateljev iz vseh delov Julijske Krajine, največ pa iz Istre (18), katera tudi v resnici krvavo potrebuje sposobnih ljudi za vodstvo zadružništva.

Tržaška »Zadružna Zveza«, ki pri svojem požrtvovalnem in nesebičnem delu na zadružnem polju ne zasleduje drugih ciljev nego edinole napredek in razvoj našega zadružništva, katero se je izkazalo v zadnjih tridesetih letih kot močan branik gospodarskih koristi posebno kmetijskega ljudstva, stopa prvič s tem svojim poročilom pred širšo javnost. »Zveza« bo tudi v bodoče hodila za postavljenim si ciljem: ali uresničenje tega cilja ni odvisno le od nje same, ampak od pravega razumevanja zadružne misli toliko s strani zadrug samih, kolikor tudi s strani naše širše javnosti.

Predsednik te zveze je gosp. dr. Agneleto Josip, odvetnik v Trstu, v načelstvu so od bolj znanih zadružnih delavcev dr. Josip Abram, odvetnik v Trstu, Jereb Fran, nadučitelj v Dolini, Mermolja Fran, nadučitelj v Dobrovljah, Miklavič Fran, posestnik v Kobaridu in Punčuh Fran, nadučitelj in posestnik v Vipavi.

Razume se, da želimo tej Zvezi, ki je tako lepo pričela s svojim delovanjem, čim najlepši uspeh pri njenem težavnem in za narodno ter gospodarsko bodočnost našega naroda v Primorju nad vse odgovornem delu.

Stanje zadružništva v Srbiji.

V aprilovi številki »Zadr. Glasnika« poroča gosp. Mihajlo Avramović o sedanjem stanju srbskega zadružništva sledeče:

»Znano je, da je bilo zadružništvo v Srbiji vsled vojne materialno skoraj popolnoma uničeno. Sovražnik je uničil vse zadrage — baš kakor bi delal po instrukcijah oderuhov in banko-

kratov. Ni pa mogel uničiti zadružnega duha, ki je pri Srbih jako močno probujen. Na eni strani ta zadružni duh, zadružna samozavest — na drugi strani pa spraznjena zemlja, spraznjena domovja, odpeljano ali zdelano orodje, odpeljana ali poklana živina — torej splošno pomanjkanje v vsem in na vse strani je jako naglo oživitvilo nove zadružne tvorbe, tako da je bilo takoj prvo leto po osvobojenju oživiljenih in na novo ustanovljenih skoraj ravno toliko zadrug, kolikor jih je bilo pred svetovno vojno. Tedaj je bilo v Srbiji 1200 zadrug s približno 50.000 člani, danes jih je čez 1500 z več ko 80.000 člani. In vsaki dan se ustanovljajo nove zadrug.

Preteklo leto se je izvršila prva združitev zadružnih central v Jugoslaviji. Združila sta se v eno centralo Savez srpskih zemljoradničkih zadruga v Beogradu in Savez srpskih zemljoradničkih zadruga v Zagrebu. Preje je že pristopil Savez zemljoradničkih zadruga za Crnu goru z vsemi svojimi članicami beograjskemu Savezu. Ob enem je prijavil svoj pristop Savez srpskih privrednih zadruga v Dubrovniku. Stvarno se bode ujedinjenje izvršilo še le to leto, ko bode dograjena nova stavba Savezova v Beogradu, ker drugače ne bi bilo prostora za vse oddelke in vse delo. Ko se pa to izvrši, bodo dobili ujedinjeni Savezi drugo ureditev in vse dežele, ki so naseljene s Srbi, novo zadružno organizacijo. Danes še ne moremo reči, kaka bode ta organizacija v vseh svojih podrobnostih, ali jasno je, da bode dobilo zadružništvo med Srbi nove moči in novega poleta.

Obnovitev zadružništva v Srbiji je pokazala sledeči karakteristikon.

Po osvoboditvi se je najhuje čutilo pomanjkanje platna, sukna in obuteli, poleg tega pa orodja vseh vrst, zlasti plugov, slamoreznic, trijerjev itd. Manjkalo je tudi semena. Pomanjkanje naštetih predmetov, pa tudi petroleja, soli in sladkorja je privedlo kmetovalce do tega, da so se začeli sami brigati za čim najhitrejšo in najcenejšo dobavo. To, kar se je vedno in povsod pokazalo med vojno in po vojni, pokazalo se je tudi pri nas, namreč, da

se razni blagovni posredovalci okoriščajo s splošnim pomanjkanjem in dvigajo cene do neverjetnih višin. Veliki in mali trgovci so kar konkurirali, kdo bi v tem občem metežu več zaslužil. Vsled tega se ni moglo pri preskrbovanju prebivalstva računati na nje in kot naravna reakcija so morale priti zadrug — nabavne zadrug — katere so se vedno pokazale kot najboljšo sredstvo za borbo proti odiranju posredovalskega, to je trgovskega kapitala. V Srbiji je sicer nabavno zadružništvo igralo važno vlogo že pred vojno. Dežela brez zadostnih železnic, s cestami in potmi, ki so po zimi nedostopni, in brez kontrole trgovskega aparata, je nudila ugodno priliko za izkoriščanje kmetov, osobito po selih, ki so oddaljena od železnice in dobrih cest. Devet mesecev eno leto so bili prebivalci teh naselbin prepuščeni na milost in nemilost najbrezvestnejšim oderuhom, polovica njihovega pridelka je šla za dobiček teh socijalnih vampirjev. Ti seljaki niso bili, kakor se pravi, niti na nebu, niti na zemlji, niso bili niti samostojni gospodarji niti navadni siromaki. Naravno je bilo torej, da se je začel spričo takih razmer v Srbiji seljak prvi organizirati v nabavne zadrug, da bi z njihovo pomočjo obvaroval svoje pridelke, svoje delo in svoje imetje pred izkoriščevanjem. Radi tega je bilo že do leta 1914. po vaseh okrog 170 nabavnih zadrug. Toda njihovo število je po vojni silno poskočilo baš iz gori navedenih razlogov. Začelo se je po vojni živahno ustanavljanje in koncem l. 1921. je bilo že 800 nabavnih zadrug, število, ki bi imponiralo tudi v deželi z veliko višjo povprečno kulturo na selu — in kamo-li še v deželi, kjer zna komaj 30 % ljudi čitati in pisati!

To veliko snovanje novih zadrug pa je rodilo in še rodi posledice, na katere poprej, dokler je bilo malo zadrug, ni nikdo mislil. Oni isti razlogi, to je pomanjkanje železnic in dobrih potov, ki so v mnogočem podpirali ustanovitev nabavnih zadrug na deželi, so sedaj gnali tudi zadrug, da si zagotovijo na čim najbolj ekonomičen način svojo robo. Kajti ako bi morala vsaka zadruga pošiljati svojega naro-

čevalca v Beograd in bi moral za vsako zadrugo poseben spremljevalec spravljati robo do sela, potem bi se zadružno nabavljanje blaga malo razločevalo od trgovskega. Moramo namreč imeti pred očmi, da več ko leto dni po osvobojenju niso niti železnica niti ladje prevzemale odgovornosti za blagovne Transporte. Roba se je kradla iz vagona in ladij, in ako ste hoteli, da se vam ni preveč ukradlo, ste morali poslati po blago posebnega spremljevalca. To je seveda robo znatno podražilo. Zato so prišle posamezne zadrug na misel, da si robo skupno nabavljajo iz Beograda. Ali tudi ta način dobave je pokazal gotove nedostatke. Potem se je pojavila misel za snovanje okrožnih zvez. Vse ali večji del zadrug iz gotovega okrožja se združi in si osnuje svojo okrožno nabavno zvezo. Ta zveza ima svoje načelstvo in nadzorstvo, svoje osobe in svojo skupščino. Vsi ti organi okrožne zveze funkcionirajo po priliki tako kakor organi posameznih zadrug. Navadno vzamejo te okrožne zveze v svoje roke prodajo vseh zadrugarskih pridelkov v okolici. Toda to delo gre za prvi čas težko, glavno radi pomanjkanja kapitala, s katerim bi se dajali predujmi, in radi pomanjkanja skladišč, katere bi bilo za sedaj zelo drago zidati. V bodoče bode pa imelo to poslovanje pri okrožnih zvezah vedno večji pomen, v kolikor se pač ne bodo vsled izkušenj reorganizirali. Danes že obstoji desetorica takih okrožnih zvez, med njimi tudi dosti jakih, čijih promet gre v milijone.

Drugi karakteristikon srbskega zadružništva po vojni so sadjarske ali pravzaprav šljivarske zadrug. Te zadrug so gradile prošlo leto svoje lastne sušilnice sistema dr. Velje, v katerih so sušile slive svojih članov, posušeno blago prodale in dobiček razdelile med zadružnike sorazmerno po množini sliv, katere so bili za sušenje izročili. Poslovni rezultati so sila ugodni. To leto nameravajo zadrug začeti z žganjem slivovke in izdelovanjem pekmeza, da svojo delo izpopolnijo. Ti vzgledi in poslovni rezultati vlečejo tako, da se že osnavljajo nove zadrug.

O teh zadrugah je napisal dr. Velja Stojković tudi posebno knjižico, katero

pošlje Glavni sadružni savez zastoj vsakemu, kdor se nanj obrne.

K temu članku se mi zdi potrebno nekaj pripomniti. Kakor se bode gosp. Avramović še spominjal, je bilo spočetka nameravano organizirati vse naše zadrugištvno enotno po vseh pokrajinah ne glede na katerekoli verske ali plemenske razlike. S tako enotno organizacijo bi bilo tudi možno doseči močno, v vsakem oziru aktivno in vplivno centralo, to je Glavni zadrugišni savez. Zdi se, da je g. Avramović to misel opustil in šel drugo pot. Združil je torej vse zadrugištvno enega našega plemena in hoče morda doseči, da bi temu vzgledu sledila tudi oba ostala plemena, to je Hrvati in Slovenci. Z ozirom na današnje prilike bi bil morda to boljši pot — dasi so politični predsodki in pomisleki pri Hrvatih in Slovencih tako veliki, da danes na oživitvorenje srbskega vzgleda ni misliti, to tem manj, ker so posamezne centrale tako močne, da žive popolnoma lahko in uspešno svoje lastno življenje. Toda kaj bode v teh razmerah z Glavnim zadrugišnim savezom? O tem celem vprašanju se bode morda dobro odkrito pogovoriti.

Janko Lešničar.

Kako davke in pristojbine plačujejo zadrugi?

Obdačenje zadrug je odvisno od tega, kake vrste je zadruga. V glavnem delimo v tem pogledu zadrugi

1. **na davka proste**, to so rajfajznovke ter zadrugi za skupno nabavo strojev, orodja in drugih produkcijskih potrebščin, potem za skupno nabavo semen, gnojil, zadrugi za povzdigo živinoreje in slično, toda le pod pogojem, da si njih člani ne delijo čistega dobička, temveč se pridene ves rezervnemu zakladu. Davka proste so končno tudi kmetijske zadrugi za skupno predelavo in vnovčevanje kmetijskih pridelkov, ki so jih pridobili zadrugišniki sami. Vendar pa te zadrugi kljub davčni prostosti smejo deliti dobiček med ude, vendar pa smejo sprejemati za člane neketmetovalce le v toliko, kolikor je to neobhodno potrebno za boljše opravljanje poslov zadrugi.

2. **na ugodnostne zadrugi**, to so one, na načelu samopomoči osnovane pridobitne in gospodarske zadrugi, ki omejujejo po pravilih in dejanski svoje delovanje na lastne člane in ne spadajo med zadrugi, navedene pod točko 1.,

3. **neugodnostne zadrugi**, katere pa se zopet dele v dve kategorije:

a) v zadrugi, ki vršijo svoje poslovanje le v mejah svojih pravil, a delajo z nečlani,

b) v one zadrugi, ki prekoračijo svoj v pravilih določen delokrog.

Davki in pristojbine, ki pridejo pri zadrugah sploh v poštev, so sledeče:

1. rentnina,
2. invalidski davek,
3. neposredne pristojbine,
4. pristojbinski namestek,
5. davek na poslovni promet,
6. pridobinski davek.

Davka proste denarne zadrugi, to so rajfajzenovke, plačajo le rentnino in invalidski davek, ostale pod točko »davka proste zadrugi« pa plačajo le neposredne pristojbine in davek na poslovni promet.

Ugodnostne denarne zadrugi so podvržene sledečim davkom in pristojbinam: rentnini, invalidskemu davku, neposredni pristojbini, davku na poslovni promet in eventuelno pridobinskemu davku. Vse te davke, razen rentnine, morajo plačati tudi ugodnostne nederarne zadrugi. Pristojbinski namestek v znižanem obsegu plačajo vse davka proste in ugodnostne zadrugi le od nepremičnin; istotako veljajo za nje v polni meri tudi vse določbe glede plačevanja zemljiškega in hišnorazrednega ter najemninskega davka, ako posedujejo zemljišča in hiše.

Neugodnostne zadrugi plačajo vse tiste davke kakor ugodnostne, vendar pa obstoji razlika v izmeri pridobinskega davka in v tem, da so te zadrugi podvržene plačevanju pristojbinskega namestka tudi glede premičnega premoženja.

Oglejmo si sedaj posamezne vrste teh davkov.

I. Rentnina.

Rentni davek se računi od izplačanih in kapitalizovanih obresti hranilnih vlog in znaša 3% teh obresti.

Plačuje se v praksi enkrat na leto in sicer še v prvi polovici leta, sicer jo davčna oblast sama predpiše in iztirja.

Rentni davek mora vsaka posojilnica sama izračunati in ga napovedati pristojnemu davčnemu uradu. V to svrhu se mora poslužiti predpisane tiskovine »Izkaz o rentnini, oddani v smislu § 133«. Dobi se pri vsaki davkarji. Ima pa to tiskovino v zalogi tudi Zadrugišna Zveza v Celju.

Napovedati se mora na dveh tiskovinah, ki se izpolnita popolnoma enako in sicer sledeče: Zgoraj pod naslovom tiskovine se izpiše na prvih dveh vrsticah natančno besedilo firme napovedujoče posojilnice, na tretji pa čas, za katerega se rentnina napoveduje in plača. To je zmiraj celo pretečeno poslovno leto. Potem se izpolnijo po vrsti rubrike v okvirju. V prvo rubriko se vpiše: »Izplačane obresti hranilnih vlog« in pod tem »kapitalizovane obresti hranilnih vlog«, v drugo rubriko obrestna mera, po kateri so se v prejšnjem letu obrestovale vloge, v tretjo rubriko svoto izplačanih in kapitalizovanih obresti hranilnih in sicer vsako posebej ter v isti višini kakor je besedilo v prvi rubriki, v četrto rubriko se vstavi »3%«, v peto svoti, ki se dobite, ako se množi zneska v tretji rubriki s tremi ter deli s 100, v šesto rubriko prvi predal seštevek svot iz pete rubrike, v drugem predalu datum plačila, v slednjem pa pristojni davčni urad. Sedmo rubriko izpolni urad sam. Na prostoru, nad katerim je natisnjena opozoritev »Podpis stranke oziroma izplačujoče blaginice«, se odtisne posojilnična štambilja, in podpišeta pod njo načelnik in en član načelstva posojilnice, ali pa tudi le dva člana načelstva, kakor pač določajo pravila.

Oba izpolnjena izkaza se morata potem predložiti davčnemu uradu ter plačati znesek, ki je izkazan v rubriki 6 izkaza. Davčni urad potrди prejeti znesek ter si ali obdrži oba izkaza in vrne stranki le potrđilni odrezek, ali pa ji vrne drug izvod izkaza, na katerem je dvakrat potrđil plačilo davka in sicer na izkazu samem spodaj ter na kuponu. V tem slučaju morajo kranjske članice potrjen izkaz sam, kupon se odtrga in se ga shrani kot

blagajniško prilogo, poslati davčni administraciji v Ljubljani, štajerske članice pa davčnemu okrajnemu oblastvu v Mariboru.

II. Invalidski davek.

O tem davku smo že ponovno razpravljali v »Zadrugi«, razven tega smo, ker si članice še zmiraj niso bile na jasnem, razposlali lansko leto vsem okrožnico, ki je med drugim tudi natančno obravnavala invalidski davek. Kljub temu ga pa radi popolnosti in ker si nekatere zadruge glede tega davka še zmiraj niso prav na jasnem, tukaj še enkrat obravnavamo.

Invalidski davek se pobira v Sloveniji kot pribitek k vsem neposrednim davkom, to so rentni davek, obča pridobnina, pridobnina od podjetij, ki javno polagajo račune, davek na taničijeme, plačarina, hišnonajemniški in hišnorazredni davek ter zemljiški davek. Razentega pa se računi invalidski davek tudi še od državnih pribitkov, ki se pobirajo na navedene davke. Kakor znano, se pribije na neposredne davke 90% kot enotni državni pribitek ter razentega še rentabilitetni pribitek, o katerem bomo natančneje razpravljali pri pridobnini.

Lestvica za odmero invalidskega davka je sledeča:

Neposredni davek s pribitki		Invalidski davek	
	do	20 Din	2 Din
od	20 Din	» 50 »	» 6 »
»	50 »	» 100 »	» 12 »
»	100 »	» 200 »	» 24 »
»	200 »	» 300 »	» 37 »
»	300 »	» 500 »	» 62 »
»	500 »	» 700 »	» 87 »
»	700 »	» 1.000 »	» 125 »
»	1.000 »	» 1.500 »	» 189 »
»	1.500 »	» 2.000 »	» 260 »
»	2.000 »	» 3.000 »	» 420 »
»	3.000 »	» 4.000 »	» 600 »
»	4.000 »	» 5.000 »	» 800 »
»	5.000 »	» 7.000 »	» 1.190 »
»	7.000 »	» 10.000 »	» 1.800 »
»	10.000 »	» 15.000 »	» 2.850 »
»	15.000 »	» 20.000 »	» in čez je

plačati 20% invalidskega davka.

Radi boljšega razumevanja navajamo tukaj praktičen primer:

Posojilnica v N. plača pridobninskega davka 50 Din. K tej svoti je pribiti

90% enotnega državnega pribitka, to je 45 Din, ter recimo 85% rentabilitetnega pribitka, to je 42.50 Din, tako da bi znašala davčna podlaga za odmero invalidskega davka Din 137.50. Po zgornji lestvici bi tedaj plačala ta posojilnica 24 dinarjev invalidskega davka.

V smislu člena 86 začasnega zakona o državnem proračunu za l. 1920/21 se na invalidski davek ne smejo pribiti ne državne niti samoupravne doklade. Pod slednjim je razumeiti doklade za trgovsko in obrtno zbornico, okrajne, občinske itd. doklade.

Invalidski davek se plača zajedno z onimi davki, na podlagi katerih se je izračunal. Le glede onega invalidskega davka, ki mu je bila za podlago rentnina, oziroma izplačane in kapitalizovane obresti hranilnih vlog, je v smislu razglasa delegacije ministrstva financ v Ljubljani z dne 27. 3. 1921 (gl. Uradni list št. 35, 1921) plačati pavšalno svoto na račun invalidskega davka takoj po novem letu. Ta pavšalna svota se ravna po višini v pretečenem letu plačanega invalidskega davka. Do konca aprila pa je plačati potem ostanek.

Kar se tiče invalidskega davka, ki se računi od rentnine, katero plačajo zadrage od obresti hranilnih vlog, je treba uvaževati sledeče:

Od vseh onih izplačanih ali kapitalizovanih obresti hranilnih vlog, ki znašajo za celo leto manj kakor 20 dinarjev ali 80 kron, se invalidski davek sploh ne plača. Vse obresti vlog pa, ki znašajo 20 dinarjev ali 80 kron in več, pa so podvržene temu davku.

V smislu uvodnih izvajanj v tem poglavju bi morali, ako bi hoteli izračunati invalidski davek od vseh istemu podvrženih obresti, najprej dognati, koliko znaša rentnina od vsakega posameznega zneska. To si pa lahko prihranimo, ako se poslužimo sledeče lestvice:

Na obresti	Inv. davek
do 20 D.	— D.
od 20 »	do 666'66 $\frac{1}{2}$ odp. 2 »
» 666'66 $\frac{1}{2}$ »	» 1666'66 $\frac{1}{2}$ » 6 »
» 1.666'66 $\frac{1}{2}$ »	» 3.333.33 » 12 »
» 3.333'33 »	» 6.666'66 $\frac{1}{2}$ » 24 »

Višjih obresti od posamezne vloge kakor 6.666.66 Din na leto naše posojil-

nice gotove nimajo, zato je višjih številke ne navajamo.

Invalidski davek od obresti hranilnih vlog je treba napovedati pristojnemu davčnemu uradu. Napoved mora biti povsem točna, ker ima davčna oblast pravico kontrole. Za napoved se naj poslužijo naše članice tiskovine »Izkaz o invalidskem davku«, ki jih je založila naša Zveza. Naročijo se pri njej sami.

V tem izkazu je ene vloge kojih obresti znašajo od 20 do 666.66 Din in na katere odpade 2 Din invalidskega davka, navesti le pavšalno, n. pr.: Od 10 hranilnih vlog znaša invalidski davek po 2 Din, to je 20 Din. Te svote je vpisati na prvo črto izkaza pod glavo. One vloge pa, ki so imele višje letne obresti kakor 666.66 Din., je vpisati v izkaz ločeno tako, da pride vsaka vloga na svojo vrsto. V prvi rubriki je navesti vložno številko v drugi glavnicu brez kapitalizovanih obresti za pretečeno leto, v tretjo obrestno mero, po kateri so obrestovale vloge prejšnje leto, v četrto znesek obresti vloge, ki so se koncem predidóčega leta izplačale, v peto znesek rentnine (ta se izračuna na ta način, da se znesek v četrti rubriki množi s tremi) in v šesto rubriko znesek invalidskega davka. Slednjega dobite, ako svoto obresti v četrti rubriki primerjate z zadnjo tabelo.

Ako je bilo več takih vlog, se svote v šesti rubriki seštejejo, da se pokaže skupna svota, katero je treba na invalidskem davku plačati.

Napoved je izdelati v dveh izvodih, ki se morata datirati in podpisati v smislu določb pravil, nakar se ju mora s plačilom vred predložiti pristojnemu davčnemu uradu. (Dalje prih.)

Objave Zadrugne Zveze v Celju.

1. Akcija za prehrano pasivnih krajev.

Vočigled veliki draginji in celo pomanikanju živil v mnogih deželah naše kraljevine se je odločilo ministrstvo za socialno politiko za odpomoč. Že lansko leto na jesen sta dobila Konzumno društvo za Slovenijo in Gospodarska zveza Ljubljani 8 milijonov kron brezobrestnega državnega

posojila za prehrano pasivnih krajev, za katere smatramo lahko celo Slovenijo. Letos je pa vlada dala novih osem milijonov kron brezobrestnega posojila v to svrhu na razpolago in sicer nakupni zadrugi »Ekonom« v Ljubljani in Zadružni Zvezi v Celju, vsakemu polovico. Akcija se bode izvedla tako, da bodo posamezna glavarstva zbirala od županstev in tudi raznih kmetijskih korporacij naročila na koruzo ter jih s svojimi opombami vred poslala pokrajinski upravi v Ljubljani (poverjeništvu za socialno skrbstvo), katero bode odločilo, koliko koruze dobi katera občina in za koliko se zniža cena iste na račun gori omenjenega brezobrestnega državnega posojila. Zadružna Zveza v Celju ima le nalogo, da koruzo nakupi, razpošlje in pobere za njo denar, glede razdelitve same in cene se pa ima držati navodila vlade. Zveza se bode naravno potrudila, da celo akcijo čim bolje in na splošno zadovoljnost izvede.

2. Blagovni promet Zadružne Zveze.

Opozarjamo vse cenjene članice, da imamo stalno v zalogi vsake vrste žito, kakor pšenico, koruzo, rž, ječmen in oves. Nabavljamo tudi lahko otrobe in druga krmila. Ker delamo z malenkostnim režijskim pribitkom, ravna gotovo naše članice le v interesu svojih zadružnikov, ako naročajo žito pri nas.

Naznanjamo nadalje, da dospe te dni semenska ajda, prečiščena, siva. Radi male množine razpoložljivega blaga so potrebna hitra naročila.

Opozarjamo končno na našo zalogo tiskovin za celo poslovanje zadrug.

3. Plačevanje neposrednih pristojbin.

V zadnjem času se može osobito na Kranjskem slučaj, da tirjajo davčne oblasti plačilo neposrednih pristojbin. Da nam ne bode treba vedno z nova pismeno te zadeve pojasnjevati, obveščamo tem potom vse svoje članice, da so proste neposrednih pristojbine le rajfajnovke (ki pa morajo v slučaju, da davčna oblast to zahteva, pravila predložiti) in sicer glasom še vedno veljavnega zakona z dne 3. jan. 1913 drž. zak. št. 5. Vse druge zadruge

pa morajo neposredne pristojbine plačati in sicer po lestvici prvi za 1. vplačane deleže, 2. izplačane deleže, 3. izplačane deležne obresti, 4. vplačane deležne vstopnine in 5. eventualno izplačan dobiček zadružnikom. Tiskovine za napoved se dobe pri nas. Lestvico prvo, kakor zopet velja pri nas, smo v današnji številki priobčili. Ker tirjajo davčne oblasti za leto 1920 za dobo od 6. aprila do 30. novembra 100%ni povisek, je treba tudi to pojasniti. L. 1920 smo imeli v označeni dobi za 10 % povisano lestvico prvo. Zato bode treba za to dobo za vplačila, kakor smo jih morali zgoraj, plačati tudi enkrat tako visoke neposredne pristojbine. Morda bo najbolje za l. 1920 napraviti dva izkaza; enega za dobo od 1. januarja do 6. aprila in 30. nov. do 31. decembra, drugega, po katerem se plačajo zvišane neposredne pristojbine, pa dobo od 6. aprila do 30. novembra.

4. Letošnji jugoslovanski zadružni kongres

se vrši v Splitu in sicer zadnje dni meseca septembra. Prosili bi one naše zadrugarje, ki imajo znabiti namen potovati v Dalmacijo, da odlože potovanje do tega časa; drugim pa seveda toplo priporočamo, da se za potovanje odločijo. Dosegla se bode nedvomno polovična vožnja in bodo imeli udeleženci druge ugodnosti. Vreme je septembra meseca v Dalmaciji nad vse krasno, ne več prevroče, tako da ne bode s te strani težav. Potovanje, za katerega se že sedaj zanima veliko število zadrugarjev, se bode vršilo doli preko Sarajeva, Mostarja in Dubrovnika, nazaj pa po morju preko Bakra. Opozorili bodemo na to stvar še kasneje vse svoje članice z okrožnicami.

5. Trgovsko, bolniško in podporno društvo v Ljubljani

sprejema v zavarovanje tudi zadružne uradnike in uradnice. Svetujemo tedaj zadrugam, da zavarujejo svoje nameščence pri tej bolniški blagajni, ki nudi tudi več ugodnosti kot delavska bolniška blagajna.

6. O stanju vprašanja nemško-avstrijskih naložb

se bode obširno poročalo na letošnjem občnem zboru Zadružne Zveze v Celju

ter opozarjamo interesirane zadruge, da si letno poročilo Zveze za l. 1921, v katerem se bode nahajal tudi pasus o nemško-avstrijskih naložbah, natančno prečitajo.

7. Konkurz Glavne posojilnice v Ljubljani končan.

Dne 29. novembra 1921 se je vršilo pri deželnem kot konkurznem sodišču zadnje upniško zborovanje, na katerem se je v glavnem uredilo takozvano Paušlerjevo zadevo (Helena Paušler je plačala za znane vodne sile K 137.000) in določilo, da se iz konkurznega sklada izplača upnikom še 5%. Ker ni bilo več nikakega imetja ali terjatev, se je s tem konkurz Glavne posojilnice, ki je dvignil svoj čas toliko prahu, končal.

8. Obrtna razstava v Celju.

Slovensko obrtno društvo v Celju slavi letos 30 letnico svojega obstoja, katerega proslavi s prireditvijo večje razstave obrtnih, industrijskih in kmetijskih izdelkov v času od 12. do 22. avgusta 1922. Razstava se bode priredila v poslopju osnovne šole v Celju in na šolskem dvorišču. Na razpolago je za raztavo 24 sob s površino 2.046 m², telovadnica z 230 m² in na dvorišču, kjer se postavijo paviljoni, 3.000 m². Obrtnim zadrugam prav toplo priporočamo udeležbo.

9. Zanimanje češkega konzulata v Ljubljani za zadružništvo.

Februarja meseca nam je poslal čehoslovaški konzulat v Ljubljani dopis sledeče vsebine:

»Da zamore slediti zadružnemu gibanju v Sloveniji, si usoja konzulat češkoslovaške republike v Ljubljani prositi, da nam blagovolite doposlati poročilo o delovanju in stremljenju Vaše zadružne organizacije. Posebno ljubo bi nam bilo, ako bi nam poslali sledeče:

Pravila Vaše zveze in posameznih zadrug, revizijski red, letno poročilo, publikacije in propagandne spise Vaše zveze, statistiko.«

Priobčujemo ta dopis z željo, da bi se tudi jugoslovanski konzulati in poslaništva osobito v zadružno visoko razvitih deželah zanimali za zadružništvo in pošiljali material, ki bi ga zbrali, zadružnemu oddelku poljedelskega ministristva ali pa glavnemu zadružnemu

savezu. V pošte pride tu osobito Avstrija, Češkoslovaška, Nemčija, Danska in Italija.

10. Zadrugiški poduk na naših kmetijskih šolah.

V Sloveniji imamo dve dobri kmetijski šoli, eno v Mariboru in eno na Grmu pri Novem mestu. Na slednji že podučuje g. kmet. svetnik Skalicky, kakor posnemamo iz nekega njegovega dopisa, o kmetijskem zadrugištvu, kako je pa tozadevno v Mariboru, nam ni znano. Želeti bi bilo prav zelo, da bi se na obeh šolah sistematično predavalo o kmetijskem zadrugištvu, kreditnem, kakor nabavnem in produktivnem, ker bi bilo pričakovati, da bodo kedar mladi gospodarji, ki izidejo iz teh šol, naši najboljši in najnaprednejši zadrugarji. Opozorjamo ob tej priliki tudi na resolucije ravnatelja celjske Zveze Lešničarja, ki so bile soglasno sprejete na jugoslovanskem zadrugiškem kongresu v Ljubljani. Kmetijski oddelek pri naši pokrajinski upravi v Ljubljani, ki ga vodi itak bivši velezaslužni zadrugar iz Istre g. Ivo Sancin in našo šolsko upravo pa pozivamo, naj bi se nujno pobrigala za pouk in ga izpopolnila, kolikor le možno. Privatni tečaji, kakor so dobri, ne morejo nikoli nadomestiti dobrega sistematičnega poduka na kmetijskih šolah.

11. Zastopstvo Zveze o sosvetih pri ministrstvih.

V železniškem sosvetu zastopa Zadrugišna Zveza njen prvi podpredsednik, nar. posl. g. dr. Vek. Kukovec, v kmetijskem sosvetu pa ravnatelj Zveze Janko Lešničar. Ako bi imele Članice glede teh sosvetov kake želje ali predloge, jih naj sporoče naravnost obema gospodoma ali pa tudi Zvezi.

12. Češka knjiga o jugoslovanskem zadrugištvu.

G. dr. Ladislav Dvořák, ravnatelj Osrednje zveze kmetijskih zadrug v Pragi želi izdati posebno knjigo o jugoslovanskem zadrugištvu. Prosil je tudi našo Zvezo za podatke. Izdali smo v to svrhu okrožnice in prosili posamezne zadruge za kratko zgodovino, slike njihovih domov, delavnic itd. Nabralo se je precej, kar se bode dalo dobro porabiti in bode tudi nudilo vsaj delno sliko postanka, dela in moči

naših zadrug. Zadrugam se za poslan material najlepše zahvaljujemo.

Spremembe v stanju slovenskih zadrug v l. 1922.

1.) Vpisane so bile:

1. Ljudska posojilnica v Novem mestu, r. z. z. n. z., (okrož. kot trg. sod. Novo mesto).

2. Hranilnica in posojilnica v Dravogradu, r. z. z. n. z., (okrož. kot trg. sod. Maribor).

3. Elektrarna v Horjulu, r. z. z. o. z., (dež. kot trg. sod. Ljubljana).

4. Pašna zadruga za radovljiski politični okraj v Lescah, r. z. z. o. z., (dež. kot trg. sod. Ljubljana).

5. Produktivna čevljarska zadruga v Celju, r. z. z. o. z., (okrož. kot trg. sod. Celje).

6. Kmetijsko društvo na Selih pri Šumberku, r. z. z. o. z., (okrož. kot trg. sod. Novo mesto).

7. Pletarna v Strnišču »Slovenija«, r. z. z. o. z., (okrož. kot trg. sod. Maribor).

8. Hranilnica in posojilnica v Črni, r. z. z. o. z., (okrož. kot trg. sod. Maribor).

9. Gospodarska zadruga čevljarjev v Ljubljani, r. z. z. o. z., (dež. kot trg. sod. Ljubljana).

10. Pašniška zadruga v Ljubnem, r. z. z. o. z., (okrož. kot trg. sod. Celje).

11. Zadrugiška elektrarna v Limbušu, r. z. z. o. z., (okrož. kot trg. sod. Maribor).

12. Kmečko - delavska hranilnica in posojilnica v Teharjih, r. z. z. n. z., (okrož. kot trg. sod. Celje).

13. Prva izvozna in uvozna gospodarska zadruga v Cirknici, r. z. z. o. z., (dež. kot trg. sod. Ljubljana).

14. Kmetijsko društvo v Mirni peči, r. z. z. o. z., (okrož. kot trg. sod. Novo mesto).

15. Živinorejska zadruga na Polci, r. z. z. o. z., (okrož. kot trg. sod. Novo mesto).

16. »Samopomoč«, gospodarska zadruga železniških uslužbencev v Mariboru, r. z. z. o. z., (okrož. kot trg. sod. Maribor).

17. Zadruga za izvoz jajec v Št. Jurju ob j. ž., r. z. z. o. z., (okrož. kot trg. sod. Celje).

18. Gospodarska zadruga akademskega društva »Jadran«, r. z. z. o. z., Ljubljana, (dež. kot trg. sod. Ljubljana).

19. Produktivna zadruga kleparjev, inštalaterjev, kotlarjev in krovcev, r. z. z. o. z. v Ljubljani, (dež. kot trg. sod. Ljubljana).

20. Druga pašniška zadruga za trg Ljubno in okolico, r. z. z. o. z., (okrož. kot trg. sod. Celje).

21. Elektrarna Dvor, r. z. z. o. z., (okrož. kot trg. sod. Novo mesto).

22. Splošna gospodarska zadruga v Celju, r. z. z. o. z., (okrož. kot trg. sod. Celje).

23. Produktivna zadruga ključavničarjev in sorodnih strok, r. z. z. o. z. na Ježici, (dež. kot trg. sod. Ljubljana).

24. Lončarska zadruga v Komendi, r. z. z. o. z., v Ljubljani (dež. kot trg. sod. Ljubljana).

25. Produktivna zadruga pleškarjev, sobo- in črkoslikarjev, r. z. z. o. z., (dež. kot trg. sod. Ljubljana).

26. Učiteljska stavbna zadruga v Ljubljani, r. z. z. o. z., (dež. kot trg. sod. Ljubljana).

27. Čevljarska gospodarska zadruga v Križah, r. z. z. o. z., (dež. kot trg. sod. Ljubljana).

28. Kmetijska zadruga, r. z. z. o. z., v Malih Dolah (okrož. kot trg. sod. Novo mesto).

2. V likvidacijo so stopile:

1. Splošna gospodarska zadruga, r. z. z. o. z. v Krškem, (okrož. kot trg. sod. Novo mesto).

2. Mlekarna in sirarna v Žirih, r. z. z. n. z., (dež. kot trg. sodišče v Ljubljani).

3. Kmetijsko društvo v Borovnici, r. z. z. o. z., (dež. kot trg. sod. Ljubljana).

4. »Samopomoč«, gospodarska zadruga javnih nameščencev in upokojencev v Kostanjevici, razdružba po likvidaciji (okrož. kot trg. sod. Novo mesto).

5. Lesna zadruga v Velikih Laščah, r. z. z. o. z., razdružba po

likvidaciji, (okrož. kot trg. sod. Novo mesto).

6. Kmetijska nabavna in prodajna zadruga v Dobličah, r. z. z o. z., (okrož. kot trg. sod. Novo mesto).

7. Živinorejska zadruga v Cerkljah za občino in župnijo Cerklje, r. z. z o. z. poroštvom, (dež. kot trg. sod. Ljubljana).

8. Kmetijska gospodarska zadruga v Dolenji vasi pri Cerknici, r. z. z o. z., (dež. kot trg. sod. Ljubljana).

9. Živinorejska zadruga na Breznici, r. z. z o. z., (dež. kot trg. sod. Ljubljana).

10. Živinorejska zadruga za novomeško okolico v Kandiji, r. z. z o. z., razpust po likvidaciji, (okrož. kot trg. sod. Novo mesto).

11. Kmečka hranilnica in posojilnica v Dragi, r. z. z n. z., (okrož. kot trg. sod. Novo mesto).

3. Izbrisane so bile :

1. Kmečka posojilnica v Begunjah pri Cerknici, r. z. z neom. z., (dež. kot trg. sod. Ljubljana).

2. Kmetijska nabavna in prodajna zadruga na Igu, r. z. z o. z., v likvidaciji, vsled končane likvidacije (dež. kot trg. sod. Ljubljana).

3. Mlekarska zadruga v Moravčah, r. z. z o. z., vsled končane likvidacije (dež. kot trg. sod. Ljubljana).

4. Živinorejska zadruga v Višnji gorci, r. z. z o. z., na postavi izvedene likvidacije (okrož. kot trg. sod. Novo mesto).

5. Tiskarna »Sava« v Kranju, r. z. z o. z., v likvidaciji, vsled končane likvidacije (dež. kot trg. sod. Ljubljana).

6. Centralna nakupovalna in prodajna zadruga za obrtnike v Sloveniji, r. z. z o. z., ker zadruga sploh ni začela poslovati (dež. kot trg. sod. Ljubljana).

7. Skladiščna zadruga za nabavo in vnovčevanje, r. z. z o. z. v Šujici, ker sploh ni začela poslovati (dež. kot trg. sod. Ljubljana).

8. Živinorejska zadruga za občini Zminc in Škofjaloka, r. z. z o. z. poroštvom, vsled končane likvidacije (dež. kot trg. sod. Ljubljana).

9. Belokranjska stavbinska in

naselbinska zadruga z o. z. v Črnomlju, v likvidaciji, vsled končane likvidacije (okrož. kot trg. sod. Novo mesto).

10. Miestaler Wirtschaftsverein, r. z. z o. z., v likvidaciji, vsled končane likvidacije (okrož. kot trg. sod. Novo mesto).

11. Stavbena zadruga »Lastni dom« za Ljubljano in okolico, r. z. z o. z., ker zadruga ne deluje (dež. kot trg. sod. Ljubljana).

12. Zadruga trgovcev z moko in deželni pridelki v Ljubljani, r. z. z o. z., vsled razdružitve.

13. Nakupovalna in prodajna zadruga za Ribnico in okolico, r. z. z o. z., vsled končane likvidacije (okrož. kot trg. sod. Novo mesto).

Zadružne vesti iz Slovenije.

Zadružna Zveza v Ljubljani nam je poslala svoje letno poročilo za leto 1921, iz katerega posnemamo, da je štela Zveza koncem pretečenega leta 481 zadrug. Pristopilo je na novo 92 zadrug (57 kreditnih, 13 nabavnih in konzumnih, 4 mlekarske, 8 živinorejskih, 1 kmetijsko-strojna, 1 elektrostrojna, 3 obrtne, 2 vinarski in 3 za prodajo lesa), odpadlo pa je 148 zadrug in sicer jih je pripadlo 129 Italiji in Avstriji, 3 so odstopile, 1 je bila izključena in 16 jih je šlo v likvidacijo. Na Kranjskem ima ta Zveza 290 članic, na Štajerskem 175 in na Hrvaškem 16 zadrug. Zveza je napravila v letu 1921 K 1.744.583.491.66 prometa; imela je koncem leta deležev K 372.800.—, vlog K 270.157.706'94 in rezerve K 346.610'05. Kreditov je bilo K 114.608.842'96, naložb brez gotovine in čekovnega urada K 124.951.082'94, vrednostnih papirjev K 25.092.887'40. — Iz teh števil se vidi, kako močna in delavna je ta zadružna organizacija. Vidi se pa tudi osobito pri vlogah, kaj zmore zadružna disciplina pri naganju denarja. Razmere so se sicer v tem oziru že pri naši celjski Zvezi zboljšale, vključ temu pa imamo še po vseh kotih čudake, ki drže več na banke in bogve kake hranilnice kakor pa na svojo lastno zadružno centralo.

Zadružna šola v Ljubljani je absolvirala letos 30 učencev. Želeli je,

da bi prihodnje leto naše večje članice dale pridnim fantom podpore za obisk te šole, ker nam je po vseh zadrugah uradniškega naraščaja nujno treba. Primerni bi bili tudi invalidi.

Potreba vnovčevalnih zadrug za les v Sloveniji. Lesna trgovina v Sloveniji je padla žalibože po večini v roke ljudem, ki se prej niso nikoli z njo pečali in imajo vsled tega pred seboj edinele cilj, da goljufajo na eni strani kmetov, ca pri nakupu stoječega lesa, oziroma pri meri, ako prevzamejo hlode in deske na drugi strani pa navijajo cene lesa do neznosnosti onim, kateri ga rabijo. Naša lesna trgovina je bila nekdanj radi svoje poštenosti in dobre postrežbe na najboljšem glasu, sedaj pa gre, zdi se nam, z dobrim imenom naše lesne trgovine naglo navzdol. Je pa tudi naravnost neverjetno, kako ljudje se po mestih in deželi bavijo z lesno trgovino. Najdeš med njimi bivše občinske tajnike, mežnarje, odvetniške pisarje, pa tudi inteligenco najboljših stanov. Trajalo je sedaj že nekaj let, predno so kmetovalci začeli uvidevati, da ni nikakor v njihovem interesu, da bi si razne pijavke, da ne rabimo hujšega izraza, polnile z njihovim lesom žepe. Prišli so do spoznanja, da bode najbolje, ako vzamejo prodajo v lastne roke in oddajajo les naravnost konzumentu. Prvo tako zadrugo v naši Zvezi smo ustanovili v Šmartnem na Pohorju; pristopilo je takoj navzlic vseinu rovarstvu in intrigiranju lesnih barantačev lepo število domačih kmetovalcev. Želeli bi bilo, da bi temu zgleou sledili tudi drugi kraji. Zveza je v tem oziru vedno na razpolago z nasvetom in dejanjem.

Zadružne vesti iz hrvatskih in srbskih pokrajin.

Zadružni dan v Zagrebu. Kakor čitamo v »Hrvaškem Zadrugarju«, name-rava Središnji savez hrvatskih seljačkih zadruga prirediti ob času zagrebskega velesejma »zadružni dan«. Dopoldne bodo na velikem zborovanju imeli razni gospodarski in zadružni strokovnjaki predavanja, popoldne si bodo pa zadrugarji skupno ogledali veleseim, osobito pa v sejmiskem kinematografu filme, s

katerini se kaže način obdelovanja zemlje in kmetovanja v Ameriki. Ta prireditev je jako dobro zamišljena; ali ne bi mogli mi prirediti kaj podobnega ob času velesajma v Ljubljani?

Obvestila Glavnog Zadrugnog Saveza v Beogradu.

1. Zadrugni stečaj.

Glavni Zadrugni Savez razpisuje stečaj za opise (monografije) ovih zadrugnih područja:

1. jednu zadrugnu monografiju za Srbiju,
2. jednu zadrugnu monografiju za Hrvatsku i Slavoniju,
3. jednu zadrugnu monografiju za Sloveniju,
4. jednu zadrugnu monografiju za Dalmaciju,
5. jednu zadrugnu monografiju za Bosnu in Hercegovinu,
6. jednu zadrugnu monografiju za Crnu Goru,
7. jednu zadrugnu monografiju za Banat, Bačku i Baranju.

Svaka monografija treba da obuhvati: postanak, historiju, razvitak i najnovije stanje svih vrsta zadruga (zemljoradničkih i gradskih). Zadruga treba da budu podeljene po vrsti posla i svake vrste da iznose i što izcrpnije statističke podatke ne samo o broju zadruga i zadrugara već i o svakom poslovanju i materijalnom stanju. Pored toga treba obratiti naročitu pažnju i na kulturne radove zadruga.

Jedna monografija može iznjeti najviše do pet štampanih araka. Rukopisa imaju se poslati na adresu: Glavni Zadrugni savez Beograd, Frankopanova 15 najdalje do 30. decembra ove godine.

U rukopis svaki pisac treba da pošlje u zatvorenom kuvertu svoje ime i prezime. Kuverti će se otvoriti po pocjeni rukopisa.

Za rukopis se ustanovljavaju dvije nagrade: prva i druga:

Prva nagrada odrediće se onome rukopisu, koji se bude odobrio kao najbolji i iznosi hiljadu i pet sto dinara. Osim toga taj će se rukopis štampati o trošku Glavnog Zadrugnog Saveza kao njegovo izdanje, na koje pisac nema više nikakovo pravo.

Drugu nagradu dobiti će rukopis iza najboljega; ona iznosi osem stotina dinara.

Kako je ovim monografijama smjer, da iznesu ukupan pogled o razvitku u Jugoslaviji, da pruže kako zadrugama tako i ostaloj publici jasnu sliku o zadrugnim pothvatima i zadrugnoj snazi u našoj zemlji, najzad, da u isto vrijeme posluže kao podsticaj za nove zadrugne pothvate i polete, to se piscima naročito skreće pažnja, da ovaj ukupni smjer imaju u vidu prilikom sastavljanja svojih rukopisa.

Svi Zadrugni Savezi Jugoslavije moljeni su, da svakome piscu pruže sva potrebna historijski i statistički materijal.

Beograd, dne 15. februara 1922

2. Članovi Glavnog Zadrugnog Saveza u kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca u Beogradu svršetkom godine 1921.

Broj članova

1. Glavni Savez Srpskih Zemljoradničkih Zadruga u Beogradu 1.576
2. Zadrugna Zveza v Ljubljani registrovana zadruga z omejeno zavezom v Ljubljani 480
3. Savez Srpskih Zemljoradničkih Zadruga, kao zadruga u Zagrebu 414
4. Središnji Savez Hrvatskih Seljačkih Zadruga, kao središnja zadruga u Zagrebu 360
5. Hrvatsko Slavonsko Gospodarsko Društvo kao središnja zadruga u Zagrebu 332
6. Zadrugni Savez u Splitu uknjižena zadruga sa ograničenim jamstvom u Splitu 252
7. Hrvatsko Slavonsko Gospodarsko Društvo kao središnja zadruga u Osijeku 196
8. Savez Srpskih Zemljoradničkih Zadruga sa ograničenim jamstvom u Sarajevu 161
9. Zadrugna Zveza u Celju, registrovana zadruga z omejeno zavezom u Celju 145
10. Savez Hrvatskih Seljačkih Zadruga za Bosnu i Herce-

govinu, zadruga sa ograničenim jamstvom Sarajevo 80

11. Zveza Slovenskih Zadrug v Ljubljani, registrovana zadruga z omejeno zavezom v Ljubljani 75

12. Savez Srpskih Privrednih Zadruga na Primorju, protokolisanu udruženje sa ograničenim jamstvom u Dubrovniku 59

Ukupno 4.130

Po zadrugnom svetu.

Trgovsko zadrugništvo v Nemčiji. V Nemčiji postoji Zveza nemških trgovskih zadrug za nakup kolonijalnega blaga pod imenom Edeka Verband deutscher kaufmännischer Genossenschaften, e. V., v katerem je včlanjenih 400 zadrug s približno 30.000 člani iz cele Nemčije. Te številke svedočijo, da so trgovci z živili v Nemčiji morali priti do prepričanja, da jim nudi skupen nakup na podlagi zadrugne vzajemnosti velike prednosti. Glavna naloga teh nakupnih zadrug obstoja v tem, da dosežejo čim nižje nabavne cene, ki bi naj trgovcu s kolonijalnim blagom olajšale konkurenčni boj, jim omogočile z nastavitvijo nizkih prodajnih cen boljšo konkurenčno zmožnost in da na ta način potemtakem uspešno sodelujejo na rešitvi tih težavnega prehranjevalnega problema. Enake zadruga bi bile tudi pri najnujnejši potrebi.

Vabilo na

redni občni zbor

Kmečke hranilnice in posojilnice v Šmartnem na Paki

registrovane zadruga z neomejeno zavezom, kateri se vrši v nedeljo, dne 2. aprila 1922 ob 2. uri popoldne v zadrugni pisarni.

Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev računskega zaključka za l. 1921. 3. Sprememba pravil. 4. Volitev načelstva in nadzorstva. 5. Slučajnosti in predlogi.

V Šmartnem na Paki, dne 15. marca 1922.

Iv. Prislanič l. r., nač. Iv. Goričnik l. r., čl. nač.

Vabilo na

občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Limbušu
registrirane zadruge z neomejeno zavezo, ki se vrši dne 28. maja 1922 ob 10. uri popoldne v posojilniški pisarni v Limbušu s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobrenje računskega zaključka za leto 1921. 3. Volitev nadzorstva. 4. Razdelitev čistega dobička. 5. Čitanje revizijskega poročila iz leta 1921. 6. Predlogi.

V slučaju, da bi občni zbor ne bil sklepčen, se vrši eno uro pozneje drugi občni zbor, ki sklepa brezpogojno.

Limbuš, dne 15. aprila 1922.

A. Godec, ud načelstva. J. Tominc, načelnik.

Vabilo na

občni zbor

Rajfeizenove posojilnice v Št. Ilju pri Velenju
registrirane zadruge z neomejeno zavezo, ki bo dne 7. maja 1922 ob 1/2 16. uri popoldne v posojilniških prostorih.

Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načelstva. 3. Poročilo nadzorstva. 4. Odobritev računskega zaključka za leto 1921. 5. Sprememba pravil. 6. Raznoterosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se 8 dni pozneje drugi občni zbor, ki sme sklepati brezpogojno.

V Št. Ilju, dne 2. aprila 1922.

J. Schreiner, načelnik. V. Dolinšek, član načelstva.

Vabilo na

občni zbor

zadruge „Rinke“,

ki se bode vršil dne 2. julija 1922 ob 10. uri popoldne v posvetovalnici Narodnega doma v Celju s sledečim dnevnim redom:

1. Letno poročilo in sklep o letnem računu za leto 1921. 2. Razdelitev eventualnega čistega dobička. 3. Razdružba in likvidacija zadruge. 4. Sklepanje o predlogu, da se vse premoženje prenese na podružnico Slovenskega planinskega društva v Gornjem gradu, ker zadruga vled spremenjenih razmer nima več prave svrhe. 5. Razni nasveti in predlogi.

Ako občni zbor ob določeni uri ne bi bil sklepčen, se vrši eno uro pozneje drugi občni zbor, ki je brezpogojno sklepčen.

Celje, dne 15. aprila 1922.

Ravnateljstvo.

Hranilnica in posojilnica v Artičah

redni občni zbor

v četrtek, dne 25. maja 1922 ob 2. uri popoldne v svoji pisarni Spodnja Pohanca, hiša št. 18.

Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Potrjenje letnega računa za leto 1921. 3. Razni predlogi.

Ako ta občni zbor ob navedenem času ne bi bil sklepčen, se vrši pol ure pozneje na istem mestu, in po istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih združnikov.

Hranilnica in posojilnica v Artičah,
registrirana zadruga z neomejeno zavezo.

Prekmurska posojilnica v Murški Soboti
registrirana zadruga z omejeno zavezo,

vabi na svoj

II. redni občni zbor

ki se vrši dne 20. aprila 1922 ob 15. uri v pisarni notarja Kodra v Murški Soboti.

DNEVNI RED: 1. Poročilo načelstva. 2. Poročilo nadzorstva. 3. Sklepanje o razdelitvi čistega dobička. 4. Volitve novega načelstva in nadzorstva. 5. Eventualije.

V Murški Soboti, dne 5. aprila 1922.

Načelnstvo.

Vabilo na

XIII. redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Železnikih
registrirane zadruge z neomejeno zavezo, ki se bo vršil dne 30. aprila 1922 ob 3. uri popoldne v posojilniški pisarni v Železnikih.

Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev računskega zaključka za leto 1921. 3. Volitev načelstva. 4. Slučajnosti.

V Železniki, 1. aprila 1922.

Načelnstvo.

Vabilo na

xxxiii. redni občni zbor

Posojilnice v Konjicah
registrirane zadruge z neomejeno zavezo,

ki se vrši v ponedeljek, dne 12. junija 1922 ob 2. uri popoldne v uradnih prostorih Posojilnice v Konjicah s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobrenje računskega zaključka za upravnno leto 1921. in razdelitev čistega dobička. 3. Sprememba pravil. 4. Volitev načelstva in nadzorstva. 5. Čitanje revizijskega poročila. 6. Slučajnosti.

V Konjicah, dne 15. aprila 1922.

Načelnstvo.

Vabilo na

občni zbor

Hranilnice in posojilnice pri Sv. Primožu nad Muto
registrirane zadruge z neomejeno zavezo,

v nedeljo, dne 28. maja 1922 ob 1/2 11. uri popoldne v prostorih Hranilnice in posojilnice Sv. Primož nad Muto — na Muti, hiša št. 16 z sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev računskega zaključka za leto 1921. 3. Čitanje revizijskega poročila Zadrugne Zveze v Celju. 4. Volitev načelstva in nadzorstva. 5. Slučajnosti (ev. predavanje).

Na Muti, dne 1. aprila 1922.

Načelnstvo.

Narodna hranilnica in posojilnica pri Sv. Bolfenku pri Središču
ima svoj

občni zbor

dne 23. aprila 1922 ob 9. uri popoldne v posojilniških prostorih.

Dnevni red: Poročilo načelnika. 2. Poročilo tajnika. 3. Odobritev računskega zaključka za leto 1921. 4. Volitev načelstva in nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Opomba. Ako ne bi bil ta občni zbor ob določenem času sklepčen, se vrši 1/2 ure pozneje drugi občni zbor, ki bode sklepal ob vsakem številu navzočih.

Pri Sv. Bolfenku, dne 9. aprila 1922.

Načelnstvo.

Obrtno hranilno in posojilno društvo v Šoštanju
vabi na

redni občni zbor,

ki se vrši v nedeljo, dne 18. junija 1922 ob 2. uri popoldne v prostorih gosp. Mihaela Cerovšek v Šoštanju.

DNEVNI RED: 1. Čitanje revizijskega poročila. 2. Poročilo ravnateljstva o delovanju. 3. Poročilo nadzorništva. 4. Odobrenje računov za leto 1921. 5. Izžrebanje tretjine članov ravnateljstva. 6. Izžrebanje tretjine članov nadzorstva. 7. Nadomestne volitve ravnateljstva. 8. Nadomestne volitve nadzorstva. 9. Volitev komisije v smislu § 59 pravil. 10. Sprememba pravil. 11. Razni predlogi in nasveti.

Obrtno hranilno in posojilno društvo v Šoštanju,
registrirana zadruga z omejeno zavezo.

Nadzorništvo.

Opomba. Če bi udeležba v smislu § 36. ne bila toliko, da bi bil ta občni zbor sklepčen, vrši se 8 dni pozneje, to je dne 25. junija t. l. v istih prostorih in ob isti uri s starim dnevnim redom drugi občni zbor, pri katerem se bo veljavno sklepalo pri vsakem številu navzočih.